

§ 20**Handlingsplan för romsk inkludering 2030**

KS 2025/809

Beslut

1. Handlingsplan för romsk inkludering 2030 godkänns enligt bilaga 2 till utlåtandet.
2. Stockholms Stadshus AB uppmanas att för egen del anta samt även ge samtliga bolagsstyrelser inom koncernen i uppdrag att anta Handlingsplan för romsk inkludering 2030 enligt bilaga 2 i utlåtandet.
3. Stockholms stads strategi för romsk inkludering 2018-2022 (dnr KS 2018/000070) upphör att gälla.

Reservationer

Samtliga ledamöter för Moderaterna, Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna reserverar sig mot beslutet till förmån för det egna förslaget.

Samtliga ledamöter för Sverigedemokraterna reserverar sig mot beslutet till förmån för det egna förslaget.

Ärendet

Kommunstyrelsens utlåtande behandlas. Utlåtandet gäller Handlingsplan för romsk inkludering 2030.

I debatten yttrar sig, se bilaga 2.

Förslag till beslut

Borgarrådet Lindhagen (MP) föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag.

Annika Elmlund (M), borgarrådet Jönsson (L), Claes Nyberg (C) och Maurice Forslund (KD) föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt Moderaternas, Liberalernas och Centerpartiets gemensamma förslag till beslut i kommunstyrelsen.

Linnéa Vinge (SD) föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt Sverigedemokraternas förslag till beslut i kommunstyrelsen.

Beslutsordning

Ordföranden ställer förslagen mot varandra och finner att kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag.

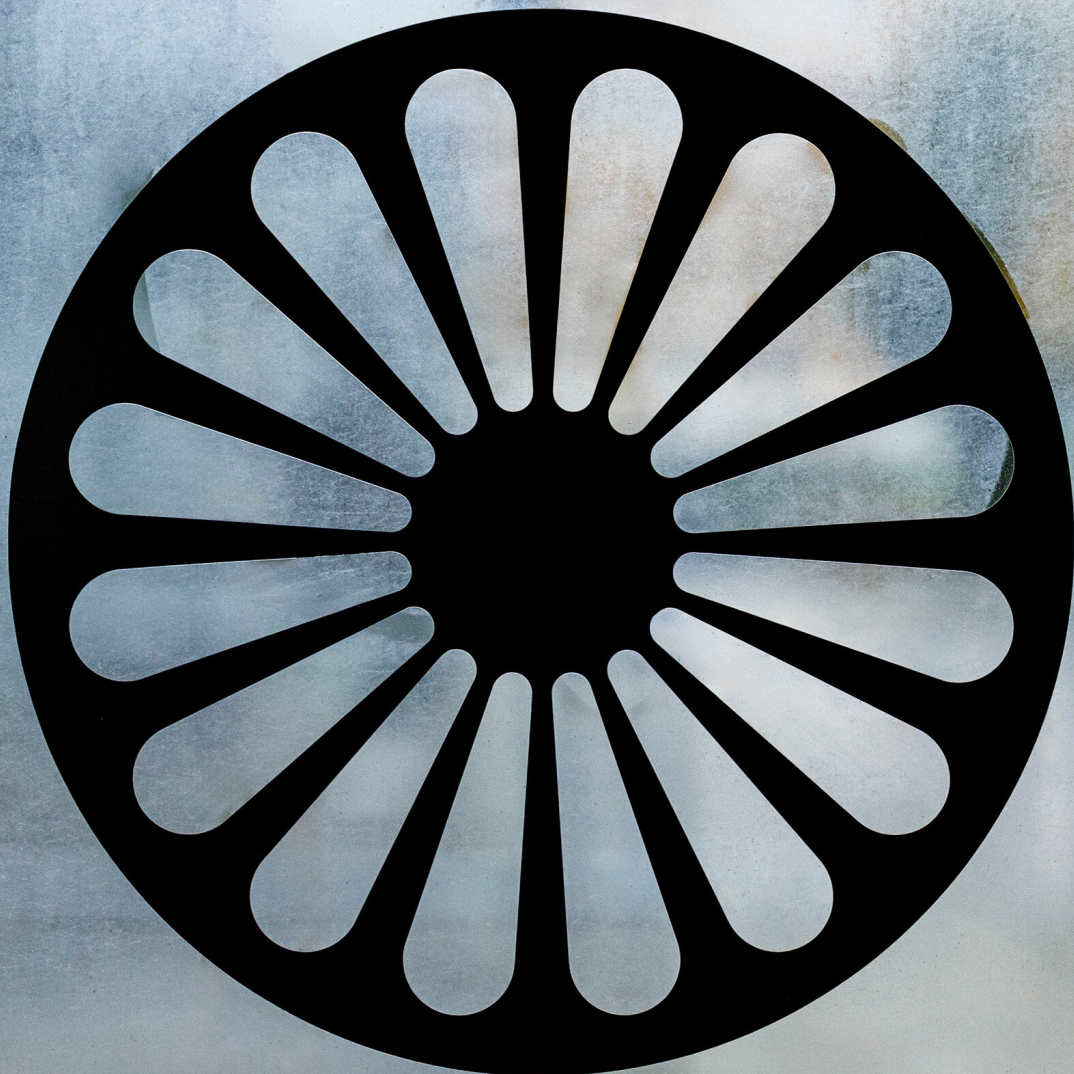
Signerat av

Protokollet har signerats digitalt av följande personer

Namn	Datum
Olle Burell	2026-05-11
Cecilia Brinck	2026-05-11
Sara Stenudd	2026-05-11
Karin Jöback	2026-05-11

Handlingsplan för romsk inkludering 2030

Beslutat av kommunfullmäktige 2026-xx-xx

Handlingsplan för romsk inkludering 2030

Utgivningsdatum: April 2026

Utgivare: Stadsledningskontoret,
välfärdsavdelningen

Omslagsfoto: Susanne Kronholm

Innehåll

Inledning	4
Andra styrdokument	6
Bakgrund	7
Ansvarsfördelning.....	8
Uppföljning	9
Fokusområde: Kunskap och information	10
Fokusområde: Välfärd och service	13
Fokusområde: Delaktighet och inflytande	19

Inledning

De mänskliga rättigheterna omfattar alla, alltid och överallt. Alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för att säkerställa de mänskliga rättigheterna i sina verksamheter och arbetet ska vara systematiskt, sammanhållet och ha ett intersektionellt perspektiv. Ett rättighetsbaserat arbetssätt ska genomsyra alla stadens verksamheter.¹ Stockholm stads program för de mänskliga rättigheterna (MR-programmet) ger vägledning i arbetet.

De mänskliga rättigheterna är odelbara och ingen rättighet är viktigare än någon annan. Samtidigt är det viktigt att synliggöra och arbeta utifrån kunskapen att individer och grupper har olika levnadsvillkor och möjligheter. Till MR-programmet hör därför ett antal handlingsplaner. Denna handlingsplan fokuserar på arbetet för att säkra romers rättigheter. Handlingsplanen sträcker sig till år 2030.

Handlingsplanens övergripande mål:

Staden säkerställer romers lika tillgång till de mänskliga rättigheterna genom att motverka antiziganism och främja romsk inkludering

Handlingsplanen konkretiserar arbetet med lika rättigheter för romer och stadens ansvar för att motverka antiziganism och främja romsk inkludering.

Romer är ett samlingsnamn på en folkgrupp som består av flera olika grupper och romer har befunnit sig inom Sveriges gränser sedan 1500-talet. Romer är även en av Sveriges fem erkända nationella minoriteter.

I vårt samhälle finns fördomar om romer och en bild av romer som en enhetlig grupp. Men romer är ingen homogen folkgrupp utan består av individer från exempelvis olika länder, utbildningsbakgrund och socioekonomisk ställning. Inom folkgruppen finns det olika inbördes uppfattningar och tolkningar av ursprung och språk såväl som kultur och traditioner..² Idag lever flera grupper av romer i Sverige, bland annat resande (som ibland

---

Intersektionalitet handlar om hur olika diskrimineringsgrunder och maktordningar kan påverka varandra, och ibland förstärka varandra. Diskrimineringsgrunder kan inte isoleras, utan behöver förstås tillsammans och i samspel med andra faktorer som påverkar människors möjligheter såsom utbildningsnivå, hälsa och socioekonomisk bakgrund.

---

¹ Se exempelvis Sveriges regioner och kommuner, 2024, [Rättighetsbaserat arbetssätt | SKR Webbfamilj | SKR](#), hämtad: 2025-12-02 eller Länsstyrelserna, 2025, [Lätt att göra rätt! Rättighetsbaserat arbete i praktiken - Mänskliga rättigheter i offentlig sektor](#), hämtad: 2025-12-02.

² Kulturdepartementet, 2021, *Rapport avseende Europeiskt ramverk om romers jämlikhet, inkludering och delaktighet 2020–2030*

har kallats för resandefolket eller resanderomer), kalderash, kaale eller kalé, lovara, arli och gurbeti.³ Romer har genom historien utsatts för omfattande strukturell rasism, diskriminering och stigmatisering som för många romer lett till utanförskap.⁴ I Sverige har romer bland annat utsatts för tvångssteriliseringar, omhändertaganden av barn och påtvingad assimilation.⁵ Ända fram till 1960-talet hindrades många romska barn att gå i skolan och vuxna romer hade begränsade möjligheter att få arbete. Romska familjer tilläts inte stanna i kommuner annat än under kortare perioder och många tvingades till att bo i läger.⁶

Den direkt diskriminerande lagstiftningen är idag borta i Sverige, men seglivade fördomar och negativa förhållningssätt till romer har levt vidare och lett till att romer fortsatt utsätts för kränkningar och diskriminering i det svenska samhället.⁷ Diskriminering eller risk för diskriminering kan också orsaka minoritetsstress, det vill säga en konstant förhöjd stressnivå hos personer som tillhör minoritetsgrupper. Minoritetsstress orsakas av strukturella ojämlikheter, stereotypa uppfattningar och medvetna eller omedvetna kränkningar som minoriteter möter dagligen i sin vardag.⁸

Romsk inkludering handlar om att säkerställa romers lika tillgång till de mänskliga rättigheterna så som rätten till utbildning, arbete, hälsovård, sociala och kulturella rättigheter samt motverka diskriminering och marginalisering. Det handlar också om att skapa förutsättningar som möjliggör för romer att fullt ut delta i samhället och om att öka den ömsesidiga tilliten mellan romer och det offentliga.

Fokus för denna handlingsplan är framför allt arbete mot diskriminering av romer och insatser för de romer som befinner sig i ett socialt och ekonomiskt utanförskap. Arbete som främjar jämställdhet och barns rättigheter ska särskilt prioriteras.

Handlingsplanen utgår från MR-programmets tre fokusområden. Dessa utgör tillsammans grundläggande förutsättningar för att staden ska kunna bidra till jämlika levnadsvillkor för alla

---

³ Forum för levande historia, 2024, [Romer i Sverige - Forum för levande historia](#), hämtad 2026-02-23

⁴ Regeringen, 2010, *Romers rätt – en strategi för romer i Sverige (SOU 2010:55)*

⁵ Forum för levande historia, 2025, [Antiziganism - Forum för levande historia](#), hämtad: 2025-12-16

⁶ Kommissionen mot antiziganism, 2015, *Antiziganismen i Sverige- Om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet och i dag*

⁷ Kommissionen mot antiziganism, 2015, *Antiziganism*

⁸ Forum för levande historia, 2025, [Om minoritetsstress - Forum för levande historia](#), hämtad: 2025-12-16.

stockholmare och säkerställa att de mänskliga rättigheterna efterlevs i stadens verksamheter. De tre fokusområdena är:

- Kunskap och information
- Välfärd och service
- Delaktighet och inflytande

Till varje fokusområde hör ett antal mål uppdelade i effektmål och resultatmål. Effektmålen beskriver den övergripande och långsiktiga förändring som eftersträvas. Resultatmålen är den direkta förändring som ska genomföras i stadens verksamheter.

Målen avser att skapa en tydlig styrning och samtidigt en flexibilitet för nämnder och bolagsstyrelser att utifrån sina verksamhetsområden själva ta fram aktiviteter för att uppnå målen. En och samma aktivitet kan bidra till uppfyllelsen av flera mål. Under målen finns även exempel på åtgärder och vägledning i arbetet med målen. Dessa exempel ska dock inte förstås som en uttömmande sammanställning av möjliga åtgärder som nämnder och bolagsstyrelser kan vidta för att nå målen.

Under framtagandet av handlingsplanen har synpunkter inhämtats från Kommunstyrelsens referensgrupp för romsk inkludering och stadens förvaltningar.

Andra styrdokument

Denna handlingsplan har beröringspunkter med flera andra styrdokument. Det medför att handlingsplanen avgränsas i relation till andra handlingsplaner och program som också bidrar till att uppfylla de mänskliga rättigheterna. Romers rättigheter som nationell minoritet tas i första hand upp i handlingsplanen för nationella minoriteters rättigheter. Antiziganism, diskriminering och hatbrott utgör allvarliga hinder för många romer att tillgodose sina mänskliga rättigheter. Handlingsplanen för romsk inkludering överlappar delvis handlingsplanen mot rasism, som båda tar upp åtgärder mot antiziganism. Båda handlingsplanerna är relevanta att beakta i arbetet mot antiziganism. Även övriga handlingsplaner som är kopplade till MR-programmet har betydelse för romers rättigheter.

Andra exempel på program som bidrar till att uppfylla de mänskliga rättigheterna är:

- Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning,
- Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution,

människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation,

- Handlingsplan för en äldrevänlig stad.

Stockholms stads kvalitetsprogram beskriver hur staden ska arbeta med ökad kvalitet i verksamheterna; i implementeringen av detta bör arbetet med mänskliga rättigheter vara en del.

Stockholms stads arbetsplatser ska genomsyras av jämställdhet, jämlikhet och frihet från diskriminering. Stockholms stads personalpolicy beskriver hur staden ska arbeta för medarbetares lika rättigheter och möjligheter.

Bakgrund

År 2006 tillsatte regeringen delegationen för romska frågor vars syfte var att driva på arbetet med att förbättra romers situation i Sverige. Delegationen lämnade i sitt betänkande *Romers rätt – en strategi för romer i Sverige* bl.a. förslaget om en strategi som ska säkerställa romers mänskliga rättigheter.

År 2012 beslutades om en samordnad och långsiktig tjugoorig strategi för romsk inkludering 2012–2032 med det övergripande målet om att *Den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom*. Den tjugooriga strategin ska ses som en förstärkning av minoritetspolitiken som gäller för de fem nationella minoriteterna. Strategin tar sin utgångspunkt i olika rättigheter enligt internationella överenskommelser om mänskliga rättigheter, dvs. rätten till utbildning, arbete, bostad, bästa möjliga hälsa, social omsorg och trygghet, språk, kultur samt föreningsfrihet. Romsk delaktighet och romskt inflytande ska genomgående säkerställas i arbetet.⁹ Regeringens strategi konstaterar även att kommuner har en central roll i arbetet med att främja romsk inkludering och betonar vikten av att kommunerna tar ett eget aktivt ansvar för att i sina ordinarie verksamheter uppmärksamma och säkerställa romers tillgång till sina rättigheter.¹⁰

År 2020 presenterade EU-kommissionen ett nytt strategiskt ramverk med tillhörande rådsrekommendationer och riktlinjer för romers jämlikhet, inkludering och delaktighet (EU Roma strategic framework, for equality, inclusion and participation for 2020–2030).¹¹ Den svenska regeringen har välkomnat det nya europeiska

---

⁹ Kulturdepartementet, 2021, *Rapport avseende Europeiskt ramverk om romers jämlikhet, inkludering och delaktighet 2020–2030*

¹⁰ Arbetsdepartementet, 2011, *En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering*.

¹¹ Europeiska kommissionen, 2020, *En jämlikhetsunion: EU:s strategiska ram för romers jämlikhet, inkludering och deltagande; Rådets rekommendation om*

ramverket och bedömer att den nationella tjugoåriga strategin i stor utsträckning överensstämmer med det nya ramverket. En revidering av den svenska strategin med anledning av det nya ramverket bedömdes därför inte vara aktuell.¹²

Stockholms stad beslutade 2018 om en stadsövergripande strategi för romsk inkludering som har sin utgångspunkt i den nationella strategin. Den har varit vägledande för stadens arbete för romsk inkludering.

Handlingsplanen bygger vidare på erhållen kunskap och insatser som genomförts och förstärker arbetet med mål som ska bidra till stadens arbete med att motverka antiziganism och främja romsk inkludering. Handlingsplanen tar sin utgångspunkt i den svenska strategin såväl som EU-kommissionens strategiska ramverk för romsk inkludering.

Ansvarsfördelning

Alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för att säkerställa att romer får sina rättigheter tillgodosedda. En central metod för genomförandet är att utveckla ett rättighetsbaserat arbetssätt som hjälper verksamheten att fokusera på individer och grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda. Principen i Agenda 2030 om att ingen ska lämnas utanför kan också vara till hjälp för att identifiera vilka grupper som är särskilt viktiga att fokusera på.

Målen i handlingsplanen pekar på förflyttningar som staden förväntas göra. Några mål är tydligare riktade mot vissa verksamheter, nämnder och bolagsstyrelser än andra. Varje resultatmål i handlingsplanen innehåller information om särskilt ansvariga nämnder och bolagsstyrelser. Många mål kräver samverkan mellan flera nämnder och/eller bolagsstyrelser.

Kommunstyrelsen ansvarar för övergripande samordning, stöd och uppföljning i implementeringen av handlingsplanen.

Förskolenämnden, socialnämnden och äldrenämnden har ett särskilt ansvar att stödja och samordna stadsdelsnämndernas arbete med målen inom sina respektive verksamhetsområden. Även kulturnämnden och arbetsmarknadsnämnden ska vid behov erbjuda stöd till stadsdelsnämnderna och andra facknämnder inom ramen för sitt ansvarsområde.

---

romers jämlikhet, inkludering och delaktighet, 6070/21, vilken antogs 2 mars 2021; Europeiska kommissionen, 2020 Bilaga 1: Riktlinjer för planering och genomförande av nationella strategiska ramar för romer.

¹² Kulturdepartementet, 2021, *Rapport avseende Europeiskt ramverk om romers jämlikhet, inkludering och delaktighet 2020–2030.*

Samtliga stadsdelsnämnder, arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden och äldrenämnden ska ha en kontaktperson gentemot kommunstyrelsen för arbetet med romsk inkludering. I kontaktpersonens uppdrag ingår att vid behov bistå kommunstyrelsen med information om nämndens arbete med romsk inkludering, till exempel i anslutning till kommunstyrelsens samråd eller olika myndigheters uppföljningsarbete. Nämnderna kan avgöra i vilken utsträckning som rollen som kontaktperson för romsk inkludering kan integreras i redan befintliga samordnarroller, exempelvis inom arbetet med nationella minoriteter och mänskliga rättigheter.

På stadens intranät finns förslag på utbildningar och material som ger ytterligare stöd i arbetet i nämnder och bolagsstyrelser.

Uppföljning

Stockholms stads arbete med handlingsplanen ska utgå från ordinarie processer samt från kunskap om stockholmarnas levnadsvillkor och tillgång till de mänskliga rättigheterna. Arbetet är tvärsektorielt och har betydelse för samtliga verksamhetsområdesmål i stadens budget.

Nämnder och bolagsstyrelser ska i samband med ordinarie uppföljningsprocesser synliggöra resultat och utmaningar i arbetet med romsk inkludering.

Utifrån stadens program för mänskliga rättigheter gör stadsledningskontoret vartannat år en bedömning av stadens arbete med mänskliga rättigheter som sammanställs i en rapport till kommunfullmäktige. I arbetet ingår att följa upp de handlingsplaner som är kopplade till programmet.

Fokusområde: Kunskap och information

I Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna lyfts att stadens alla verksamheter behöver ha grundläggande kunskap om nationella minoriteters rättigheter, vilket innefattar kunskap om romsk inkludering. Vissa verksamheter kan enligt programmet därutöver behöva olika former av fördjupad kunskap, beroende på verksamhetens uppdrag och målgrupp. Staden ska också informera om de rättigheter som stockholmarna har samt om hur vi arbetar för att säkerställa dessa.

Antiziganism har i rapporter pekats ut som ett stort hinder för romer att få sina rättigheter tillgodosedda. Flera av dessa rapporter lyfter vikten av kunskapshöjande insatser, bland annat riktat mot lärare och socialtjänsten.¹³ I Socialstyrelsens stödmaterial om romsk inkludering står att om Sveriges samtliga medborgare ska åtnjuta samma rättigheter och möjligheter behöver alla bli medvetna om hur antiziganism fortfarande påverkar samhället.¹⁴

Flera företrädare för romer har i samråd och i dialog med staden lyft behovet av kunskapshöjande insatser riktade mot stadens medarbetare för att öka kunskapen om antiziganism och minoritetsstress samt möjliggöra en ökad förståelse för romers situation och ett likvärdigt bemötande. Det handlar också om att förändra attityder för att skapa ökad inkludering och jämlikhet.

Socialtjänstens olika verksamheter och skolan nämns som särskilt viktiga målgrupper. Även insatser som når romer med information om stadens erbjudanden inom välfärd och service och information om romers rättigheter som nationell minoritet har efterfrågats.

Staden erbjuder idag flera olika utbildningar inom ramen för romsk inkludering riktat till stadens medarbetare och chefer, både fysiskt och digitalt. Utbildningarna finns i olika format och riktade till olika målgrupper – både mer generella och specialiserade. Staden har också ett antal romska brobyggare anställda som arbetar uppsökande och sprider information till romer om rättigheter och om vad staden erbjuder.

Romska brobyggare är personer med romsk språk- och kulturkompetens som fungerar som en länk mellan enskilda personer och offentliga verksamheter. De anställs oftast inom förskola, skola, socialtjänst eller hälso- och sjukvård. Genom brobyggare kan förtroendet mellan den romska minoriteten och det övriga samhället stärkas och den romska minoritetens tillgång till olika delar av samhället öka

([Brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens - Kunskapsguiden](#))

---

¹³ Länsstyrelsen i Stockholm, 2021, *Stolt men ofta otrygg*; Forum för levande historia, 2024, *Redovisning av uppdrag att kartlägga kunskapen om antiziganism i grundskolan och gymnasiet*; Barnombudsmannen, 2021, *Om barns och ungas utsatthet för rasism*; Socialstyrelsen, 2019 *I bemötandet tar framtiden form*.

¹⁴ Socialstyrelsen, 2016, *I bemötandet tar framtiden form*.

Kunskap och information utgör grundförutsättningar för arbetet med att säkerställa romers rättigheter. Staden ser därför fortsatt stora behov av insatser för att säkerställa goda kunskaper om romers levnadsvillkor och ett jämlikt bemötande bland stadens medarbetare. Detsamma gäller för insatser för att sprida korrekt information till romer om deras rättigheter och vägledning om hur man kan ta del av stadens välfärd och service.

<p>Kunskap och information Mål 1: Stadens medarbetare bemöter romer respektfullt och anpassat efter individens behov.</p>
<p>Stadens medarbetare har goda kunskaper om romers levnadsvillkor och utsatthet för antiziganism och hur detta kan samspela med andra diskrimineringsgrunder. <i>Särskilt ansvariga: samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i></p>
<p>Staden medarbetare har goda kunskaper om romers rättigheter som nationell minoritet och vad det innebär för verksamheternas skyldigheter. <i>Särskilt ansvariga: samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i></p>

Kunskapshöjande insatser kan se ut på flera olika sätt beroende på verksamhetens förutsättningar och behov. Några exempel på kunskapshöjande insatser är:

- deltagande i stadens egna utbildningar,
- deltagande i andra myndigheters utbildningar,
- utveckling av egna föreläsningar eller utbildningsinsatser,
- studiebesök och studieresor,
- spridning av relevanta rapporter och
- dialog och samarbeten med relevanta civilsamhällesaktörer.

Kommunstyrelsen, arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, kulturnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden och socialnämnden har ett särskilt ansvar att bevaka och informera om utbudet av utbildningar och stödmaterial inom området samt att vid behov utveckla nya kunskapshöjande insatser.

Kunskap och information

Mål 2:

Staden når romer med information om deras rättigheter och om stadens utbud av välfärd och service.

Stadens verksamheter arbetar uppsökande för att nå målgruppen med information om deras rättigheter samt med stöd och vägledning om stadens verksamheter.

Särskilt ansvariga: arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, stadsdelsnämnderna, Bostadsförmedlingen i Stockholm AB och bostadsbolagsstyrelserna.

Att nå fler romer med information om deras rättigheter och information om vad de kan förvänta sig av staden bidrar till ökad tillit och ökad egenmakt. Det kan handla om att känna till vilket stöd elever kan få i skolan, hur en process inom socialtjänsten går till, vad ett bibliotek kan erbjuda eller få kännedom om stadens bostadskösystem.

Arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, stadsdelsnämnderna, Bostadsförmedlingen i Stockholm AB och bostadsbolagsstyrelser har ett särskilt ansvar att sprida information om sina verksamheter. Uppsökande verksamhet är ett särskilt viktigt verktyg i detta. Det kan både handla om eget uppsökande arbete, eller samverka med andra förvaltningars uppsökande verksamheter.

Arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden och äldrenämnden ansvarar även för att utveckla informationsmaterial efter målgruppens behov. Det kan handla om nytt kommunikationsmaterial eller om att göra befintligt material mer lättillgängligt och målgruppsanpassat.

Exempel på uppsökande arbete som kan nå fler romer:

- kontakt och samverkan med stadens brobyggare,
- kontakt och samverkan med det romska civilsamhället,
- besök eller samverkan med verksamheter som riktar sig till romer och
- samhällsvägledning på romani chib eller riktat till romer.

Vid utformning av insatser bör verksamheter prioritera målgrupper som kan vara särskilt svåra att nå.

Fokusområde: Välfärd och service

I Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna anges att stadens välfärd och service ska planeras och utformas för att säkerställa att mänskliga rättigheter respekteras. Stadens verksamheter erbjuder en bredd av välfärd och service till stockholmarna. Genom att anpassa verksamheterna efter målgruppens behov kan arbetet för romsk inkludering stärkas och staden säkerställa ett likvärdigt och respektfullt bemötande av alla stockholmare.

Rapporter visar att romer erfar antiziganism och diskriminering i vardagen och i livets olika områden så som i skolan, på arbetsplatsen, i affärer, i kontakter med myndigheter. Diskriminering, antiziganism och dess konsekvenser leder till negativa följder som låg tillit till offentliga verksamheter och upplevelser av otrygghet kopplad till sin identitet som rom. I en undersökning riktad till unga romer svarar ungefär hälften att de sällan eller aldrig känner sig trygga med att prata om att de är romer i skolan, på fritidsgården, på träningen eller annan fritidsaktivitet, på jobbet, på internet, i sociala medier eller i onlinespel. Många väljer därför att dölja sin romska identitet. Rapporter visar även att romska kvinnor och flickor oftare blir utsatta för våld eller hot om våld, har sämre förankring i samhället och mer ohälsosamma levnadsvanor, jämfört med befolkningen i stort.¹⁵ Marginalisering och utanförskap kan öka risken för våldshandlingar och det kan vara svårare att söka hjälp, lita på myndigheter eller få adekvat hjälp och information.¹⁶

I samråd med romska företrädare bekräftas rapporternas resultat. Ett flertal företrädare vittnar även om erfarenheter av diskriminering i kontakten med det offentliga. Det finns en rädsla för att i sårbara situationer, särskilt i kontakt med socialtjänsten och skola, inte bli trodd. Flera vittnar även om att de undviker offentliga miljöer på grund av rädsla för att bli utsatta för hot eller fysiskt våld. Andra, främst kvinnor, vittnar om social isolering. Även social problematik så som ökad risk för missbruk, särskilt bland unga, bostadslöshet

---

¹⁵ Malmö stad och Malmö universitet, 2024, *Lycklig är den som har en öppen väg framför sig - En rapport om förutsättningar och hinder för romskt liv i Malmö (malmo.se)*; Länsstyrelsen, 2021, *Stolt men ofta otrygg - En undersökning om unga romers upplevelser av trygghet och tillgång till sina rättigheter (lansstyrelsen.se)*; Länsstyrelsen, 2023, *Romsk inkludering Årsrapport 2023*; Folkhälsomyndigheten, 2015, *Slutrapport om regeringsuppdrag: Fördjupad studie om romska flickors och kvinnors livssituation och hälsa*.

¹⁶ Statens folkhälsoinstitut, 2008, *Bemötande av våldutsatta kvinnor som tillhör de nationella minoriteterna*; Uppsala Universitet, 2025, [Att tänka på i mötet - Uppsala universitet](#), hämtad: 2025-12-16

och skuldsättning lyfts som en konsekvens av marginalisering och utanförskap. Skolan och socialtjänsten har både i rapporter från myndigheter och i samråd med romer pekats ut som särskilt viktiga verksamhetsområden för arbetet med romsk inkludering.

Skolverkets nulägesbeskrivning av romers situation i skolan visar att få skolor i Sverige har genomfört särskilda åtgärder för att öka andelen romska elever som slutför grundskolan med godkända betyg. I intervjuer anger romer att det största hindret för att romska elever ska slutföra grundskolan är de fördomar som romska elever och föräldrar möter än idag i skolan.¹⁷

I Socialstyrelsens stödmaterial om romsk inkludering framgår att många romer har ett lågt förtroende för offentliga institutioner, och särskilt för socialtjänsten. Det finns bland annat en oro inom familjer som tillhör den romska minoriteten om att kontakt med socialtjänsten också ska leda till en utredning om omhändertagande av barn enligt LVU. Att socialtjänsten kan överbrygga detta bristande förtroende kan göra stor skillnad för människors levnadsvillkor, utveckling och trygghet. För socialtjänsten handlar det inkluderande arbetet till stor del om att i mötet med enskilda romer handla på ett sådant sätt att förtroendefulla relationer skapas och de enskilda vågar berätta om sin situation.¹⁸

Arbete är en viktig förutsättning för individens och familjens möjlighet att försörja sig och har ett tydligt samband med hälsa. Det är centralt att skapa förutsättningar för alla att ha ett arbete, särskilt för grupper som annars har svårt att komma in på arbetsmarknaden.¹⁹ I en rapport från Länsstyrelsen i Stockholm framgår det att romer erfar fördomar och negativa uppfattningar i arbetsrelaterade sammanhang. Rapporten konstaterar att detta riskerar att leda till diskriminering och trakasserier av romer på arbetsplatser.²⁰

För att motverka diskriminering och ojämlikhet behövs kunskap och arbetssätt för att få syn på skadliga normer, både i samhället och i stadens verksamheter. Ett normkritiskt perspektiv fokuserar på normer och maktstrukturer som gör att vissa personer uppfattas som ”avvikande” och andra som ”normala” och vilka konsekvenser denna obalans bidrar till. När normer skapas, tolkas, omformuleras

---

¹⁷ Skolverket 2018 *Nulägesbeskrivning av romers situation i skolan*.

¹⁸ Socialstyrelsen 2016 *I bemötandet tar framtiden form*.

¹⁹ Folkhälsomyndigheten, 2025, [Arbete, arbetsförhållande och arbetsmiljö – Resultat för Folkhälsan i Sverige — Folkhälsomyndigheten](#), hämtad: 2025-12-16.

²⁰ Länsstyrelsen 2014 *Romers rätt till arbete – en nulägesbeskrivning av hinder och möjligheter*.

och förstärks utifrån föreställningar och beteenden påverkar det oss själva och personer vi möter.²¹

Staden vidtar redan idag olika insatser för att främja romsk inkludering. Bland annat används ett antal målgruppsanpassade arbetssätt såsom romska brobyggare, och särskilda mötesplatser på bibliotek och vid öppna träffpunkter.

Staden ser ett behov av fortsatta insatser som säkerställer att romer får ta del av stadens välfärd och service på lika villkor och att tilliten till staden såväl som tryggheten i stadens alla verksamheter ökar. Det förutsätter att fler förvaltningar och bolag gemensamt arbetar med uppdraget. Staden behöver säkerställa att de mänskliga rättigheterna respekteras både i verksamhet som drivs i stadens egen regi och i upphandlade verksamheter. Målen nedan kan därför vara relevanta även i upphandling och utförande av externa leverantörer. I praktiken kan det exempelvis handla om att ställa krav på leverantörers kompetens om icke-diskriminering och olika gruppers sårbarhet och levnadsvillkor.

<p>Välfärd och service Mål 1:</p> <p>Staden säkerställer romers lika tillgång till förskola, skola, idrott, kultur och fritid, socialtjänst, äldreomsorg, bostad och arbetsmarknadsinsatser som övriga stockholmare.</p>
<p>Stadens verksamheter identifierar och vidtar åtgärder mot eventuella normer och arbetssätt i verksamheten som riskerar att exkludera romer.</p> <p><i>Särskilt ansvariga: samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i></p>
<p>Stadens verksamheter undersöker behov av, utvecklar och utvärderar målgruppsanpassade arbetssätt.</p> <p><i>Särskilt ansvariga: arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden och stadsdelsnämnderna.</i></p>
<p>Stadens verksamheter har långsiktiga samarbeten med det romska civilsamhället kring åtgärder som bidrar till romers lika tillgång till välfärd och service samt genomför insatser som underlättar för det romska civilsamhället att söka olika former av föreningsstöd.</p> <p><i>Särskilt ansvariga: idrottsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden och stadsdelsnämnderna.</i></p>

---

²¹ Diskrimineringsombudsmannen [Bli medveten om dina normer | DO](#), hämtad:2025-12-16.

Samtliga nämnder och bolagsstyrelser bär ansvaret för att implementera ett normkritiskt arbetssätt och, vid behov, utveckla, tillämpa samt utvärdera målgruppsanpassade arbetssätt för att säkerställa romers lika tillgång till välfärd och service. Normkritiska perspektiv bör särskilt beaktas i arbetet med bemötandefrågor och i arbetet mot trakasserier och andra former av kränkningar. Det är viktigt att komma ihåg att flera normer kan vara begränsande samtidigt och att de ofta samspelar, till exempel normer kring utseende, klädsel, kön och ålder.

Exempel på insatser för att identifiera och motverka normer:

- ta del av myndigheters och civilsamhällets kunskap om vad som kan exkludera romer,
- enhetsmöten, avdelningsmöten eller andra personalmöten med fokus på ett normkritiskt arbetssätt,
- undersöka förekomsten av normer i verksamhetens fysiska miljö, i bemötandet och i arbetssätt tillsammans med målgruppen,
- använda brukarundersökningar för att få syn på exkluderande arbetssätt och
- åtgärda arbetssätt som riskerar att vara exkluderande och eftersträva ett jämställt och jämlikt bemötande.

Med målgruppsanpassade arbetssätt avses insatser som syftar till att undanröja eventuella hinder och underlätta för romer att delta i och uppnå eventuella mål som avses med verksamheten. De anpassningar som är lämpliga att genomföra inom en verksamhet beror på den specifika verksamhetens karaktär samt målgruppens behov och förutsättningar. Det behöver identifieras vid varje förvaltning och gemensamt med målgruppen.

Nedan följer ett antal exempel på vad målgruppsanpassade arbetssätt kan vara:

- brobyggare som stöttar i skolor och i verksamheter,
- läsläsningsgrupper riktade till romska barn på svenska eller på romani chib,
- öppen förskola riktad till romska familjer,
- nätverksgrupper riktade till romska kvinnor med fokus på vägledning och välbefinnande
- utbildningar eller studieprogram inom Komvux som är utformade efter romers behov och
- insatser inför feriearbete eller ungdomsanställningar.

Socialtjänsten är en viktig aktör och bör särskilt beakta romers rätt till lika tillgång till stöd och insatser inom socialtjänstens samtliga områden och i synnerhet inom arbetet med våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, i arbetet med barn och i arbetet med budget- och skuldrådgivning. Dessa perspektiv blir särskilt viktiga att ha med i omställningen till den nya socialtjänstlagen.

Åtgärderna kan med fördel utformas och/eller genomföras i samverkan med det civila samhället. Samarbetet med det civila samhället kan se olika ut. Det kan exempelvis handla om

- gemensam planering och genomförande av åtgärder,
- idéburet offentligt partnerskap (IOP),
- inrättande av stående referensgrupper,
- föreningsstöd.

Välfärd och service Mål 2: Verksamheter och offentliga miljöer i staden är trygga för romer.
Stadens verksamheter undersöker och vidtar åtgärder utifrån vad som skapar trygghet för romer i stadens verksamheter och offentliga miljöer. <i>Särskilt ansvariga: arbetsmarknadsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna och bostadsbolagsstyrelserna.</i>
Stadens verksamheter utvecklar mötesplatser för romer. <i>Särskilt ansvariga: kulturnämnden och stadsdelsnämnderna.</i>
Stadens verksamheter synliggör – både fysiskt och digitalt – kunskap och förståelse för romers behov och utsatthet. <i>Särskilt ansvariga: arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden och stadsdelsnämnderna.</i>

Insatser för att undersöka och vidta åtgärder utifrån romers upplevelser av trygghet/otrygghet bör utgå från stadens befintliga arbets sätt för trygghetsskapande arbete.

Stadens samtliga verksamheter ska vara trygga för romer. Det är av betydelse att skolor, baserat på en fördjupad förståelse för romers utsatthet, vidtar åtgärder inom ramen för sitt arbete mot trakasserier och andra former av kränkningar.

De mötesplatser som avses här är till exempel öppna verksamheter inom stadens välfärdsområden såsom fritidsgårdar, aktivitetscentrum och liknande för äldre, öppna förskolor och bibliotek.

Stadens alla mötesplatser ska vara trygga och inkluderande för romer, men utifrån målgruppens behov och önskemål är det motiverat att även erbjuda särskilda mötesplatser för romer. Mötesplatserna ska vara trygga

platser där romer kan mötas och exempelvis utbyta erfarenheter och få kunskap och information. Det kan handla om olika typer av aktiviteter så som

- språkcirklar,
- språkcaféer,
- samtalsgrupper,
- gemensamt skapande,
- workshops och kulturella evenemang,
- information om samhällsstöd och rättigheter.

Aktivitetserna ska utgå från målgruppens behov, förutsättningar och önskemål samt ta hänsyn till variationer inom målgruppen, såsom exempelvis utifrån kön och ålder. Civilsamhällesorganisationer kan vara en viktig samarbetspart i arbetet med mötesplatser. Staden kan exempelvis samarbeta kring aktiviteter på en mötesplats och kring behovsinventering.

Insatser för att synliggöra kunskap och förståelse för romers behov och utsatthet kan genomföras på olika sätt. Verksamheter kan exempelvis på olika sätt synliggöra, fysiskt i lokalen eller digitalt på hemsidan eller i e-posten, att medarbetare har genomgått en utbildningsinsats. Redan etablerade insatser är placering av den romska flaggan eller andra symboler synligt i publika verksamheter. Det kan även handla om att synliggöra och uppmärksamma romers språk och kultur på ett medvetet sätt, exempelvis gemensamt med målgruppen vid mötesplatser så som öppna förskolor, seniorträffar, vid stadens öppna träffpunkter, samtalsgrupper, studiecirklar med mera.

Fokusområde: Delaktighet och inflytande

I Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna framgår att stadens verksamheter ska erbjuda stockholmare möjlighet till delaktighet och inflytande.

Med **samråd** menar vi i staden ett möte med nationella minoriteter där deltagarna ges möjlighet till inflytande i frågor som berör dem. Samråd sker innan beslut fattas i frågan eller frågorna som samrådet berör. Samrådsdeltagare kan både vara företrädare för civilsamhällesorganisationer och andra personer som identifierar sig som en nationell minoritet. Samråd som är öppna för alla som identifierar sig som en nationell minoritet utan en personlig inbjudan kallas för **öppna samråd**.

De nationella minoriteterna, inklusive romers, rätt till delaktighet och inflytande är fastställd i flera lagar och förordningar och staden har en skyldighet att ge romer möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som berör dem och så långt som möjligt samråda med romer i sådana frågor.²² Delaktighet och inflytande är även ett bra verktyg för att skapa tillit och förtroende och ger stadens verksamheter en möjlighet att öka sin förståelse för romers situation och inkludera deras kunskap och erfarenheter i sitt utvecklingsarbete.

Stockholms stad har under en längre tid erbjudit romer möjlighet till delaktighet och inflytande genom olika former av samråd. Samråd har genomförts både centralt av kommunstyrelsen och av olika nämnder. Antalet och formerna för samråd har dock varierat över tid och varit svåra att överblicka, både de som riktats till romer såväl som till samtliga nationella minoriteter. I syfte att tydliggöra formerna för samråd på stadsövergripande nivå inrättades i juni 2024 Kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter.²³

I samråd med företrädare för romer har flera utvecklingsbehov kopplat till stadens samråd lyfts. Flera företrädare önskar mer strukturerade upplägg på samråden, bättre möjligheter till inflytande samt samråd med fler av stadens nämnder. Det efterfrågas även återkoppling kring hur samrådsrepresentanternas synpunkter påverkar stadens beslut.

---

²² Se 5§, [Lag \(2009:724\) om nationella minoriteter och minoritetsspråk](#)

²³ För närmare beskrivning av rådets uppdrag och form, se Kfs 2024:10 Instruktion för kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter.

Delaktighet och inflytande

Mål 1:

Romer har delaktighet och inflytande i frågor som berör dem.

Stadens verksamheter säkerställer delaktighet och inflytande genom samråd utifrån stadens Struktur för delaktighet och inflytande för nationella minoriteter, samt utifrån romers behov och önskemål.

Särskilt ansvariga: kommunstyrelsen, arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden och samtliga stadsdelsnämnder.

Stadens sammanhållna struktur för delaktighet och inflytande för arbetet med de nationella minoriteternas, inklusive romers, delaktighet och inflytande finns att tillgå i handlingsplanen för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter.

Utöver det som beskrivs i strukturen för delaktighet och inflytande som gäller för samtliga nationella minoriteter, inklusive romer, gäller även följande för romer och romsk inkludering:

Arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, kulturnämnden, socialnämnden utbildningsnämnden och äldrenämnden ansvarar för att regelbundet arrangera öppna samråd för att möjliggöra inflytande i stadens arbete med romsk inkludering inom nämndernas respektive sakområden. De öppna samråden kan genomföras i samverkan med flera nämnder, inklusive stadsdelsnämnder. Det är eftersträvarsvärt att främja ett inkluderande deltagande som omfattar personer i olika åldrar, kön och med skilda bakgrunder. I utformningen av de öppna samråden bör romers önskemål särskilt beaktas.

Oavsett samrådsform är det vidare viktigt att samråd genomförs på ett transparent sätt. Inför samråd bör syftet med mötet och vilka möjligheter till inflytande som ges beskrivas. I samband med eller efter att ett samråd har genomförts bör återkoppling gällande hur synpunkterna tas vidare ges.

<p>Delaktighet och inflytande</p> <p>Mål 2:</p> <p>Verksamheter som möter invånare har god kunskap om romers upplevelser av stadens välfärd och service.</p>
<p>Staden inhämtar systematiskt erfarenheter från individer som nyttjar verksamheter som berör romer och vidtar åtgärder utifrån det.</p> <p><i>Särskilt ansvariga: arbetsmarknadsnämnden, kulturnämnden, utbildningsnämnden och samtliga stadsdelsnämnder.</i></p>

Inhämtning av erfarenheter från romer som nyttjar verksamheter som särskilt berör romer eller romsk inkludering ska ses som ett möjligt komplement till strukturerade samråd och som en del i verksamhetens uppföljningsarbete. Det kan till exempel handla om att inhämta erfarenheter från personer som kommer i kontakt med stadens brobyggare, elever som deltar i modersmålsundervisning i minoritetsspråk eller personer som deltar vid någon av stadens mötesplatser riktade till romer. Inhämtning av erfarenheter kan ske på olika sätt så som genom

- löpande dialog med deltagare,
- enkäter,
- intervjuer eller gruppintervjuer.

Handlingsplan för romsk inkludering 2030

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Handlingsplan för romsk inkludering 2030 godkänns enligt bilaga 2 till utlåtandet.
2. Stockholms Stadshus AB uppmanas att för egen del anta samt även ge samtliga bolagsstyrelser inom koncernen i uppdrag att anta Handlingsplan för romsk inkludering 2030 enligt bilaga 2 i utlåtandet.
3. Stockholms stads strategi för romsk inkludering 2018-2022 (dnr KS 2018/000070) upphör att gälla.

Föredragande borgarråd Åsa Lindhagen

Sammanfattning av ärendet

Handlingsplan för romsk inkludering 2030 är en av sex handlingsplaner som tillhör Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna (MR-programmet).

Handlingsplanen syftar till att stärka stadens arbete för romsk inkludering och riktar sig mot samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Handlingsplanen sträcker sig till år 2030. Det övergripande målet med handlingsplanen är att staden säkerställer romers lika tillgång till de mänskliga rättigheterna genom att motverka antiziganism och främja romsk inkludering.

Fokus för handlingsplanen är framför allt arbete mot diskriminering av romer och insatser för de romer som befinner sig i ett socialt och ekonomiskt utanförskap.

Beredning

Ärendet har initierats av stadsledningskontoret och remitterats till arbetsmarknadsnämnden, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, förskolenämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, servicenämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, överförmyndarnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Järva stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norra

innerstadens stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB, Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030, Kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter, Diskrimineringsombudsmannen, É Romani Glinda, Forum för levande historia, Göteborgs stad, Institutet för mänskliga rättigheter, Internationella Romska Evangeliska Missionen (IREM), Le Romane Phaka, Länsstyrelsen i Stockholms län, Malmö stad, Organisationen för Romsk delaktighet och inkludering, Region Stockholm, Resande och romska kvinnors riksorganisation, Romano Paso, Romers rättigheter i samhället och Romskt stöd och pensionär förening.

Diskrimineringsombudsmannen, É Romani Glinda, Internationella Romska Evangeliska Missionen (IREM), Le Romane Phaka, Organisationen för Romsk delaktighet och inkludering, Region Stockholm, Resande och romska kvinnors riksorganisation och Romano Paso har inte inkommit med svar.

Forum för levande historia, Göteborgs stad, Institutet för mänskliga rättigheter och Region Stockholm har avstått från att svara på remissen.

Arbetsmarknadsnämnden ställer sig positiv till handlingsplanen för romsk inkludering 2030. Den är ett viktigt dokument för att intensifiera arbetet och skapa styrning och handlingskraft. Positivt är även att det ges utrymme för nämnder och bolag att själva ta fram adekvata aktiviteter inom sina verksamhetsområden.

Exploateringsnämnden ser mycket positivt på de kunskapsunderlag och utbildningar som finns i staden och avser att ta del av dessa. Nämnden arbetar med projekt och förvaltning över hela staden som normalt inte har särskild påverkan på romer. Genom att tillgodose grundkompetens på exploateringskontoret kan lämpliga åtgärder vidtas vid behov.

Fastighetsnämnden är utpekad som ansvarig för aktiviteten att skapa trygghet för romer i stadens verksamheter och offentliga miljöer. Det kan innebära trygghet i lokaler såväl som på vägen till och från byggnaderna, exempelvis fritidsgårdar, öppna förskolor och bibliotek.

Förskolenämnden framför att de exempel på insatser och arbetsätt som ges i planen är framåtsyftande och kan bidra till det övergripande målet om att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter som den som är icke-rom. Uppsökande verksamhet kan vara en framgångsfaktor för romsk inkludering.

Idrottsnämnden ser positivt på stadens arbete för att stärka romers rättigheter och möjligheter. Det är bra och tydligt att vissa aktiviteter gäller samtliga nämnder och bolag medan vissa aktiviteter gäller särskilt utpekade nämnder. Det är positivt att insatser exemplifieras då det underlättar för nämndens utvecklingsarbete.

Kulturnämnden anför att för att lyckas i arbetet är det viktigt med samverkan och samordning mellan stadens förvaltningar och bolag samt det romska civilsamhället.

Det handlar exempelvis om målgruppsanpassade arbetssätt och trygga mötesplatser samt samordning för att skapa bättre former för dialog och inflytande för romer.

Kyrkogårdsnämnden ställer sig positiv till handlingsplanen och delar kommunstyrelsens uppfattning om vikten av att anta ett program som ska stärka och utveckla stadens arbete för romsk inkludering som en integrerad del av stadens arbete med de mänskliga rättigheterna.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att handlingsplanen utgör en god utgångspunkt för nämnders och bolagsstyrelsers arbete. Att målen för handlingsplan för romsk inkludering 2030 följer samma struktur som det övergripande MR-programmets fokusområden skapar kontinuitet och bidrar till ökad tydlighet.

Servicenämnden anser att det är bra att antidiskrimineringskrav i upphandlingar lyfts som ett tillvägagångssätt för att nå målen i handlingsplanen. I alla sammanhang sätts krav på att leverantörer ska följa aktuell antidiskrimineringslagstiftning. Leverantörer ska värna om alla människors lika värde.

Socialnämnden ställer sig positiv till handlingsplanen. Arbetet med en öppen och jämställd stad, fri från diskriminering och rasism, behöver prioriteras och vara likställt i hela staden. Därför är central samordning och stöd betydelsefullt.

Stadsbyggnadsnämnden anser att handlingsplanen är ett bra kunskapsunderlag samt ger ett bra stöd att stärka och utveckla stadens bolag och nämnder i arbetet för romers lika rättigheter och möjligheter.

Trafiknämnden anför att romer är en av flera utsatta grupper som det tas hänsyn till inom ramen för trafiknämndens ordinarie trygghetsarbete. Kunskap om romers rättigheter är av stor vikt för att undvika diskriminering och rasism, till exempel vid bemötande och rekrytering av nya medarbetare.

Utbildningsnämnden framhåller att arbetet kräver långsiktighet och lyhördhet utifrån romers önskemål. Nämnden föreslår att det intersektionella perspektivet, som visar hur olika maktordningar och diskrimineringsgrunder påverkar och överlappar varandra genomgående, ska bli tydligare i hela handlingsplanen.

Äldrenämnden ser positivt på tydlig styrning och riktning för stadens arbete med romsk inkludering. För att arbetet ska vara hållbart och långsiktigt är det viktigt med stadsgemensamma mål och förväntade förflyttningar men med flexibilitet för nämnder och bolagsstyrelser.

Överförmyndarnämnden ser fram emot uppdaterade riktlinjer för arbetet med romsk inkludering. Nämnden möter romer bl.a. som huvudmän, anhöriga, ställföreträdare och anställda och är medveten om att antiziganism och utanförskap drabbar många romer. Nämnden är angelägen om att vara en motkraft till detta.

Bromma stadsdelsnämnd är positiv till handlingsplanen och bedömer att den utgör ett viktigt styrdokument för att stärka, utveckla och samordna arbetet med romsk inkludering. Nämnden anför att det saknas ett tydligt arbetsgivarperspektiv och att staden som arbetsgivare har en central roll i att förebygga diskriminering.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd är positiv till handlingsplanen om romsk inkludering. Att den innehåller konkreta mål inom MR-programmets fokusområden och tydlig ansvarsfördelning underlättar arbetet på lokal nivå. Det är också fördelaktigt att exempel på insatser och aktiviteter inom fokusområdena anges.

Farsta stadsdelsnämnd vill särskilt lyfta vikten av att det tas fram utbildningar och material som ger stöd i nämnders och bolags fortsatta arbete. Nämnden ser positivt på att fackförvaltningarna får ansvar för att bevaka och informera om utbudet av utbildningar och stödmaterial.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd välkomnar att staden tagit fram en handlingsplan för romsk inkludering som ger en tydlig riktning hur stadens nämnder och bolag ska arbeta för att informera romer om deras rättigheter och inkludera romer i samhällsgemenskapen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd anser att handlingsplanen på ett tydligt sätt beskriver resultatmål inom de olika fokusområdena och ger exempel på insatser och aktiviteter för förflyttningar i riktning mot stadens övergripande effektmål. Det vore bra med ett för staden gemensamt metodstöd för det rättighetsbaserade arbetssättet.

Järva stadsdelsnämnd pekar på att utöver att medarbetare deltar på utbildningstillfällen skulle handlingsplanen även kunna påtala betydelsen av att arbetslag och arbetsplatser skapar utrymme att reflektera över sitt arbete utifrån den nya kunskapen. Det krävs förändrade arbetssätt snarare än enskilda aktiviteter.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anför att planen ger en tydlig riktning till stadens nämnder och bolag i arbetet med att informera romer om deras rättigheter och inkludera romer i samhällsgemenskapen. Nämnden ser positivt på att stadsledningskontoret avser att leda, samordna och följa upp det gemensamma uppdraget.

Norra innerstadens stadsdelsnämnd anser att det är viktigt att goda exempel och lärande sprids inom staden. Det gäller såväl arbetet för romsk inkludering som arbetet för mänskliga rättigheter i stort. Arbetet för mänskliga rättigheter kan med fördel integreras i fler befintliga nätverk inom staden.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd ställer sig positiv till att målen i planen avser skapa en tydlig styrning och samtidigt en flexibilitet för nämnder att utifrån sina verksamhetsområden själva ta fram aktiviteter för att uppnå målen. Samtidigt vill nämnden framhålla en viss utmaning i att staden har många styrdokument och handlingsplaner.

Skärholmens stadsdelsnämnd framför att handlingsplanen är välskriven och att målen har tydliga ansvarshänvisningar till respektive nämnd. Samtidigt finns flexibilitet att utifrån nämndernas verksamhetsområden själva ta fram aktiviteter för att uppnå målen. Regelbundna uppföljningar kommer bidra till att planen får reell påverkan.

Södermalms stadsdelsnämnd ser positivt på föreslagen handlingsplan men påtalar att handlingsplanen saknar ett arbetsgivarperspektiv. Som arbetsgivare har staden en viktig roll i arbetet med mänskliga rättigheter och att exempelvis förebygga diskriminering.

Stockholms Stadshus AB anför att några av stadens bolag har enligt planen ett särskilt ansvar att bland annat arbeta uppsökande och sprida information om sin verksamhet. Det vore fördelaktigt om det kunde tas fram ett internt forum på intranät eller liknande där goda exempel från förvaltningar och andra aktörer i staden kan lyftas.

Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030 anför att arbetet ligger i linje med flera av de globala målen i Agenda 2030. Planen bör tydligare utgå från ett rättighetsbaserat perspektiv, där romers rätt till delaktighet, inflytande och likabehandling är vägledande i alla delar.

Kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter välkomnar att en handlingsplan för stadens arbete med romsk inkludering har arbetats fram. Rådet vill särskilt lyfta att det är positivt att handlingsplanen pekar ut att alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för och ska säkra att romers rättigheter tillgodoses.

Länsstyrelsen i Stockholms län anför att handlingsplanen tydligare kan hänvisa till FN-kommittéernas rekommendationer avseende romers rättigheter och bristen på dem i Sverige. Det kan göras en tydligare koppling till ett rättighetsbaserat arbetssätt i plan för genomförande och uppföljning.

Malmö stad ställer sig positiva till handlingsplanen. Romska informations- och kunskapscenter i Malmö stad föreslår att i inledningen förtydliga att begreppet *romsk inkludering* utgår från regeringens strategi och ska ses som en förstärkning av den nationella minoritetspolitiken.

Romers rättigheter i samhället anser att planen varken förverkligar EU-kommissionens och Europarådets krav på romsk inkludering eller stadens folkrättsliga åtaganden och har därför lämnat ett omfattande yttrande.

Romskt stöd och pensionärsförening anför att planen är viktig för att öka romers rättigheter och delaktighet. Förslag på tillägg ges bland annat om kontaktväg att klaga på diskriminering och upprättande av rutiner för hur hatbrott mot romer upptäcks.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Genom historien har romer utsatts för omfattande rasism och diskriminering. Tyvärr utgör antiziganismen fortfarande ett strukturellt hinder för romer att få sina rättigheter tillgodosedda. Rapporter visar att antiziganism förekommer överallt i samhället, såsom i skolan, sjukvården och det offentliga rummet. Många romer väljer därför att dölja sin romska identitet.

Stockholms stad har ett stort ansvar att arbeta för romsk inkludering och mot alla former av antiziganism. Alla romer i Stockholm ska kunna känna sig trygga i staden.

Denna handlingsplan är ett viktigt styrdokument i stadens arbete för romers rättigheter. Handlingsplanen utgår från Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna och bygger på programmets tre fokusområden: Kunskap och information, Välfärd och service samt Delaktighet och inflytande. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser har ett ansvar för genomförandet av handlingsplanen.

I stadens samråd med romer har det återkommande lyfts behov av kunskapshöjande insatser om antiziganism och minoritetsstress. En viktig del i arbetet framåt kommer därför att vara insatser för att öka kunskapen hos stadens medarbetare om romers levnadsvillkor och utsatthet för antiziganism. Staden behöver också stärka sitt arbete med att nå ut till romer med information om deras rättigheter och om stadens utbud av välfärd och service.

Trygghet är en viktig förutsättning för att romer ska kunna ta del av välfärd och service på samma villkor som andra stockholmare. En viktig del i arbetet med romsk inkludering är därför att staden arbetar för att verksamheter och offentliga miljöer är trygga för romer.

För att möjliggöra lika tillgång till välfärden för romer behövs målgruppsanpassade arbetssätt. En nyckelfaktor är även långsiktiga samarbeten med det romska civilsamhället. I stadens samråd med den romska minoriteten lyfts också behovet av mötesplatser, något stadens verksamheter behöver ha med sig i arbetet framåt.

Som nationell minoritet har den romska gruppen en lagstadgad rätt till delaktighet och inflytande. Handlingsplanen anger att stadens arbete med romers delaktighet och inflytande ska stärkas. Den romska gruppen har efterfrågat fler öppna samråd och några av stadens nämnder får därför ett särskilt ansvar för att regelbundet anordna detta.

Med denna handlingsplan stärker vi arbetet för romsk inkludering och mot antiziganism och lägger en stark grund för stadens samlade arbete till år 2030.

Bilagor

1. Stockholms stad handlingsplan för romsk inkludering 2030, remissversion med spårade ändringar, dnr KS 2025/809-48.1

2. Stockholms stad handlingsplan för romsk inkludering 2030, slutlig version, dnr KS 2025/809-48.2

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation av borgarråden Christofer Fjellner, Dennis Wedin och Andrea Hedin (alla M) och borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att delvis bifalla förslag till beslut.
2. Att handlingsplanen revideras och inkluderas direkt i stadens program för mänskliga rättigheter.
3. Att därutöver anföra

Stockholms stad ska vara frihetens stad, där varje individ fritt kan forma sitt liv utan att begränsas av diskriminering. Det är därför viktigt att staden tar sitt ansvar för att säkerställa romsk inkludering.

Vi vill dock peka på en mer övergripande problematik. Stadens program för mänskliga rättigheter är i grunden alltför allmänt hållet och saknar tydliga styrmål. För att kompensera för detta tas det nu fram en rad olika handlingsplaner, vilket leder till en fragmenterad styrning där flera planer överlappar varandra. Vi menar att det vore klokare att samla arbetet i ett gemensamt och mer konkret program för mänskliga rättigheter, där även arbetet med nationella minoriteter och samer ingår.

I ett sådant program skulle särskilda mål och uppdrag för respektive minoritet kunna formuleras, men inom en gemensam struktur och med tydlig ansvarsfördelning. På så sätt skulle staden få ett styrdokument som både är överskådligt och möjligt att följa upp på ett systematiskt sätt. Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt föredragande borgarråds förslag.

Stockholm den 25 mars 2026

Karin Wanngård
Kommunstyrelsens ordförande

Reservation av Johan Paccamonti (M), Jan Jönsson, Isabel Smedberg-Palmqvist (båda L), Jonas Naddebo och Kristin Jacobsson (båda C) som är likalydande med Moderaternas och Liberalernas gemensamma reservation i borgarrådsberedningen.

Reservation av Linnéa Vinge (SD) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige avslår borgarrådsberedningens förslag till beslut.
2. Därutöver anföra följande:

Romer ska likt alla andra folkgrupper och minoriteter behandlas med respekt och vara lika inför lagen. I de fall de är svenska medborgare eller lagligt vistas i Sverige ska de åtnjuta samma förmåner och rättigheter som övriga. Dock ska de inte särbehandlas utöver det lagstiftning föreskriver för nationella minoriteter.

Den föreslagna strategin är alldeles för långtgående, fördyrande och bred sett till sitt syfte att motverka antiziganism och inkludering av romer. Redan i dagsläget pågår många insatser som hjälper romer och andra folkgrupper. Den nya socialtjänstlagen förväntas leda till ett lyft för samtliga medborgare, inkluderat romer. Likaledes har idag alla barn inklusive romska möjlighet att delta i välfärdsinsatser som öppen förskola med mera. En start för romsk inkludering måste vara att inte utforma särpräglade eller isolerade insatser som riktas mot en folkgrupp och därmed skapar såväl segregation som allmänpolitiskt missnöje mot att enskilda grupper gynnas.

Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer.

Ersättaryttrande av Nike Örbrink (KD) som är likalydande med Moderaternas och Liberalernas gemensamma reservation i borgarrådsberedningen.

Ärendet

Handlingsplan för romsk inkludering 2030 är en av sex handlingsplaner som tillhör Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna (MR-programmet).

Handlingsplanen syftar till att stärka stadens arbete för romsk inkludering och riktar sig mot samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Handlingsplanen sträcker sig till år 2030. Det övergripande målet med handlingsplanen är att staden säkerställer romers lika tillgång till de mänskliga rättigheterna genom att motverka antiziganism och främja romsk inkludering.

Fokus för handlingsplanen är framför allt arbete mot diskriminering av romer och insatser för de romer som befinner sig i ett socialt och ekonomiskt utanförskap.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 27 juni 2025 har i huvudsak följande lydelse.

I kommunfullmäktiges budget för 2025 anges att staden arbete för att säkerställa de mänskliga rättigheterna, inklusive de nationella minoriteternas rättigheter vilket innefattar romsk inkludering, ska intensifieras. Av budgeten framgår även att de nationella minoriteternas rättigheter ska stärkas genom ökad kunskap och praktisk handling, i nära dialog med representanter för respektive minoritetsgrupp. Handlingsplan för romsk inkludering 2030 är ett viktigt verktyg för att stötta denna intensifiering. Arbetet för romsk inkludering har betydelse för många av verksamhetsområdesmålen i budget och är nära kopplat till verksamhetsområdesmål 3.7 *Stockholm ska vara en öppen, jämställd och demokratisk stad som samarbetar internationellt* och till MR-programmets mål om att *Stockholms stad är en öppen, jämlik och jämställd stad, fri från alla former av diskriminering och rasism*. Romsk inkludering är även en del av stadens demokratiarbete och arbete med att uppnå FN:s globala hållbarhetsmål i Agenda 2030 med fokus på principen *Lämna ingen utanför*.

Romer är ett samlingsnamn på en folkgrupp som består av flera olika grupper och romer har befunnit sig inom Sveriges gränser sedan 1500-talet. Romer är även en av Sveriges fem erkända nationella minoriteter. I det svenska samhället finns fördomar om romer och en bild av romer som en enhetlig grupp. Men romer är ingen homogen folkgrupp utan består av individer från exempelvis olika länder, utbildningsbakgrund och socioekonomisk ställning.

Romsk inkludering handlar om att säkerställa romers lika tillgång till de mänskliga rättigheterna så som rätten till utbildning, arbete, hälsovård, sociala och kulturella rättigheter samt att motverka diskriminering och marginalisering. Det handlar också om att skapa förutsättningar som möjliggör för romer att fullt ut delta i samhället och om att öka den ömsesidiga tilliten mellan romer och det offentliga.

Inom ramen för arbetet med romsk inkludering har staden vidtagit ett flertal åtgärder. Bland annat har brobyggare anställts på flera förvaltningar och läsambassader för

romsk inkludering utvecklats. Även utbildningsinsatser om romsk inkludering och arbete mot antiziganism har tagits fram. Staden har även genomfört samråd med representanter för den romska minoriteten och i framtagandet av handlingsplanen har en romsk referensgrupp inrättats. Företrädare för den romska minoriteten har dock påtalat att ytterligare insatser krävs såsom att öka medarbetares kunskap om antiziganism och minoritetsstress, öka förståelse för romers situation och möjliggöra för ett likvärdigt bemötande samt stärka romers möjlighet till delaktighet och inflytande.

Handlingsplanen bygger vidare på erhållen kunskap och insatser som genomförts och förstärker arbetet med mål som ska bidra till stadens arbete med att motverka antiziganism och främja romsk inkludering. Den nya handlingsplanen tydliggör bland annat vikten av kunskap om romers levnadsvillkor och antiziganism och vikten av strukturerade och kontinuerliga samråd med den romska minoriteten. Fler förvaltningar och bolag pekas även ut som särskilt ansvariga under de uppsatta målen.

Stadsledningskontoret kommer fortsätta följa upp alla nämnders och bolagsstyrelsers arbete för romsk inkludering inom ramen för ordinarie uppföljningsprocess. Utöver detta ska stadsledningskontoret vartannat år göra en bedömning av stadens arbete med mänskliga rättigheter som sammanställs i en rapport till kommunfullmäktige. I arbetet ingår att följa upp Handlingsplan för romsk inkludering 2030.

Sammantaget gör stadsledningskontoret bedömningen att handlingsplanen utgör ett angeläget styrdokument för att stärka, utveckla och samla stadens arbete för romsk inkludering.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsens föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Handlingsplan för romsk inkludering 2030 godkänns enligt bilagan.
2. Stockholms Stadshus AB uppmanas att för egen del anta samt även ge samtliga bolagsstyrelser inom koncernen i uppdrag att anta Handlingsplan för romsk inkludering 2030 enligt bilagan.

Remissammanställning

Ärendet har initierats av stadsledningskontoret och remitterats till arbetsmarknadsnämnden, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, förskolenämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, servicenämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, överförmyndarnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Järva stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norra innerstadens stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB,

Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030, Kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter, Diskrimineringsombudsmannen, É Romani Glinda, Forum för levande historia, Göteborgs stad, Institutet för mänskliga rättigheter, Internationella Romska Evangeliska Missionen (IREM), Kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter, Le Romane Phaka, Länsstyrelsen i Stockholms län, Malmö stad, Organisationen för Romsk delaktighet och inkludering, Region Stockholm, Resande och romska kvinnors riksorganisation, Romano Paso, Romers rättigheter i samhället och Romskt stöd och pensionär förening.

Diskrimineringsombudsmannen, É Romani Glinda, Internationella Romska Evangeliska Missionen (IREM), Le Romane Phaka, Organisationen för Romsk delaktighet och inkludering, Region Stockholm, Resande och romska kvinnors riksorganisation och Romano Paso har inte inkommit med svar.

Forum för levande historia, Göteborgs stad, Institutet för mänskliga rättigheter och Region Stockholm har avstått från att svara på remissen.

Innehållsförteckning

Stadsledningskontoret.....	9
Arbetsmarknadsnämnden	12
Exploateringsnämnden.....	14
Fastighetsnämnden.....	15
Förskolenämnden.....	16
Idrottsnämnden	16
Kulturnämnden	17
Kyrkogårdsnämnden	18
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	19
Servicenämnden	19
Socialnämnden.....	20
Stadsbyggnadsnämnden.....	22
Trafiknämnden	23
Utbildningsnämnden.....	24
Äldrenämnden	24
Överförmyndarnämnden	25
Bromma stadsdelsnämnd.....	26
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd.....	27
Farsta stadsdelsnämnd	28
Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd.....	30
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	30

Järva stadsdelsnämnd	31
Kungsholmens stadsdelsnämnd	32
Norra innerstadens stadsdelsnämnd	33
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	34
Skärholmens stadsdelsnämnd	35
Södermalms stadsdelsnämnd	37
Stockholms Stadshus AB	38
Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030	40
Kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter.....	41
Länsstyrelsen i Stockholms län	42
Malmö stad	43
Romers rättigheter i samhället	44
Romskt stöd och pensionär förening.....	53
Reservationer m.m.	56

Arbetsmarknadsnämnden

Arbetsmarknadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 oktober 2025 följande.

Arbetsmarknadsnämnden beslutade att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.

Reservation av Per Rosencrantz m.fl. (M) och Lovisa Laryd (L), se Reservationer m.m.

Reservation av Ann-Christine Carlberg (SD), se Reservationer m.m.

Arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 9 oktober 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Arbetsmarknadsförvaltningens synpunkter och förslag Arbetsmarknadsförvaltningen ställer sig positiv till handlingsplanen för romsk inkludering 2030. Handlingsplanen utgör ett viktigt dokument för att intensiviera arbetet och att skapa styrning och handlingskraft. Positivt är även att det ges utrymme för nämnder och bolag att själva ta fram adekvata aktiviteter inom ramen för sina verksamhetsområden.

I MR-programmet presenteras både en modell för uppföljning samt ett arbetssätt (rättighetsbaserat arbetssätt). Dessa två presenteras i handlingsplan mot rasism och bör även läggas till samtliga handlingsplaner.

Disposition, rubriksättning och läsbarhet

Förvaltningen välkomnar överlag den höga ambitionsnivån vad gäller utvecklingen av flera handlingsplaner inom området mänskliga rättigheter. Det bör dock uppmärksammas att ett stort antal parallella planer kan försvåra överblicken över mål och aktiviteter samt bidra till en tungrodd struktur.

Dispositionen skulle kunna göras mer lättillgängligt och konkret genom att samla alla mål och förslag på aktiviteter i ett eget avsnitt. På samma sätt skulle en översyn av rubriksättningen öka läsbarheten. Till exempel kan avsnitt med mycket text delas upp med underrubriker som ger stöd till läsaren. Ett exempel på detta kan vara stycket med rubriken ansvarsfördelning. Där skulle man med fördel kunna ha underrubrikerna ”Alla nämnder och bolagsstyrelser, kommunstyrelsen och kontaktperson”

Sista stycket under rubriken ”Ansvarsfördelning” bör flyttas till rubriken ”Fokusområde kunskap och information”

Under alla fokusområden, efter att målet har presenterats, saknas det en underrubrik som underlättar för läsaren.

Resultatmålen som beskrivs i handlingsplanerna tenderar att i vissa avsnitt vara formulerade mer som aktiviteter än resultatmål.

Upphandling

Antidiskrimineringsklausulen finns med som krav i samtliga upphandlingar och perspektiv kopplade till romsk inkludering beaktas på så sätt i våra upphandlingsprocesser. Önskvärt vore utöver detta att upphandlade verksamheter också omfattas av samma krav på inkludering, likabehandling och respekt för rättigheter som stadens egna verksamheter.

Delaktighet och trygghet

Arbetsmarknadsförvaltningen uppskattar att handlingsplanen så tydligt belyser den historia av diskriminering som romer varit utsatta för. Ett önskemål är att utifrån den historiska kontexten ytterligare förstärka arbetet med trygghets- och tillitsskapande åtgärder och att tidigt i planeringen involvera den romska målgruppen.

Arbetsmarknadsförvaltningen framhåller vikten av att säkerställa möjligheten för målgruppen att lyfta synpunkter till stadens olika fack-och stadsdelsnämnder.

Handlingsplanen lyfter hur antiziganism pekats ut som hinder för romer att få sina rättigheter tillgodosedda. Förvaltningen saknar perspektivet om hur diskriminering på arbetsmarknaden påverkar individens möjlighet att forma sitt eget liv.

Internt arbete

För att öka möjligheten till att säkerställa att stadens medarbetare har goda kunskaper om romer och deras rättigheter är ett förslag att lägga till en mening som berör vikten av attitydförändring med målet att skapa inkludering. Utbildningar ska inte bara ge kunskap, utan också syfta till att förändra normer och attityder, samt skapa en kultur

av respekt och inkludering inom alla verksamheter.

För att säkerställa att handlingsplanernas mål efterlevs efterfrågas en skrivning om vikten av ett internt antidiskrimineringsarbete som genomsyrar stadens medarbetare och den interna strukturen.

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 16 oktober 2025 följande.

1. Exploateringsnämnden beslutar att godkänna exploateringskontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Exploateringsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation av Gabriel Kroon (SD), se Reservationer m.m.

Reservation av Peter Öberg (L), se Reservationer m.m.

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande daterat den 23 september 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Exploateringskontoret bedömer förslaget till handlingsplan för romsk inkludering 2030 som positivt.

Romsk inkludering syftar till att säkerställa romers lika tillgång till något så grundläggande som de mänskliga rättigheterna. Dessa inkluderar rätten till utbildning, arbete, hälsovård, sociala och kulturella rättigheter samt rätten att inte bli diskriminerad och marginaliserad. I flera rapporter pekas antiziganism ut som ett stort hinder för att tillgodose romska personers rättigheter. Något som pekas ut som en del av lösningen är kunskapshöjande insatser i olika delar av samhället. Kontoret ser därför mycket positivt på det kunskapsunderlag och de utbildningar som redan finns inom staden och avser att på relevanta sätt ta del av dessa.

Stadens Budget 2025 inleds med orden att Stockholm ska vara en stad för alla. I inledningen nämns vidare att de nationella minoriteternas rättigheter ska stärkas genom både ökad kunskap och praktisk handling samt att arbetet med detta ska intensifieras. Exploateringsnämnden har inga särskilda uppdrag kopplade till detta arbete. Handlingsplanen för romsk inkludering 2030 innebär att exploateringsnämnden ska formulera egna aktiviteter utifrån de utpekade målen i handlingsplanen och stadens budget inom den egna verksamhetens ramar. Handlingsplanen ger i uppdrag till alla nämnder att säkerställa att:

- medarbetarna har god kunskap om romers levnadsvillkor och respektfullt bemötande
- att verksamheterna identifierar och vidtar åtgärder mot eventuella normer som kan vara exkluderande mot romer.

Utöver dessa mål finns ytterligare mål där andra nämnder såsom till exempel stadsdelsnämnderna och socialnämnden pekas ut som särskilt ansvariga. Exploateringsnämnden har dock inget särskilt ansvar för några av handlingsplanens mål.

Exploateringsnämnden arbetar med projekt och förvaltning över hela stadens geografi vilket normalt inte har någon särskild påverkan på romer. Inom specifika projekt eller områden kan dessa frågor bli aktuella och romer bli påverkade. Genom att tillgodose en grundkompetens inom kontoret kan dessa situationer identifieras, fångas upp och lämpliga åtgärder vidtas när de behövs.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 oktober 2025 följande.

1. Fastighetsnämnden godkänner och överlämnar fastighetskontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Fastighetsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation av Sergej Salnikov (SD), se Reservationer m.m.

Reservation av Hansi Karppinen, (L), se Reservationer m.m.

Fastighetskontorets tjänsteutlåtande daterat den 16 september har i huvudsak följande lydelse.

Kontoret är positivt till handlingsplanen. Handlingsplanen fokuserar på den rådighet kommunen har och på de sätt som kommunen kan påverka romers liv och rättigheter i positiv riktning.

Kontoret berörs av aktiviteterna som syftar till att öka medarbetares kunskap och kompetens. Kontoret arbetar idag med att utveckla det interna lärandet, och i detta kommer ingå att ta del av de utbildningar som stadsledningskontoret tar fram inom MR-området.

Kontoret är även utpekat ansvarig för aktiviteten om att skapa trygghet för romer i stadens verksamheter och offentliga miljöer. I beskrivningen av detta mål står att insatser för att undersöka och vidta åtgärder utifrån romers upplevelse av trygghet/otrygghet bör utgå från stadens befintliga arbetssätt för trygghetsskapande arbete. För kontorets del kan det innebära trygghet inom kontorets lokaler så väl som på vägen till och från byggnaderna. Som exempel på offentliga miljöer ges mötesplatser som fritidsgårdar, öppna förskolor och bibliotek. För kontorets del är det av vikt att samverka i denna fråga med övriga ansvariga förvaltningar.

Handlingsplanen sträcker sig till år 2030. Stadens nämnder och bolagsstyrelser har alltså fyra-fem år på sig att genomföra de förändringar och aktiviteter som är beslutade. För att göra detta på ett effektivt sätt kommer en struktur att behövas, likväl som stadsledningskontorets stöd. En del frågor kan troligen genomföras med liknande arbetssätt för flera handlingsplaner, till exempel de som handlar om att öka

medarbetares kunskap och kompetens. Stadsledningskontoret har beställt en övergripande utbildning om mänskliga rättigheter samt två särskilda delar, en om rasism och en om hbtqi. Utbildningen ska vara klar 2025 och stadens förvaltningar ska kunna börja använda sig av denna 2026. Dessa och liknande stöd uppskattas av kontoret.

Förskolenämnden

Förskolenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 oktober 2025 följande.

Förskolenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation av Åsa Nilsson Söderström (L) och Sophia Granswed Baat (M), se Reservationer m.m.

Reservation av Linnéa Vinge (SD), se Reservationer m.m.

Förskoleförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 18 september 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till handlingsplan för romsk inkludering och menar att dess struktur med fokusområden innehållandes mål och namngivna ansvariga nämnder bidrar till tydlighet. Vidare kan detta bidra till att konkretisera och utveckla arbetet för romsk inkludering. Förskolenämnden har ansvarsområden inom handlingsplanens samtliga tre fokusområden.

Förvaltningen är av uppfattningen att de exempel på insatser och arbetssätt som ges i handlingsplanen är framåtsyftande och kan bidra till det övergripande målet om att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom. Förvaltningen menar att uppsökande verksamhet i syfte att nå målgruppen med information om deras rättigheter kan vara en framgångsfaktor för romsk inkludering.

Idrottsnämnden

Idrottsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 30 oktober 2025 följande.

Idrottsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen och överlämnar det till kommunstyrelsen

Reservation av Hanna Wistrand (L), se Reservationer m.m.

Reservation av Leif Söderström (SD), se Reservationer m.m.

Idrottsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 8 augusti 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Idrottsförvaltningen ser positiv på stadens arbete för att stärka romers rättigheter och möjligheter och att det samlas i ett styrdokument i syfte att stärka och utveckla arbetet.

Kopplingen till Stockholm stads program för de mänskliga rättigheterna (MR-programmet) är tydlig och det är bra att handlingsplanens tre fokusområden följer MR-programmets fokusområden. Det är bra och tydligt att vissa aktiviteter gäller samtliga nämnder och bolag medan vissa aktiviteter gäller särskilt utpekade nämnder. Det tydliggör ansvar och förväntan. Förvaltningen ser även positivt på att insatser exemplifieras då det underlättar för nämndens utvecklingsarbete.

Ett önskemål är att resultatmålen numreras under effektmålen då det underlättar vid planering och uppföljning.

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 oktober 2025 följande.

1. Kulturnämnden överlämnar kulturförvaltningens och Stadsarkivets tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Ärendet justeras omedelbart.

Reservation av Isabel Smedberg-Palmqvist (L) och Jonas Naddebo (C), se Reservationer m.m.

Reservation av Emelie Wassermann (SD), se Reservationer m.m.

Kulturförvaltningens och Stadsarkivets tjänsteutlåtande daterat den 10 oktober 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Kulturförvaltningen och Stadsarkivet ställer sig bakom handlingsplanen och ser positivt på att mål och insatser konkretiseras med utgångspunkt i de fokusområden som har identifierats i MR-programmet. Handlingsplanen är ett viktigt styrdokument för att stärka stadens arbete för att säkra romers rättigheter.

Kulturförvaltningen och Stadsarkivet bedömer att identifierade förflyttningar är relevanta och att föreslagna mål och insatser ligger i linje med förvaltningarnas respektive uppdrag. Att motverka diskriminering och ojämlikhet är en viktig del i arbetet med att säkerställa romers lika tillgång till stadens välfärd och service, där kultur är en viktig del. För att lyckas i arbetet är det viktigt med samverkan och samordning mellan stadens förvaltningar och bolag samt det romska civilsamhället. Det handlar exempelvis om utveckling av målgruppsanpassade arbetssätt och trygga mötesplatser samt samordning för att skapa bättre former för dialog och inflytande för romer.

Kunskap och information

Kulturförvaltningen och Stadsarkivet instämmer i att det finns fortsatta behov av insatser för att säkerställa goda kunskaper om romers levnadsvillkor och ett jämlikt bemötande bland stadens medarbetare. Kulturförvaltningen genomför regelbundet kunskapshöjande insatser för medarbetare inom Stockholms stadsbibliotek. Biblioteken arbetar också med att synliggöra romsk historia och kultur utifrån litteratur, aktiviteter och romers egna berättelser.

Stadsarkivet arbetar kontinuerligt med att öka kunskapen om alla former av rasism och diskriminering, lyfta fram grupper som varit underrepresenterade genom historien i skolmaterial och publika program samt belysa romers villkor genom att bidra med det historiska perspektivet.

Välfärd och service Handlingsplanen lyfter fram bibliotek som en viktig mötesplats för romer. Stockholms stadsbibliotek arbetar för att romer ska uppleva biblioteket som en trygg och inbjudande plats. Biblioteken genomför uppsökande arbete tillsammans med det romska civilsamhället och andra aktörer samt genomför olika typer av insatser för att nå ut med bibliotekets erbjudande till målgruppen.

Handlingsplanen lyfter fram romska läsambassader som ett exempel på målgruppsanpassade arbetssätt. Projektet *Romska läsambassader* är ett avslutat initiativ inom Kulturrådet. Dåvarande läsambassadören Bagir Kwiek bjöd in svenska folkbibliotek till att bli romska läsambassader under åren 2020 - 2022. Syftet var att stötta biblioteken i att vidareutveckla sin verksamhet kring minoriteten romer och nationella minoriteter. Högdalens bibliotek, Farsta bibliotek, Rinkeby bibliotek och Tranströmerbiblioteket samt Kulturhuset Stadsteaterns bibliotek Lava, Rum för barn och Tio Tretton utsågs då till romska läsambassader. Stockholms stadsbibliotek fortsätter att arbeta enligt projektets intentioner i ordinarie verksamhet. Det innebär ett aktivt arbete med romani chib-språk och minoritetsperspektivet både i bestånd och aktiviteter inom hela organisationen, inte bara på de bibliotek som utnämndes till romska läsambassader i projektet. Eftersom Romsk läsambassad är ett avslutat projekt föreslår kulturförvaltningen att skrivningar om romsk läsambassad tas bort ur handlingsplanen.

Delaktighet och inflytande

Kulturförvaltningen och Stadsarkivet ser positivt på handlingsplanens ambition att tydliggöra stadens arbete med att tillgodose romers rätt till delaktighet och inflytande. Förvaltningarna vill samtidigt framhålla att stadens sammanhållna struktur för delaktighet och inflytande som presenteras i *Handlingsplan för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter* inte ger tillräcklig vägledning i hur samråd och öppna samråd ska utformas och genomföras.

Kulturnämnden lyfts som en av flera nämnder fram som särskilt ansvarig för att möjliggöra att romer har delaktighet och inflytande i frågor som berör dem genom samråd. Kulturnämnden lyfts också som en av flera nämnder fram som särskilt ansvarig för att regelbundet arrangera öppna samråd för att möjliggöra delaktighet och inflytande i stadens arbete med romsk inkludering inom nämndens ansvarsområde. Förvaltningarna efterlyser en stadsövergripande styrning, samordning och vägledning vad gäller dessa samråd för att säkerställa ett helhetsperspektiv och enhetliga arbetssätt inom staden.

Kyrkogårdsnämnden

Kyrkogårdsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 1 oktober 2025 följande.

Kyrkogårdsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Kyrkogårdsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 10 september 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Kyrkogårdsförvaltningen ställer sig positiva till handlingsplanen och delar kommunstyrelsens uppfattning om vikten av att anta ett program som ska stärka och utveckla stadens arbete för romsk inkludering som en integrerad del av stadens arbete med de mänskliga rättigheterna.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 oktober 2025 följande.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation av Elin Hjelmestam (L), se Reservationer m.m.

Reservation av Anders Edin (SD) se Reservationer m.m.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 11 augusti 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Miljöförvaltningen anser att handlingsplanen utgör en god utgångspunkt för nämnders och bolagsstyrelsers arbete med romsk inkludering. Att målen för handlingsplan för romsk inkludering 2030, liksom flera andra handlingar kopplade till MR-programmet, följer samma struktur som det övergripande MR-programmets fokusområden skapar också kontinuitet och bidrar till ökad tydlighet. Att målen är tämligen generellt formulerade ökar också möjligheten för stadens respektive verksamheter att hitta lämpliga tillämpningar inom sina respektive verksamhetsområden.

Miljöförvaltningen anser också att det är klokt att uppföljningen av arbetet ska utgå från stadens ordinarie processer och ledningssystem, vilket minskar risken för onödig administrativ påbyggnad. Förvaltningen ställer sig också positiv till att stadsledningskontoret vartannat år gör en bedömning av stadens arbete med utgångspunkt i nämndernas rapportering, för att ge en bild av stadens samlade MR-arbete.

Servicenämnden

Servicenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 30 september 2025 följande.

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Serviceförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 1 september 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Serviceförvaltningen anser att det är positivt med handlingsplaner för att stödja implementeringen av MR-programmet och anser att planen för romsk inkludering konkretiserar arbetet för att nå målsättningen i programmet.

Att handlingsplanen beskriver genomförande och ansvarsfördelning i staden samt för målen särskilt ansvariga nämnder anser förvaltningen stimulerar ett fokuserat arbete. För att få genomslag för handlingsplanerna, och MR-programmet, är det bra och strategiskt viktigt att kommunstyrelsen fortsatt har det övergripande ansvaret för samordning, stöd och uppföljning i implementeringen.

Förvaltningen uppmärksammar att servicenämnden inte har ett särskilt utpekat ansvar för något av målen. Förvaltningen vill dock framhålla att flera av fokusområdenas mål är i linje med servicenämndens uppdrag, exempelvis genom verksamhetsområde rekrytering, Kontaktcenter Stockholm och upphandling och inköp.

Gällande upphandling anser förvaltningen att det är bra att antidiskriminerings krav i upphandlingar lyfts som ett tillvägagångssätt för att nå målen i handlingsplanen. I upphandlingar i alla sammanhang sätts krav på att leverantörer ska följa aktuell antidiskrimineringslagstiftning. Därtill ska leverantörer värna om principen om alla människors lika värde och människors rätt att bli behandlade och få möjligheter på lika villkor. I samband med upphandlingar av tjänster och byggtreprenader tillämpas den antidiskrimineringsklausul som beslutats av kommunfullmäktige och därmed görs efterlevnaden av den aktuella lagstiftningen till en avtalsrättslig fråga med sanktionsmöjligheter. Detta ger ett större handlingsutrymme att vidta åtgärder vid upptäckta brister inom handlingsplanens område.

Förvaltningen ser möjligheter att informationsdelande av statistik, analys och kännedom om invånarens behov med de förvaltningar och bolag som nyttjar servicenämndens tjänster kan utvecklas ytterligare. Det kan underlätta implementering och uppföljning av samtliga handlingsplaner som tillhör MR-programmet. Värt att notera är att serviceförvaltningen är en intäktsfinansierad verksamhet och eventuellt nytillkomna uppdrag bör hanteras inom ordinarie process för uppdrag och prislista som finns etablerad mellan kommunstyrelsen och servicenämnden.

Förvaltningen vill även föreslå att konkreta mätmetoder tas fram som kan användas i uppföljningen av handlingsplanerna hos förvaltningar och bolag. Mätningar skapar framdrift och kan användas för att säkerställa måluppfyllelse.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 oktober 2025 följande.

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation av Anne-Lie Elfván (L) och Andréa Hedin m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Reservation av Tapani Juntunen (SD), se Reservationer m.m.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 22 september 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till den föreslagna handlingsplanen för romsk inkludering 2030. Arbetet med en öppen, jämställd stad fri från diskriminering och rasism behöver prioriteras och vara likställt i hela staden, och därför är central samordning och stöd betydelsefullt. Handlingsplanen har en tydlig struktur och det underlättar att den utgår från samma fokusområden som MR-programmet.

Sammanlagt tas sex olika handlingsplaner fram kopplat till MR-programmet, vilket innebär ett stort antal styrdokument för stadens verksamheter att förhålla sig till, och många olika mål att arbeta med och följa upp. Förvaltningen håller med om vikten av att lyfta fram olika perspektiv i MR-arbetet, men efterlyser samtidigt stadsövergripande samordning och stöd i implementering och uppföljning av MR-programmet och tillhörande handlingsplaner.

Ansvarsfördelning och samordning

Förvaltningen önskar en ökad tydlighet och konkretisering gällande vilka förväntningar som finns för de särskilt ansvariga nämnderna under respektive fokusområde. När flera facknämnder är särskilt ansvariga tillsammans finns det en risk för otydliga arbetsprocesser, framförallt då det saknas mandat för styrning.

I handlingsplanen framkommer att socialnämnden tillsammans med förskolenämnden och äldre- och vårdnämnden är särskilt ansvariga för att stödja och samordna stadsdelsnämndernas arbete att nå målen enligt handlingsplanen¹. Förvaltningen ser att Handlingsplanen för romsk inkludering 2030 kan behöva stadsövergripande styrning av flera skäl och förvaltningen föreslår därför att kommunstyrelsen fortsatt håller samman arbetet gällande handlingsplanens mål. Överlag finns behov av stadsövergripande samordning och stöd för att säkerställa att implementering och uppföljning av MR-programmets handlingsplaner blir likriktat över staden. Förvaltningen ser exempelvis behov av stadsgemensamma beslutandeforum för att hitta samsyn gällande rimliga avgränsningar och möjligheter med MR-programmet och handlingsplanen för romsk inkludering.

Öppna samråd

I handlingsplanen framkommer att arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, kultur- och fritidsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden och äldre- och vårdnämnden särskilt ansvarar för att regelbundet arrangera öppna samråd för romer. Det framkommer även att kommunstyrelsen håller ihop arbetet med det stadsövergripande råd som finns för nationella minoriteter. Förvaltningen ser fördelar med att kommunstyrelsen även samordnar arbetet med öppna samråd tillsammans med ovan nämnda nämnder då det finns behov av stadsövergripande samordning för att öka tydlighet och likställighet kring romsk inkludering i staden.

---

¹ Handlingsplan för romsk inkludering 2030. Del av Stockholms stads MR-program (sida 5).

Minoritetsstress

Minoritetsstress är ett centralt begrepp i arbetet med mänskliga rättigheter. Begreppet är kopplat till den särskilda typ av stress som minoriteter på grund av strukturella ojämlikheter, stereotypa uppfattningar och medvetna eller omedvetna kränkningar kan uppleva². Förvaltningen önskar att begreppet minoritetstress lyfts in tydligare i handlingsplanen och främst när det kommer till fokusområdet som rör kunskap och information.

Behov av utbildning

Förvaltningen delar handlingsplanens syn att en förutsättning för att stadens medarbetare ska kunna arbeta i enlighet med program och handlingsplaner är att de får mer kunskap om mänskliga rättigheter och romsk inkludering. Förvaltningen ser här att det är viktigt med en central utbildning som är flexibel för att säkerställa att alla har samma kunskaper och information i ett övergripande perspektiv. Dessa utbildningar behöver sedan kompletteras utifrån verksamhetens olika förutsättningar och behov. Det är också viktigt att staden följer upp att utbildningen genomförs och vilka effekter utbildningen får. Socialförvaltningen erbjuder idag utbildningar i romsk inkludering enligt fastställt årshjul och dessa utbildningar belyser flera av målen i handlingsplanen samt bygger på socialstyrelsens material "I bemötande tar framtiden form".

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 16 oktober 2025 följande.

1. Stadsbyggnadsnämnden beslutar att överlämna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.
2. Stadsbyggnadsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation av Johan Nilsson m.fl. (M), Björn Ljung (L) och Mikael Blomstrand (C) se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Jan Valeskog m.fl. (S), Maria Mustonen m.fl. (V) och Cecilia Obermüller (MP)

Ersätтарыtrande av Mikael Valier Furtenbach (KD), se Reservationer m.m.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 19 september 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsbyggnadskontoret anser att handlingsplanen är ett bra kunskapsunderlag samt ger ett bra stöd att stärka och utveckla stadens bolag och nämnder i arbetet för romers lika rättigheter och möjligheter.

---

² D. Frost & I. Meyer. Minority stress theory: Application, critique, and continued relevance Current opinion in Psychology. 51:101579 (2023) Doi: 10.1016/j.copsyc.2023.101579.

Översiktsplanen slår fast att all stadsutveckling ska vara socialt värdeskapande. Alla delar i staden ska erbjuda trygga offentliga miljöer där människor kan delta och engagera sig. Stadsbyggnadskontoret tillsammans med exploateringskontoret arbetar aktivt med att identifiera och förbättra platser som upplevs som otrygga och otillgängliga, till exempel genom de socialt värdeskapande analyser som görs i samtliga stadsutvecklingsprojekt.

Stadsbyggnadskontoret instämmer i handlingsplanens vikt på ökad kunskap och utbildning.

Trafiknämnden

Trafiknämnden beslutade vid sitt sammanträde den 2 oktober 2025 följande.

1. Trafiknämnden beslutar att överlämna trafikkontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Trafiknämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation av Anders Lindman (SD), se Reservationer m.m.

Reservation av Sara Svanström (L), se Reservationer m.m.

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 22 augusti 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Trafikkontoret välkomnar att arbetet med stadens program för mänskliga rättigheter stärks genom sex handlingsplaner, där handlingsplanen för romsk inkludering är en.

Handlingsplanen konkretiserar hur staden kan arbeta för att säkerställa romers lika tillgång till de mänskliga rättigheterna, genom att motverka antiziganism och främja romsk inkludering.

Trafikkontoret arbetar aktivt för att skapa tillgängliga och trygga offentliga rum för alla. Det utgör en viktig del av kontorets trygghetsarbete. Romer är en av flera utsatta grupper som behöver tas hänsyn till inom ramen för kontorets ordinarie trygghetsarbete. Kontoret kommer fortsätta utveckla arbetssätt och metoder i syfte att kunna ta hänsyn till ytterligare perspektiv i arbetet med att skapa trygga och välkomnande offentliga rum.

Trafikkontoret delar uppfattningen av att grundläggande kunskaper om romers rättigheter är av stor vikt för att undvika diskriminering och rasism, till exempel vid bemötande i olika sammanhang eller vid rekrytering av nya medarbetare. Kontoret använder också kompetensbaserad rekrytering för att motverka diskriminering. Kompetensbaserad rekrytering innebär bland annat att det personliga brevet inte är grund för urval och att kompetensbaserade strukturerade intervjufrågor som matchar kompetensprofilen används för att utvärdera samtliga kandidater på samma sätt.

Trafikkontoret konstaterar att handlingsplanens övriga mål och åtgärder i liten utsträckning är applicerbara på kontorets verksamhet.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 oktober 2025 följande.

1. Utbildningsnämnden godkänner utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Reservation av Jan Jönsson (L), se Reservationer m.m.

Reservation av Mats Johnsson (SD), se Reservationer m.m.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 1 oktober 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Det framgår av skollagen (2010:800), diskrimineringslagen (2008:567) och läroplanerna att elever har rätt till en skolgång fri från diskriminering och kränkande behandling. Normmedvetenhet, arbete mot kränkande behandling och arbete mot rasism är högt prioriterade områden i stadens skolor och på central förvaltning.

Utbildningsförvaltningen har flera pågående och kommande aktiviteter inom de områden som handlingsplanen berör. Utbildningsförvaltningen ser positivt på ambitionen att ta steg framåt i arbetet och vill framhålla att arbetet kräver långsiktighet och lyhördhet utifrån romers önskemål.

Utbildningsförvaltningen föreslår att det intersektionella perspektivet genomgående ska bli tydligare i hela handlingsplanen. Ett intersektionellt perspektiv kan visa hur olika maktordningar och diskrimineringsgrunder påverkar och överlappar varandra. Det kan vara ett stöd och ett verktyg vid implementeringen av handlingsplanerna som hör till MR-programmet.

Utbildningsförvaltningen ser en risk i att intentionen med ett samlat MR-program försvåras av att viktiga frågor delas upp i flera handlingsplaner och vill därför framhålla att det är viktigt att göra dokumenten begripliga för verksamheterna, till exempel genom konkreta sammanhållna mål och prioriteringar bland de uppdrag som finns i handlingsplanerna. Förvaltningen ser också att staden bör komplettera handlingsplanen med en konsekvensanalys av förslagets ekonomiska och administrativa påverkan för verksamheterna.

Utbildningsförvaltningen välkomnar att kommunstyrelsen får det övergripande uppdraget att samordna, stötta och följa upp implementeringen av handlingsplanen.

Konsekvenser för barn och barns rättigheter samt jämställdhet

Då ärendet är svar på en remiss från kommunstyrelsen gör förvaltningen ingen egen analys av ärendets konsekvenser för jämställdhet eller för barn och barns rättigheter. Förvaltningen förutsätter att en sådan analys vid behov görs av kommunstyrelsen i den fortsatta hanteringen av ärendet.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 oktober 2025 följande.

1. Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen om förslaget till handlingsplan för romsk inkludering 2030 och överlämnar det till kommunstyrelsen
2. Paragrafen justeras omedelbart

Reservation av Margita Jacobsson (L), se Reservationer m.m.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 3 september 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på tydlig styrning och riktning för stadens arbete med romsk inkludering. För att arbetet ska vara hållbart och långsiktigt är det viktigt med stadsgemensamma mål och förväntade förflyttningar men med flexibilitet för nämnder och bolagsstyrelser att själva forma lämpliga aktiviteter utifrån sina ordinarie processer. Att kommunstyrelsen ansvarar för övergripande samordning och stöd i implementeringen är nödvändigt för att underlätta arbetet och för att skapa en stadsgemensam ansats. Vidare anser förvaltningen att det är viktigt att målen följs upp i stadens ordinarie uppföljningssystem.

Förvaltningen har en generell farhåga om att det kommer att finnas för många handlingsplaner. Många olika styrdokument kan försvåra för nämnder att identifiera den sammansatta effekten av flera diskrimineringsgrunder. Därför önskar förvaltningen en stadsgemensam, för vissa grupper obligatorisk utbildning, som säkerställer grundläggande kunskaper om mänskliga rättigheter samt de nationella minoriteternas, inklusive romernas, historia, utsatthet och samtida utmaningar för att få sina rättigheter tillgodosedda. På detta sätt kan staden också synliggöra och motarbeta strukturell rasism och den diskriminering som målgrupperna vittnar om.

Vidare bedömer förvaltningen att det är viktigt att kommunstyrelsen samordnar stadens fortsatta arbete med en del praktiska frågor, såsom att identifiera skadliga normer, ta fram konkreta exempel på normkritiska, rättighetsbaserade och målgruppsanpassade arbetssätt samt skapa samsyn om möjliga avgränsningar exempelvis om vilken typ av ärenden som särskilt berör romer och föranleder målgruppens inflytande. Samordningen skulle stärka möjligheten för nämnderna att arbeta utifrån likvärdiga bedömningar och fördjupa förståelsen för stadens samlade arbete med mänskliga rättigheter. Därmed skulle staden också kunna bemöta målgrupperna på samma sätt i likvärdiga ärenden.

Överförmyndarnämnden

Överförmyndarnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 25 september 2025 följande.

Överförmyndarnämnden godkänner överförmyndarförvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Överförmyndarförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 2 september 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Nämnden möter romer bl.a. som huvudmän, anhöriga, ställföreträdare och anställda. Nämnden är medveten om den antiziganism som finns i samhället och det utanförskap som drabbar många romer. Nämnden är angelägen om att vara en motkraft till detta.

Principerna om alla människors lika värde samt att ingen ska lämnas utanför är bärande för hela nämndens verksamhet. Det handlar om värderingar som ska prägla det dagliga arbetet och omfattas av alla anställda. För att säkerställa detta genomförs introduktion av nyanställda, utbildningar i medarbetarskap och diskussioner på enhets- och arbetsplatsträffar.

Överförmyndarnämnden ser fram emot att få uppdaterade riktlinjer för sitt arbete med romsk inkludering

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 6 november 2025 följande.

Nämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation av Findel Madison (SD), se Reservationer m.m.

Reservation av Hanna Wistrand (L) och Johan Duvdal (C), se Reservationer m.m.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 23 oktober 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till den föreslagna handlingsplanen och bedömer att den utgör ett viktigt styrdokument för att stärka, utveckla och samordna stadens arbete med romsk inkludering. Handlingsplanens fokusområden har en tydlig koppling till verksamhetsområdesmål 3.7 Stockholm ska vara en öppen, jämställd och demokratisk stad som samarbetar internationellt, samt till förvaltningens pågående arbete med att stärka de mänskliga rättigheterna och det systematiska kvalitetsarbetet, som alltid ska utgå från alla stockholmarnas bästa och behov.

Förvaltningen bedömer att implementeringen av samtliga handlingsplaner inom ramen för MR-programmet kan bidra till att öka verksamheternas kunskap om inkluderande och normkritiska arbetssätt. Ett stärkt fokus på dessa perspektiv kan bidra till att invånare som kommer i kontakt med stadens verksamheter upplever ett gott bemötande och känner sig delaktiga i beslut som berör dem, oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Handlingsplanen konkretiserar stadens ansvar för att främja romsk inkludering och arbetet med lika rättigheter för romer. De tre fokusområdena pekar ut centrala prioriteringar och samlar de insatser som krävs för att arbetet ska bli långsiktigt och

verkningsfullt. Förvaltningen bedömer att målen i handlingsplanen bidrar till tydlig styrning och vägledning, samtidigt som de möjliggör för nämnder och bolagsstyrelser att inom sina respektive verksamhetsområden utforma aktiviteter för att uppnå målen.

Förvaltningen konstaterar att handlingsplanen saknar ett tydligt arbetsgivarperspektiv. Staden har som arbetsgivare en central roll i arbetet med att värna de mänskliga rättigheterna och förebygga diskriminering. Att vara en god arbetsgivare är ett prioriterat område i nämndens verksamhetsplan, liksom arbetet med lokal demokrati där frågor om delaktighet och inflytande ingår. Avsaknaden av ett arbetsgivarperspektiv innebär en risk för att staden förlorar ett helhetsgrepp i det strukturella arbetet med romsk inkludering. Om detta perspektiv inte ska ingå i handlingsplanen bör avgränsningen motiveras, och dokumentet tydliggöra hur dessa frågor hanteras inom andra delar av stadens organisation.

Förvaltningen bedömer det som positivt att arbetet med romsk inkludering ska integreras i stadens ordinarie styr- och ledningsprocesser samt att uppföljning ska ske inom ramen för den ordinarie uppföljningsstrukturen. Detta bedöms bidra till att frågorna även framöver ges hög prioritet.

Barnrättsanalys

Förvaltningen anser att handlingsplanen bidrar till att uppfylla barnkonventionen och stärka arbetet med alla barns rättigheter. Enligt konventionen har varje barn rätt att behandlas med respekt, komma till tals och ges samma skydd och möjligheter oavsett bakgrund. I Barnombudsmannens rapport Om barns och ungas utsatthet för rasism (2021) framgår att unga romer ofta upplever diskriminering och oro för att inte bli rättvist behandlade. Socialstyrelsens stödmaterial om romsk inkludering visar att många romer har lågt förtroende för offentliga institutioner, särskilt socialtjänsten. Det finns en oro bland romska familjer att kontakt med socialtjänsten kan leda till utredning om omhändertagande av barn enligt LVU. Förvaltningen bedömer att ett aktivt arbete för att överbrygga detta bristande förtroende kan ha stor betydelse för barns trygghet, utveckling och livsvillkor.

Jämställdhetsanalys

Förvaltningen bedömer vidare att handlingsplanen omfattar både kvinnor och män och därmed bidrar till arbetet för jämställdhet. Åtgärder som stärker romsk inkludering är en central del av stadens arbete för mänskliga rättigheter och en grundläggande förutsättning för demokrati. Handlingsplanen bedöms kunna medföra positiva effekter för målgruppen oavsett kön.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 oktober 2025 följande.

1. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Ärendet justeras omedelbart.

Reservation av Emelie Wassermann (SD), se Reservationer m.m.

Reservation av Peter Backlund (L), se Reservationer m.m.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 september 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen är positiv till att en handlingsplan om romsk inkludering med koppling till MR-programmet har tagits fram. Att den innehåller konkreta mål inom MR-programmets fokusområden och tydlig ansvarsfördelning underlättar arbetet på lokal nivå. Det är också fördelaktigt att exempel på insatser och aktiviteter inom de olika fokusområdena anges.

Jämställdhetsanalys

Handlingsplanen ligger i linje med de nationella jämställdhetsmålen om en jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha lika stort inflytande i stadens verksamheter oavsett härkomst.

Barnrättsperspektiv

Handlingsplanen går i linje med artikel 12 i barnkonventionen om att barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet, artikel 17 om barns rätt att få tillgång till information och särskilt artikel 30 om att barn som tillhör etniska, religiösa eller språkliga minoriteter, eller ett urfolk, har rätt till sitt språk, sin kultur och sin religion.

Tillgänglighet

För att tillgängliggöra information om romers samt övriga nationella minoriteters rättigheter och vad stadsdelsförvaltningen erbjuder, informerar stadsdelsförvaltningen varje år i EÅV-bladet och i lokaltidningen Mitti. Stadens broschyr om nationella minoriteters rättigheter finns bland annat i receptionen i förvaltningshuset och på Medborgarkontoret. De öppna förskolorna har så kallade minoritetsväggar med information. Stadsdelsförvaltningen deltar även i ett projekt om romsk inkludering med socialförvaltningen, där målet är att romer ska ta del av den välfärd och service de har rätt till.

Äldreperspektiv

Denna handlingsplan har även koppling till Handlingsplan för en äldrevänlig stad. I båda handlingsplanerna är delaktighet och inflytande viktiga områden. Förvaltningen föreslår att Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 november 2025 följande.

1. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Ärendet justeras omedelbart.

Reservation av Leif Söderström (SD), se Reservationer m.m.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 september 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till att stadsledningskontoret tagit fram ett förslag till handlingsplan för att främja romsk inkludering och stärka romers rättigheter. Handlingsplanen ligger väl i linje med stadens program för mänskliga rättigheter och konkretiserar på ett tydligt sätt hur stadens nämnder och bolag förväntas arbeta för att nå målen i programmet. Förvaltningen ställer sig bakom de ambitioner som beskrivs i handlingsplanen och anser att det är viktigt att alla stadens verksamheter arbetar för att säkerställa stockholmarnas tillgång till de mänskliga rättigheterna.

Förvaltningen vill särskilt lyfta vikten av att det tas fram utbildningar och material som ger stöd i nämnders och bolags fortsatta arbete. Förvaltningen ser positivt på att fackförvaltningarna får ett särskilt ansvar för att bevaka och informera om utbudet av utbildningar och stödmaterial, och vid behov utveckla nya kunskapshöjande insatser och informationsmaterial efter målgruppens behov.

Förvaltningen uppskattar att uppföljningen har förtydligats och att styrmodellen för MR-programmets handlingsplaner nu tydligt sammankopplas med stadens ordinarie processer. Förvaltningen vill dock lyfta frågan kring antalet målsättningar som formuleras i handlingsplanen. I handlingsplanen står att ”Målen i handlingsplanen pekar på förflyttningar som staden förväntas göra. Några mål är tydligare riktade mot vissa nämnder och bolagsstyrelser än andra. Varje resultatmål i handlingsplanen innehåller information om särskilt ansvariga nämnder och bolagsstyrelser. Många mål kräver samverkan mellan flera nämnder och/eller bolagsstyrelser.” Av elva definierade resultatmål i handlingsplanen för romsk inkludering, står stadsdelsnämnderna som särskilt ansvariga för tio. Inom ramen för det samlande MR-programmet finns just nu fyra handlingsplaner, inom kort sex, som alla ställer separata förväntningar på verksamheten. Enbart i de tre handlingsplaner som nu är på remiss finns 40 – av totalt 44 – mål som stadsdelsnämnderna förväntas förhålla sig till. Förvaltningen vill i det här sammanhanget lyfta fram behovet av resurser för att stadens nämnder och bolag ska kunna genomföra och uppnå intentionerna i handlingsplanerna.

Handlingsplanen beskriver på ett tydligt sätt hur romska företrädare vittnar om att många romer har ett lågt förtroende för offentliga institutioner och att många väljer att dölja sin romska identitet. Att så är fallet, i kombination med att det rör en liten målgrupp, gör att stadsdelsförvaltningens särskilt efterfrågar stöd i att göra adekvata målgruppsanalyser och tydligt formulera vilka aktiviteter som bör göras på stadsdelsnivå respektive gemensamt inom staden.

Handlingsplanen för romsk inkludering bedöms kunna bidra positivt till att stärka stadens arbete med mänskliga rättigheter. Det bedöms även kunna ha en positiv effekt på såväl barn som att bidra till ökad jämställdhet mellan kvinnor och män. Arbetet med det föreslagna programmet bedöms inte innebära några miljö- eller klimatkonsekvenser.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 oktober 2025 följande

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation av Runar Finnman (SD), se reservationer m.m.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 25 september 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar att staden tagit fram en handlingsplan för romsk inkludering och att planen ger en tydlig riktning hur stadens nämnder och bolag ska arbeta för att informera romer om deras rättigheter och inkludera romer i samhällsgemenskapen.

Förvaltningen ser positivt på att stadsledningskontoret avser att leda, samordna och följa upp det gemensamma uppdraget, enligt förvaltningen är det en förutsättning för att nämnderna och bolagen ska kunna utveckla sitt arbete.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 oktober 2025 följande.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens yttrande över remissen och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Reservation av Fatima Nur (L), se Reservationer m.m.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 16 september 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att handlingsplanen på ett tydligt sätt beskriver resultatmål inom de olika fokusområdena och ger exempel på insatser och aktiviteter för förflyttningar i riktning mot stadens övergripande effektmål. Det är även positivt att insatser och aktiviteter kan kopplas till flera verksamhetsområdesmål i stadens budget.

I handlingsplanen beskrivs att en central metod för att genomföra arbetet med att säkerställa romsk inkludering är att utveckla ett rättighetsbaserat arbetssätt. På stadens intranät finns länsstyrelsernas metodstöd för ett rättighetsbaserat arbetssätt. Metodstödet är väl genomarbetat och beskriver bland annat de tre grundprinciperna

och tillämpningen av arbetssätt men utgår till stora delar från länsstyrelsernas organisation och uppdrag. Förvaltningen anser att det vore bra med ett för staden gemensamt metodstöd för det rättighetsbaserade arbetssättet. Det skulle även underlätta implementeringen av handlingsplanerna som hör till stadens MR-program.

Järva stadsdelsnämnd

Järva stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 oktober 2025 följande.

1. Järva stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Järva stadsdelsnämnd beslutar om omedelbar justering.

Reservation av Ghazal Saberian (SD), se Reservationer m.m.

Reservation av Åsa Nilsson Söderström (L) och Patrick Amofah (C), se Reservationer m.m.

Järva stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 12 september 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till handlingsplanen och anser att den konkretiserar vad förvaltningens verksamheter förväntas genomföra i det fortsatta arbetet med lika rättigheter för romer. Förvaltningen ser positivt på sättet som handlingsplanen lyfter vikten av att anta ett normkritiskt perspektiv. Enligt handlingsplanen ska verksamheter som en del av arbetet med fokusområdet Välfärd och service identifiera och vidta åtgärder mot eventuella normer och arbetssätt i verksamheten som riskerar att exkludera romer. Förvaltningen anser att det här även skulle kunna förtydligas i beskrivningen av fokusområdet Kunskap och information. Utöver att medarbetare deltar på utbildningstillfällen och höjer sin kunskap skulle handlingsplanen även här kunna påtala betydelsen av att arbetslag och arbetsplatser skapar utrymme att reflektera över sitt arbete utifrån den nya kunskapen. På så sätt länkas arbetet med de olika fokusområdena samman och det blir tydligare hur genomförandet kräver förändrade arbetssätt snarare än enskilda aktiviteter.

Förvaltningen anser därtill att innebörden av ett intersektionellt perspektiv kan förtydligas i handlingsplanen och/eller genom hänvisning till vidare läsning. Normkritik och intersektionalitet kan som teori och metod bli utgångspunkt och stöd i arbetet med att anta nya arbetssätt bortom enskilda aktiviteter och insatser.

Intersektionalitet pekar på hur konstruktionen av makt och ojämlikhet pågår hela tiden och involverar individer, ideologier, vedertagen kunskap och diskurser. Som teori och metod påtalar intersektionalitet vikten av att reflektera över hur makt blir till, och identifiera centrala maktordningar (så som kön, klass, etnicitet) i processer som skapar och upprätthåller maktrelationer och ojämlikhet. Arbetet med att förverkliga de mänskliga rättigheterna handlar om att förändra/utmana historiska och samtida relationer av makt och ojämlikhet. Det handlar även om att vara uppmärksam på hur maktrelationer, maktutövning och ojämlikhet tar sig i nya uttryck. Stadens

verksamheter är inbegripna i att skapa och upprätthålla maktrelationer och MR-arbetet kräver utrymme för kritisk reflektion kring välfärdens, den offentliga verksamhetens, roll i att legitimera/naturalisera och/eller motverka ojämlikhet. Förvaltningen anser att handlingsplanen, genom att lyfta fram och förtydliga begreppet intersektionalitet, kan bidra till en ökad förståelse för vikten av att skapa den här sortens utrymme att kritiskt reflektera över arbetet och dess effekter.

I handlingsplanen anges i avsnittet om ansvarsfördelning att förskolenämnden, socialnämnden och äldrenämnden har ett särskilt ansvar att stödja och samordna stadsdelsnämndernas arbete med målen inom sina respektive verksamhetsområden”. Förvaltningen anser att det i handlingsplanen bör förtydligas vad detta stöd och denna samordning mer specifikt kan handla om i det fortsatta arbetet med lika rättigheter för romer.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 november 2025 följande.

Kungsholmens stadsdelsnämnd överlämnar stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation av Charlotta Schenholm (L), se Reservationer m.m.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 9 oktober 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen är positiv till att en handlingsplan om romsk inkludering med koppling till MR-programmet har tagits fram. Att den innehåller konkreta mål inom MR-programmets fokusområden och tydlig ansvarsfördelning underlättar arbetet. Att den innehåller konkreta mål inom MR-programmets fokusområden och tydlig ansvarsfördelning underlättar arbetet på lokal nivå. Det är också fördelaktigt att exempel på aktiviteter inom de olika fokusområdena anges. Det är också positivt att synpunkter från konsultation med representanter för den romska minoriteten har beaktats i utformningen av dessa mål.

Samtidigt vill förvaltningen lyfta att staden har många styrdokument och handlingsplaner och att flera av dessa går in i varandra och rör samma områden. Förvaltningen ser en risk i att om antalet dokument ökar kan göra styrningen bli otydlig, framförallt om dessa rör eller överlappar varandra.

Planen ger en tydlig riktning hur stadens nämnder och bolag ska arbeta för att informera romer om deras rättigheter och inkludera romer i samhällsgemenskapen. Förvaltningen ser positivt på att stadsledningskontoret avser att leda, samordna och följa upp det gemensamma uppdraget, enligt förvaltningen är det en förutsättning för att nämnderna och bolagen ska kunna utveckla sitt arbete.

Handlingsplanen ligger i linje med flera centrala artiklar i barnkonventionen – särskilt artikel 12 om barns rätt att uttrycka sin mening och bli hörda i alla frågor som rör

dem, artikel 17 om barns rätt till information, samt artikel 30, som slår fast att barn tillhörande etniska, religiösa eller språkliga minoriteter – eller urfolk – har rätt till sitt språk, sin kultur och sin religion. För närvarande saknar staden särskilda former för delaktighet och inflytande riktade till barn och unga som tillhör nationella minoriteter. Både Barnombudsmannen och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor betonar vikten av att delaktighetsarbetet anpassas efter barns och ungas olika behov och förutsättningar. Detta är avgörande för att deras rättigheter enligt både minoritetslagen och barnkonventionen ska kunna säkerställas.

Handlingsplanen omfattar både kvinnor och män, och förvaltningen bedömer att den kan ha en positiv påverkan på målgruppen oavsett kön. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha lika möjligheter att påverka stadens verksamheter – oavsett bakgrund.

Norra innerstadens stadsdelsnämnd

Norra innerstadens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 oktober 2025 följande.

Norra innerstadens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation av Anders Lindman (SD), se Reservationer m.m.

Norra innerstadens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 16 september 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att handlingsplanen för romsk inkludering utgör ett bra stöd i arbetet för romers lika tillgång till de mänskliga rättigheterna. Förvaltningen anser även att det är hjälpsamt att strukturen i handlingsplanen följer strukturen i MR-programmet, samt att det finns exempel på åtgärder kopplat till målen i handlingsplanen.

I syfte att få en tydlig överblick över handlingsplanens samtliga mål och vilka nämnder och bolagsstyrelser som är särskilt ansvariga för dessa, anser förvaltningen att det hade kunnat synliggöras i en tabell i slutet av handlingsplanen. På så vis menar förvaltningen att det skulle bli lättare att få överblick över målsättningar och ansvar.

Förvaltningen anser vidare att det är viktigt att goda exempel och lärande sprids inom staden, det gäller såväl arbetet för romsk inkludering som arbetet för mänskliga rättigheter i stort. Förvaltningen menar att arbetet för mänskliga rättigheter med fördel kan integreras i fler befintliga nätverk inom staden, till exempel de som riktar sig till chefer. Genom att integrera dessa perspektiv i fler sammanhang menar förvaltningen att bättre förutsättningar kan skapas för att höja kunskaperna, stärka engagemang och förmåga att driva arbetet framåt.

Det nämns i handlingsplanen att socialtjänsten är en viktig aktör som särskilt bör beakta romers rätt till lika tillgång till stöd och insatser inom socialtjänstens samtliga områden. Det beskrivs i synnerhet gälla arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck, arbetet med barn och arbetet med budget- och skuldrådgivning. Förvaltningen

instämmer i beskrivningen att dessa perspektiv blir viktiga i omställningen till Framtidens socialtjänst. Förvaltningen ser även generellt att arbetet för mänskliga rättigheter med fördel skulle kunna knytas närmare större stadsövergripande omställningsarbeten och förändringsprocesser, där omställningen till Framtidens socialtjänst är ett exempel.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 oktober 2025 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation av Lena Kling (L), se Reservationer m.m.

Reservation av Sergej Salnikov (SD), se Reservationer m.m.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 8 september 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget till handlingsplan för romsk inkludering som stadsledningskontoret har tagit fram. Handlingsplanen ligger väl i linje med stadens program för mänskliga rättigheter och konkretiserar på ett tydligt sätt hur nämnder och bolagsstyrelser förväntas arbeta för att nå målen i programmet.

Handlingsplanen bygger vidare på erhållen kunskap och tidigare genomförda insatser och stärker arbetet med mål som ska bidra till att staden gör förflyttningar i arbetet med att motverka antiziganism och främja romsk inkludering, vilket förvaltningen ställer sig positiv till. Förvaltningen ställer sig även positiv till att målen i handlingsplanen avser att skapa en tydlig styrning och samtidigt en flexibilitet för nämnder att utifrån sina verksamhetsområden själva ta fram aktiviteter för att uppnå målen. Samtidigt vill förvaltningen framhålla en viss utmaning i att staden har många styrdokument och handlingsplaner, av vilka en del rör samma eller liknande områden. Med flera dokument riskerar styrningen att bli otydlig, särskilt om dessa överlappar varandra.

Förvaltningen är av uppfattningen att det hade varit fördelaktigt om programmet för mänskliga rättigheter inklusive samtliga handlingsplaner hade haft ett liknande upplägg som programmet för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning. I programmet finns tydliga målsättningar för hela staden, prioriteringar och fokusområden. Programmet har därtill ett stödmaterial med indikatorer och aktiviteter som verksamheterna kan använda. Varje nämnd ska löpande rapportera kring hur verksamheterna arbetar med målen i programmet, men behöver inte uttryckligt formulera enskilda mål kring området. Istället kan nämnderna och verksamheterna välja aktiviteter och indikatorer som känns rimliga och lämpliga för respektive verksamhet. Förvaltningen bedömer att det ger bra förutsättningar för

att staden ska nå de målsättningar som finns såväl inom handlingsplanen som i programmet för mänskliga rättigheter.

Förvaltningen ser positivt på att kunskap betonas som en viktig faktor för att motverka antiziganism och främja romsk inkludering. Det är välkommet att staden centralt ska ha ett särskilt ansvar att bevaka och informera om utbudet av utbildningar och stödmaterial samt vid behov utveckla nya kunskapshöjande insatser. Detta kan bidra till effektivitet, ökad kvalitet och likställdhet i arbetet. Samtidigt vill förvaltningen understryka vikten av att verksamheter ska kunna behålla och omsätta kunskaperna efter avslutad utbildning (trots personalomflyttning eller personalomsättning). Metoder för att arbeta vidare med nyvunnen kunskap kan därför behöva utvecklas. Därtill ser förvaltningen behov av att utbildningar utformas med olika verksamheter och verksamhetsområden i åtanke för att dessa ska bli så genomförbara och tillämpbara som möjligt.

I handlingsplanen lyfts att Stadens verksamheter undersöker behov av, utvecklar och utvärderar målgruppsanpassade arbetssätt. Förvaltningen instämmer i vikten av att anpassa verksamheterna efter målgruppens behov, men vill samtidigt lyfta utmaningen att på lokal nivå bedöma och prognostisera efterfrågan. Förslagsvis tas stadsövergripande material kring detta fram.

Sammantaget delar förvaltningen stadsledningskontorets bedömning om att handlingsplanen för romsk inkludering är ett angeläget styrdokument för att stärka, utveckla och samla stadens arbete för romsk inkludering.

Barnkonsekvensanalys

Handlingsplanen bedöms ligga i linje med barns bästa.

Jämställdhetsanalys

Förvaltningen har inte funnit att förslaget har någon påverkan utifrån ett jämställdhetsperspektiv

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 oktober 2025 följande.

1. Stadsdelsnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Reservation av Mikael Sundin m.fl. (M) och Alice Vestlin (C), se Reservationer m.m.

Reservation av Tapani Juntunen (SD), se Reservationer m.m. *Särskilt uttalande* av Stephan Guiance m.fl. (S), Shamsu Ali Hassan m.fl. (V) och Karmapriya Muschött (MP), se Reservationer m.m.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 8 september 2026 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på remissen, med omedelbar justering.

Förvaltningen anser att handlingsplanen är välskriven och att målen har tydliga ansvarshänvisningar till respektive nämnd. Samtidigt finns en flexibilitet att utifrån nämndernas verksamhetsområden själva ta fram aktiviteter för att uppnå målen. Förvaltningen ser att de regelbundna uppföljningarna av hur väl handlingsplanen efterföljs kommer bidra till att handlingsplanen får reell påverkan.

Förvaltningen anser vidare att Stadsledningskontoret har vidtagit en angelägen åtgärd under framtagandet av handlingsplanen, i form av samrådet med romska företrädare. Företrädarna påtalade att ytterligare insatser krävs i stadens verksamheter, exempelvis att medarbetare får ökad förståelse för romers situation, att säkerställa ett i förhållande till övriga stockholmare likvärdigt bemötande samt att stärka romers möjlighet till delaktighet i frågor som rör dem. Förvaltningen ser att synpunkterna inarbetats i de mål och den förändring som stadens verksamheter ska genomföra. Förvaltningen anser att handlingsplanen tydliggör vikten av kunskap om romers levnadsvillkor, minoritetstress och antiziganism. Handlingsplanen bygger också naturligt vidare på erhållen kunskap och insatser som genomförts för att främja inkludering i stadens tidigare minoritetspolitiska arbete, vilket förvaltningen ställer sig positiv till.

Jämställdhetsanalys

Handlingsplanen berör alla kvinnor och män men särskilt de som tillhör de romska minoriteterna. I handlingsplanen framkommer att arbete som främjar jämställdhet ska prioriteras. Det beskrivs utmaningar kring att romska kvinnor och flickor oftare blir utsatta för våld eller hot om våld, har sämre förankring i samhället och mer ohälsosamma levnadsvanor, jämfört med befolkningen i stort. Kvinnor vittnar också om social isolering. Utanförskap kan göra det svårare att söka hjälp, få information och lita på myndigheter. *Handlingsplan för romsk inkludering 2030* har inget mål och beskriver heller inte någon specifik insats som riktar sig särskilt till kvinnor, vilket förvaltningen gärna hade sett. Framför allt då handlingsplanen påtalar jämställdhetsproblematiken. Bland remissinstanserna finns inte Jämställdhetsmyndigheten med, men däremot Resande och romska kvinnors organisation.

Barnkonsekvensanalys

FN:s Barnkonvention, artikel 30 anger: Barn som tillhör etniska, religiösa eller språkliga minoriteter eller som tillhör ett urfolk, har rätt till sitt språk, sin kultur och sin religion. Handlingsplanen berör indirekt alla barn och direkt barn som tillhör de romska minoriteterna. Handlingsplanen lyfter att arbete som främjar barns rättigheter särskilt ska prioriteras och har målet att alla nämnder och bolagsstyrelser ska säkerställer romers lika tillgång till förskola, skola, idrott, kultur och fritid som övriga stockholmare. Förvaltningen anser att handlingsplanen ligger i linje med barnets bästa.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 16 oktober 2025 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation av Johan Lisspers (L), se Reservationer m.m.

Reservation av Ulf Wester, (SD), se Reservationer m.m.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 12 september 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på föreslagen handlingsplan och bedömer att den utgör ett viktigt styrdokument för att stärka, utveckla och samla stadens arbete för romsk inkludering. Handlingsplanens fokusområden knyter väl an till verksamhetsområdesmål 3.7 Stockholm ska vara en öppen, jämställd och demokratisk stad som samarbetar internationellt och ligger i linje med förvaltningens pågående arbete för att stärka mänskliga rättigheter och det systematiska kvalitetsarbetet som alltid ska ske med alla stockholmarnas fokus och deras bästa i åtanke. Förvaltningen ser en möjlighet att implementeringen av samtliga handlingsplaner kopplade till MR-programmet kan öka verksamheternas kunskaper om inkluderande och normkritiska arbetssätt så att invånare som kommer i kontakt med verksamheterna känner sig väl bemötta och delaktiga i beslut som berör dem oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Handlingsplanen konkretiserar arbetet med lika rättigheter för romer och stadens ansvar för att främja romsk inkludering. Fokusområdena pekar ut viktiga prioriteringar och samlar insatser för arbetet framåt. Målen i handlingsplanen kan bidra till att skapa en tydlig styrning och samtidigt en flexibilitet för förvaltningen att utifrån sina verksamhetsområden själva ta fram aktiviteter för att uppnå målen.

Förvaltningen anser att handlingsplanen saknar ett arbetsgivarperspektiv. Som arbetsgivare har staden en viktig roll i arbetet med mänskliga rättigheter och att exempelvis förebygga diskriminering. Att vara en god arbetsgivare är ett prioriterat område i nämndens verksamhetsplan likväl som lokal demokrati där delaktighet och inflytandefrågor ingår. När arbetsgivarperspektivet saknas finns en risk att staden tappar ett helhetsgrepp vad gäller det strukturella arbetet för romsk inkludering. Om det perspektivet inte ska ingå behöver avgränsningen motiveras och att handlingsplanen beskriver hur de frågorna tas om hand på annat vis inom staden.

Avslutningsvis anser förvaltningen att det är bra att arbetet med romsk inkludering ska integreras i stadens ordinarie styr- och ledningsprocess och att uppföljning ska genomföras inom ramen för den ordinarie uppföljningsprocessen. Detta bidrar till att frågorna fortsätter vara prioriterade.

Barnrättsanalys

Förvaltningen bedömer att handlingsplanen bidrar till att uppnå barnkonventionen och stärka arbetet med alla barns rätt. Enligt barnkonventionen har alla barn oavsett bakgrund rätt att behandlas med respekt och få komma till tals samt rätt till samma skydd och möjligheter, oavsett deras kön, hudfärg, ursprung, religion, eller någon annan egenskap. I Barnombudsmannens rapport "Om barns och ungas utsatthet för rasism" (2021) framgår att unga romer ofta upplever trakasserier och diskriminering och känner oro för att bli dåligt behandlade. De känner sig inte heller trygga med att få hjälp från skolan eller jobbet vid upplevelser av trakasserier. I Socialstyrelsens stödmaterial om romsk inkludering framgår att många romer har ett lågt förtroende för offentliga institutioner, och särskilt för socialtjänsten. Det finns bland annat en oro inom familjer som tillhör den romska minoriteten om att kontakt med socialtjänsten också ska leda till en utredning om omhändertagande av barn enligt LVU. Att socialtjänsten kan överbygga detta bristande förtroende kan göra stor skillnad för barns levnadsvillkor, utveckling och trygghet.

Jämställdhetsanalys Handlingsplan för romsk inkludering omfattar både kvinnor och män. Åtgärder som syftar till att stärka arbetet för romsk inkludering är en del i arbetet för mänskliga rättigheter och grundläggande i en demokrati. Förvaltningen uppfattar att föreslagen handlingsplan kan medföra positiva effekter för den aktuella målgruppen, oavsett om de är kvinnor eller män.

Stockholms Stadshus AB

Stockholm Stadshus AB:s yttrande den 15 oktober 2025 följande har i huvudsak följande lydelse.

I Kommunfullmäktiges budget betonas att arbetet för mänskliga rättigheter och nationella minoriteters rättigheter, inklusive romsk inkludering, ska intensifieras. Koncernledningen bedömer att Handlingsplan för romsk inkludering 2030 är ett centralt verktyg i detta arbete.

Några av stadens bolag har enligt handlingsplanen ett särskilt ansvar att bland annat arbeta uppsökande för att sprida information om sin verksamhet. Det vore fördelaktigt om det kunde tas fram ett internt forum på intranät eller liknande där goda exempel från förvaltningar och andra aktörer i staden kan lyftas, för inspiration och spridning av arbetssätt- och metoder. Ett sådant forum skulle även underlätta samarbete mellan förvaltningar och bolag.

Flera nämnder i staden har ett särskilt ansvar för att stödja och samordna stadsdelarnas arbete med MR-frågor, förslagsvis kan detta ansvar även utvidgas till att vid behov ge stöd även till de bolag som har ett särskilt ansvar utpekad i handlingsplanen. Det kan skapa positiva synergieffekter och bidra till förbättrat bolags- och förvaltningsövergripande samarbete. Koncernledningen tillstyrker förslaget.

Underremisser

S:t Erik Markutveckling AB:s yttrande har i huvudsak följande lydelse.

Bolaget instämmer med handlingsplanens förslag till genomförande och uppföljning. Handlingsplanen ger bolaget relevanta mål och stöd i arbetet med att bland annat fortsätta säkerställa kompetens om icke-diskriminering vid upphandling av externa leverantörer

Stockholms Stads Parkerings AB:s yttrande har i huvudsak följande lydelse.

Stockholm Parkering ställer sig positiv till Handlingsplanen. Bolaget kommer att arbeta med de fokusområden som handlingsplanen tagit fram med fokus på bemötande och information för bolagets personal.

AB Familjebostäders yttrande har i huvudsak följande lydelse.

Handlingsplanen kommer att utgöra ett stöd för bolaget. Familjebostäder ser vinster med att samordna arbetet för att stärka romers lika tillgång till de mänskliga rättigheterna med såväl andra bolag som med förvaltningar och stadsdelsförvaltningar.

Stockholm Business Region AB:s yttrande har i huvudsak följande lydelse.

Stockholm Business Region AB framhåller att handlingsplanen utgör ett angeläget styrdokument för att stärka och utveckla stadens och bolagets arbete med att säkerställa romers lika tillgång till de mänskliga rättigheterna, främja inkludering och motverka all form av antiziganism.

AB Svenska Bostäders yttrande har i huvudsak följande lydelse.

Bolaget noterar att mycket är lika i denna handlingsplan och handlingsplanen för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter som är på remiss samtidigt. Bolaget föreslår att staden ser över möjligheten att utveckla den senare och arbeta in perspektivet romsk inkludering. Staden har många styrdokument och en samordning där så är lämpligt ökar verksamheternas möjlighet att ta till sig och omsätta intentionerna i praktiken. Bostadsbolagen är en av flera aktörer som i handlingsplanen pekas ut att arbeta uppsökande för att sprida information om sin verksamhet. Bolaget ser potential i att samverka med andra förvaltningars uppsökande verksamhet och föreslår att stadens interna websida kompletteras med goda exempel och etablerade forum för att underlätta för olika aktörer i staden att kroka arm.

Micasa Fastigheter i Stockholm AB:s yttrande har i huvudsak följande lydelse.

Micasa Fastigheter ställer sig bakom förslaget. Bolaget ser särskilt positivt på förslagen om kunskapshöjande insatser och ser gärna att det erbjuds en enhetlig utbildning för alla medarbetare inom staden för att säkerställa likvärdig kompetens och kunskap i frågan.

Stockholms Hamn AB:s yttrande har i huvudsak följande lydelse.

Bolaget ser mycket positivt på handlingsplan för romsk inkludering och ser det som ett viktigt och nödvändigt arbete för att främja en inkluderande och rättvis stad.

Kulturhuset Stadsteatern AB:s yttrande har i huvudsak följande lydelse. Kulturhuset Stadsteatern tillstyrker remissen. Handlingsplanen är ambitiös och ställer krav på noggrann uppföljning utifrån delmål och aktiviteter. Uppfyllelsen av handlingsplanen kommer ta i anspråk ökade resurser.

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB:s yttrande har i huvudsak följande lydelse. Bostadsförmedlingen har ingen egen uppsökande verksamhet men anser sig ha ett ansvar att sprida information och säkerställa att kunskap och vägledning om bolagets verksamhet alltid finns tillgänglig för stadens uppsökande verksamheter och för målgruppen vid kontakt med bolaget. På så sätt kan bolaget bidra till likvärdigt bemötande och tillgång till bostadsmarknaden för alla, i linje med handlingsplanens syfte. Sammanfattningsvis är handlingsplanen ett värdefullt verktyg för att stärka romers rättigheter och bolaget välkomnar förslaget.

Skolfastigheter i Stockholm AB:s yttrande har i huvudsak följande lydelse. SISAB:s kunder och beställare är främst utbildningsförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna. SISAB tillhandahåller utbildningsmiljöer och beaktar i det arbetet inkludering utifrån stadens principer kring allas lika rätt. Det är främst utbildningsförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna som genom sina verksamheter i byggnaderna möter stockholmare. Det gör att samarbetet med förvaltningarna, stadsdelarna och verksamheterna är viktigt.

AB Stockholmshems yttrande har i huvudsak följande lydelse. Bolaget ser positivt på att staden tar fram handlingsplaner som fördjupar kunskap och tydliggör mål för stadens arbete med mänskliga rättigheter. Bolaget ser positivt på att staden skapar gemensamma utbildningar. Bolaget ser vinster med att samordna arbetet med handlingsplanen med andra bolag, förvaltningar och stadsdelsförvaltningar.

Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030

Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030:s yttrande har i huvudsak följande lydelse.

Kommunstyrelsens råd Agenda 2030 välkomnar förslaget till Handlingsplan för romsk inkludering 2030 och ser det som ett viktigt steg för att stärka Stockholms arbete med mänskliga rättigheter, jämlikhet och social hållbarhet. Arbetet ligger i linje med flera av de globala målen i Agenda 2030, särskilt mål 1 (Ingen fattigdom), mål 4 (God utbildning för alla), mål 10 (Minskad ojämlikhet), mål 11 (Hållbara städer och samhällen) och mål 16 (Fredliga och inkluderande samhällen). Rådet vill dock framhålla ett antal övergripande principer och förbättringsområden som bedöms nödvändiga för att handlingsplanen ska få långsiktigt genomslag.

Rättighetsbaserat och delaktighetsdrivet genomförande

Handlingsplanen bör tydligare utgå från ett rättighetsbaserat perspektiv, där romers rätt till delaktighet, inflytande och likabehandling är vägledande i alla delar. Det är

avgörande att romska grupper ges reellt inflytande i såväl planering som genomförande och uppföljning av insatser. Staden bör etablera en formell samrådsstruktur och säkerställa långsiktigt stöd till romska organisationer.

Utbildning och språk

Utbildning är en grundläggande förutsättning för inkludering. Handlingsplanen bör stärka arbetet med att säkerställa modersmålsundervisning i romani chib, utveckla kompetens hos skolpersonal kring antiziganism, motverka skolfrånvaro och följa upp skolresultat bland romska elever.

Arbete, försörjning och egenmakt

För att minska ojämlikhet och arbetslöshet behöver romska individers ställning på arbetsmarknaden stärkas genom fler brobyggande program, kommunala jobbinsatser och stöd till entreprenörskap.

Bostad och boendemiljö

Staden bör motverka diskriminering på bostadsmarknaden, säkerställa att romska områden har god tillgång till service och inkludera romska perspektiv i stadsplanering.

Kultur, språk och identitet

Att stärka romsk kultur och synliggöra dess bidrag till Stockholms historia är centralt. Handlingsplanen bör öka stödet till romska kulturinitiativ, festivaler och konstnärliga projekt, samt främja utbildning och forskning om romsk historia och kulturarv.

Hälsa, trygghet och social service Romer möter ofta hinder i kontakt med socialtjänst och hälso- och sjukvård. Staden bör stärka utbildningen om antiziganism, säkerställa tillgång till rådgivning på romani chib och erbjuda särskilda insatser för psykisk hälsa kopplad till diskriminering och social utsatthet.

Bekämpning av diskriminering och antiziganism Arbetet mot antiziganism bör vara ett genomgående tema. Staden bör genomföra utbildningsinsatser för personal, skolor och bostadsbolag, kartlägga diskriminering och hatbrott samt synliggöra romers rättigheter i stadens kommunikation.

Uppföljning och indikatorer För att säkerställa måluppfyllelse behöver staden utveckla tydliga indikatorer, exempelvis kring utbildning, sysselsättning, boende och upplevd diskriminering. Uppföljningen bör genomföras årligen med romsk delaktighet i analys och återkoppling.

Kommunstyrelsens råd Agenda 2030 ser Handlingsplanen som ett viktigt verktyg för att uppnå social hållbarhet och jämlikhet i staden. För att nå visionen om full romsk inkludering till år 2030 krävs ett långsiktigt, samordnat och rättighetsbaserat arbete där romers delaktighet står i centrum. Rådet rekommenderar att planen stärks i dessa avseenden och följs upp inom ramen för stadens övergripande Agenda 2030-arbete.

Kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter

Kommunstyrelsens råd för nationella minoritetens yttrande daterat den 24 oktober 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Kommunstyrelsens råd för nationella minoritetens rättigheter tackar för möjligheten att yttra sig över förslaget till Stockholms stads handlingsplan för romsk inkludering.

Rådet välkomnar att en handlingsplan för stadens arbete med romsk inkludering fram till år 2030 har arbetats fram som en del i Stockholms stads arbete för att tillgodose de mänskliga rättigheterna. Under framtagandet av handlingsplanen har synpunkter inhämtats från kommunstyrelsens referensgrupp för romsk inkludering. Rådet vill särskilt lyfta fram att det är positivt att handlingsplanen pekar ut att alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för och ska säkra att romer får sina rättigheter tillgodosedda. Det är också bra att nämnder och bolag i samband med ordinarie uppföljningsprocesser ska synliggöra resultat och utmaningar i arbetet med romsk inkludering. Rådet ställer sig positiva till förslaget till handlingsplan.

Länsstyrelsen i Stockholms län

Länsstyrelsen i Stockholms läns yttrande daterat den 21 oktober 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Handlingsplanen för romsk inkludering är ett styrdokument som syftar till att stärka och utveckla Stockholm stads arbete för romsk inkludering och riktar sig mot samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Handlingsplanen är kopplad till Stockholm stads program för de mänskliga rättigheterna (Dnr KS 2023/1159) som Länsstyrelsen tidigare lämnat ett yttrande kring. Handlingsplanens syfte övergripande mål är att staden ska säkerställa romers lika tillgång till de mänskliga rättigheterna genom att motverka antiziganism och främja romsk inkludering.

Länsstyrelsen välkomnar förslaget att Stockholms stad tagit fram en handlingsplan för romsk inkludering. Regeringens strategi för Romsk inkludering 2012–2032 konstaterar att kommuner har en central roll i arbetet med att främja romsk inkludering och betonar vikten av att kommunerna tar ett aktivt ansvar. Länsstyrelsen delar stadsledningskontorets bedömning att det är angeläget att staden antar ett styrdokument som kan stärka, utveckla och samla stadens arbete för att bekämpa antiziganism och säkerställa romers lika tillgång till rättigheter. Mycket arbete återstår för att uppnå målsättningarna i strategin. Det behövs ett fortsatt långsiktigt arbete med romsk inkludering och för att motverka antiziganism. Många romer väljer att dölja sin romska identitet för att undvika diskriminering och fördomar, men även för att slippa krav på att förklara sig eller på så sätt behöva stå till svars för hela den romska gruppen.

Länsstyrelsens huvudsakliga synpunkter:

- Handlingsplanen kan tydligare hänvisa till FN-kommittéernas rekommendationer avseende romers rättigheter och bristen på dem i Sverige.

- Det kan göras en tydligare koppling till ett rättighetsbaserat arbetssätt i plan för genomförande och uppföljning.

Rekommendationer

Handlingsplanen saknar en tydlig koppling till det rättighetsbaserade arbetssättet, vilket bör vara dess utgångspunkt, med hänvisning till att den hänger samman med stadens program för mänskliga rättigheter. Alla offentliga aktörer bär ett gemensamt och enskilt ansvar för att de mänskliga rättigheterna respekteras, skyddas och realiseras. Därför tillämpar länsstyrelserna ett rättighetsbaserat arbetssätt som är en internationellt beprövad metod för att ta hänsyn till de mänskliga rättigheterna i pågående verksamhet. Länsstyrelserna arbetar främjande för att fler aktörer i länen ska använda det rättighetsbaserade arbetssättet.

Under 2025 har Sveriges granskats inom ramen för FN:s råd för mänskliga rättigheter, inom den s. k Universal Periodic Review (UPR). Länsstyrelsen uppmanar staden att i arbetet med romsk inkludering ta del av de rekommendationer som Sverige fått av de andra medlemsländerna med koppling till romer och att motverka antiziganism. Det går att följa processen via regeringen samt Institutet för mänskliga rättigheter.

Malmö stad

Malmö stads yttrande daterat den 7 oktober 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning

Malmö stad ställer sig positiva till Handlingsplan för romsk inkludering 2030 och inkommer med synpunkter i detta yttrande.

Romskt informations- och kunskapscenter är en enhet tillhörande kulturförvaltningen i Malmö stad och samordnar stadens arbete med frågor som rör den nationella minoriteten romer.

Yttrande

Malmö stad ställer sig positiva till *Stockholms stads Handlingsplan för romsk inkludering 2030*, att staden har en särskild handlingsplan rörande den romska minoritetens mänskliga rättigheter samt att den sträcker sig över en längre tidsperiod. Handlingsplanen har ett tydligt rättighetsfokus, redogör för hur planen relaterar till väsentlig lagstiftning och andra kommunala styrdokument samt inkluderar arbetet med den nationella minoriteten romer i befintlig kommunal struktur. Det finns en plan för uppföljning och ansvariga instanser som ska arbeta med handlingsplanen. Kommentarer, synpunkter och förslag följer nedan.

- Att även i inledningen förtydliga att begreppet *romsk inkludering* utgår från regeringens strategi och ska ses som en förstärkning av den nationella minoritetspolitiken.
- Att se över hur samråd med den nationella minoriteten romer kan förtydligas i avsnittet om uppföljning av handlingsplanen.

- Att se över handlingsplanens koppling till arbetsgivarperspektiv, såsom arbetsmiljö och stärkt kunskap inom HR-avdelningar avseende antiziganism och minoritetsstress.

Med bakgrund i lokala och nationella rapporter framgår att personer tillhörande den romska minoriteten döljer sin minoritetstillhörighet i flera sammanhang.

Återkommande vittnar de tillfrågade i dessa rapporter om att de bland annat döljer sin romska tillhörighet på sina arbetsplatser, i utbildningssammanhang och vid arbetsansökningar för att undvika diskriminering och andra former av utsatthet. Med utgångspunkt i detta föreslår Malmö stad att arbetsgivarperspektivet, såsom arbetsmiljö och stärkt kompetens inom HR-avdelningar kopplat till nationella minoriteten romer, skrivs in i Stockholms stads *Handlingsplan för romsk inkludering 2030*.

- Under fokusområde *Kunskap och information* föreslås att formuleringen av Mål 1 ses över utifrån rättighetsperspektiv. Förslag till omformulering: ”Den romska minoriteten upplever likvärdigt och respektfullt bemötande utifrån individens behov i kontakt med staden.”
- Under fokusområde *Välfärd och service*, mål 2 inkludera insats om synliggörande av den romska minoriteten i stadsbilden, som relaterar till insats i stadens *Handlingsplan för nationella minoriteter och urfolket samers rättigheter*.

Romers rättigheter i samhället

Romers rättigheter i samhällets yttrande daterat den 23 oktober 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Romers Rättigheter i Samhället Riksförbund (RRSR) har granskat Stockholms stads remissversion av Handlingsplan för romsk inkludering 2030 och jämfört den med remissversionen av Handlingsplan för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter. Sammanställningen nedan visar att staden varken förverkligar EU-kommissionens och Europarådets krav på romsk inkludering eller sina folkrättsliga åtaganden. Vi är därför tvungna att lämna ett omfattande och kritiskt svar.

1. Planens utgångspunkter och juridiska ramverk

Planen för romsk inkludering anges utgå från samma tre målområden som minoritetspolicyn: kunskap och information, välfärd och service samt delaktighet och inflytande. Dokumentet innehåller dock endast övergripande beskrivningar och saknar särskilda åtgärder. Målen om språk, delaktighet och inflytande är redan definierade i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och i regeringens styrdokument; planens främsta funktion skulle därför vara att tydliggöra vad som krävs för romers verkliga inkludering, vilket inte sker.

1.1 Folkrättsliga åtaganden

Sverige har ratificerat Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter. Konventionen slår fast att staten, när så behövs, ska vidta lämpliga åtgärder för att främja full och effektiv jämlikhet för personer som tillhör en nationell

minoritet, och att sådana insatser inte ska betraktas som diskriminering (artikel 4.2–4.3). Vidare förpliktar konventionen staterna att säkerställa minoriteternas effektiva deltagande i offentliga angelägenheter (artikel 15).

Europarådets strategiska handlingsplan för romer och resande (2020–2025) betonar dessutom att medlemsstaterna ska främja romers representation och tillgång till chefs- och ledarpositioner inom offentliga organ; planen konstaterar att frånvaron av romer i beslutsfattande organ upprätthåller strukturell diskriminering.

På EU-nivå ger Rasdirektivet 2000/43/EG uttryckligt utrymme för positiva åtgärder; direktivets artikel 5 fastslår att medlemsstaterna får besluta eller behålla särskilda insatser för att förhindra eller kompensera missgynnanden på grund av etniskt ursprung. EU:s strategiska ram för romers jämlikhet, inkludering och delaktighet 2020–2030 och rådets rekommendation 2021/C 93/01 anger processindikatorer som förväntar att kommuner med betydande romsk befolkning har minst en särskild tjänsteman för romska frågor och att romer innehar ledande eller beslutsfattande positioner i de organisationer som genomför romsk inkludering. Dessa indikatorer utgår från att särskilda tjänster och representation inte är frivilliga utan en väsentlig del av att uppnå faktiska lika rättigheter.

1.2 Nationell lagstiftning

I Sverige gäller diskrimineringslagen (2008:567), vars 2 kap. 2 § tillåter särskilda yrkeskrav när de är berättigade och nödvändiga, till exempel språkkunskaper eller kulturkompetens. 3 kap. 5 § ålägger arbetsgivare att arbeta med aktiva åtgärder i rekrytering, befordran och kompetensutveckling för att främja lika rättigheter och möjligheter.

Arbetsmiljölagen (1977:1160) reglerar fysiska, organisatoriska och psykosociala förhållanden på arbetsplatsen – t.ex. arbetsbelastning, trivsel och säkerhet – men den styr inte hur minoritetspolitiska strukturer ska organiseras eller vilka anställningar som behövs för att motverka diskriminering. Att hänvisa till arbetsmiljön för att undvika frågor om representation och karriärvägar är därför en förfinad form av att skylla ifrån sig.

1.3 Kommunens ansvar

Enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter ska myndigheter ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem (5 §), och kommuner och regioner ska anta mål och riktlinjer för minoritetspolitiken (5 b §). Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget granskar hur kommunerna genomför detta och har i flera rapporter konstaterat att romer utsätts för diskriminering och att särskilda åtgärder är nödvändiga.

1.4 Lika behandling kontra faktisk jämlikhet

Ofta möter vi argumentet att ”alla ska behandlas lika” och att detta skulle hindra särskilda insatser för romer. Det är en missuppfattning. Lika behandling i juridisk mening innebär att lika fall ska behandlas lika och olika fall olika; det är inte ett förbud mot att anpassa åtgärder efter olika behov. EU-rätten och folkrätten utgår från

materiell jämlikhet, dvs. att alla ska ha samma reella möjligheter – inte bara samma regler på papperet. I Europadomstolens praxis har det slagits fast att det kan vara diskriminering att behandla väsentligt olika situationer lika. Europarådets ramkonvention och EU:s direktiv erkänner därför att minoriteter ibland behöver särskilt stöd för att nå samma möjligheter som majoriteten. Särskilda åtgärder för en utsatt grupp är alltså inte ett brott mot likabehandling; tvärtom ett verktyg för att säkerställa lika rättigheter i praktiken.

2. Bristande implementering och strukturell antiziganism

2.1 Symbolisk handlingsplan

RRSR konstaterar att den remitterade Handlingsplan för romsk inkludering 2030 i allt väsentligt är identisk med den parallella Handlingsplan för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter. I minoritetspolicyn anges att varje stadsdelsnämnd och vissa facknämnder ska utse en kontaktperson för minoritetspolitiken; personen kan vara någon som redan ansvarar för andra frågor och behöver inte ha minoritetskompetens. Romernas handlingsplan innehåller samma skrivning, utan krav på att kontaktpersonen ska vara rom eller att nya tjänster ska skapas. Denna identiska utformning visar att Stockholms stad inte skiljer mellan ett allmänt minoritetspolitiskt arbete och den särskilda romska inkluderingen som EU och Europarådet kräver. Staden använder begreppet ”romsk inkludering” utan att göra något som inte redan ingår i minoritetslagen – ett tydligt exempel på symbolpolitik.

2.2 Avsaknad av särskilda åtgärder

Planen saknar konkreta mekanismer för att uppnå det romska ramverkets mål. Den innehåller inga krav på att socialtjänsten ska integrera strategin i sina rutiner; det saknas föreskrifter om utbildning av handläggare i romers rättigheter, om att beslut ska dokumenteras med hänvisning till strategin eller om hur man ska bedöma diskriminering i biståndsärenden. Handläggare känner sällan till strategin och använder den inte. Den formulerar heller inga krav på hur de socioekonomiska målen – exempelvis att minska arbetslösheten och fattigdomen bland romer – ska vävas in i handläggningen. Det finns varken checklistor att följa vid prövning av ekonomiskt bistånd eller krav på att hänvisa till EU:s strategi i bedömningar. Påståendet att socialtjänstlagen hindrar sådana checklistor är felaktigt: lagen reglerar vad som krävs för att bevilja stöd, men förbjuder inte att kommunen tar fram rättssäkra rutiner och kontrollpunkter för att säkerställa ickediskriminering och faktisk jämlikhet. Planen saknar dessutom riktlinjer för att förebygga vräkningar av romska familjer eller erbjuda förtur i Stockholms bostadskö vid trångboddhet och av kulturella skäl, trots att sådana åtgärder behövs för att motverka hemlöshet, misstro och överbeläggning. Det finns inte heller någon mekanism för att utreda och åtgärda diskriminering i beslut om ekonomiskt bistånd, bostad eller barnärenden – i strid med EU:s rekommendation om att kombinera mainstreaming med riktade åtgärder för att säkerställa lika tillgång till tjänster. Handlingsplanen nämner att jämställdhetsarbete och barns rättigheter ska prioriteras, men den saknar konkreta riktlinjer för hur socialtjänsten ska stärka romska kvinnors ekonomiska självständighet eller skydda

dem i komplexa biståndsärenden. Det finns heller inga föreskrifter om hur man ska säkerställa barns rättigheter när föräldrar nekas ekonomiskt bistånd eller andra stöd.

2.3 Förnekande av strukturellt ansvar

I sitt svar till referensgruppen har Stadsledningskontoret hävdade att förslag om romsk representation, karriärstegar och brobyggarfunktioner ”rör arbetsmiljöfrågor” och därför inte kan ingå i planen. Detta är en förfinad form av strukturell antiziganism: en myndighet vägrar att införa strukturella åtgärder för en marginaliserad minoritet genom att hänvisa till regelverk som inte är relevanta. Arbetsmiljölagen handlar om att förebygga olyckor och ohälsa för anställda, inte om rekryteringspolicy eller minoritetspolitik. Att avfärda våra förslag på detta sätt är ett sätt att fortsätta hålla romer underordnade. Det visar också att hindren inte är juridiska utan beror på bristande vilja.

2.4 Brobyggjarrollens underordning

Brobyggjarrollen, som i stadens dokument lyfts fram som ett exempel på målgruppsanpassat arbetssätt, har i praktiken utvecklats till en strukturellt underordnad funktion. Den används som en bekväm modell för inkludering men utan att utmana maktordningen.

I stället för att vara en väg till inflytande har rollen blivit ett verktyg för att behålla romer i beroende och underordning. Romska medarbetare får ofta rollen som samhällsväglare (brobyggare) mellan romer och majoritetssamhället, men saknar reell beslutsfattarroll, karriärvägar eller möjlighet att påverka verksamhetens utveckling. Brobyggjarrollen representerar därmed en paradox: den framställs som ett medel för jämlikhet men har blivit ett verktyg för att upprätthålla maktbalansen mellan romer och icke-romer. Man tillåts vara närvarande men inte styrande; delta men inte besluta; tala men inte definiera.

Det är en form av kontrollerad delaktighet, typisk för strukturell antiziganism, där romska individer placeras i positioner som är beroende av icke-romska chefer och beslut. Att vissa brobyggare är tillsvidareanställda förändrar inte grundproblemet – rollen är fortfarande en yrkesmässig återvändsgränd med låg lön och begränsat inflytande. Den är en del av ett system där romer hålls kvar på en låg samhällsnivå, under täckmantel av inkludering.

Brobyggjarrollen har därmed blivit symbolen för en politiskt bekväm men djupt orättvis modell. Den håller romer i beroende, i underordning – i ett tillstånd där man tillåts ”bygga broar” men aldrig gå över dem. Det är en roll som i praktiken fungerar som ett filter mellan romer och beslutsfattare, där romers kunskap reduceras till information – inte inflytande. På så sätt har brobyggjarrollen blivit ett modernt uttryck för den gamla strukturen: romer tillåts arbeta, men inte leda; tala, men inte bestämma; delta, men inte avancera.

Det är ett system som i sin funktion påminner om ett kastsystem, där romska medborgare hålls kvar i de lägsta samhällslagren under täckmantel av inkludering. RRSR vill vara tydlig: brobyggjarrollen är viktig men otillräcklig. Den kan aldrig

ersätta behovet av romer i ledande, strategiska och beslutsfattande roller – som samordnare, strateger, utredare, utvecklingsledare, sektionschefer, områdeschefer och avdelningschefer. Att fortsätta begränsa romer till brobyggartjänster är en form av strukturell antiziganism som cementerar ojämlikhet och hindrar verklig inkludering.

2.5 Avsaknad av åtgärder för kvinnor och barn

EU:s strategiska ram 2020–2030 betonar att nationella strategier ska ta hänsyn till diversitet bland romer och att kvinnor, ungdomar och barn ska omfattas av riktade åtgärder. Handlingsplanen nämner jämställdhet och barns rättigheter men ger inga instruktioner om hur socialtjänsten ska stärka romska kvinnors ekonomiska självständighet, skydda barnens rättigheter i biståndsbeslut (t.ex. när föräldrar nekas stöd) trots att romska kvinnor och barn ofta drabbas hårdare av diskriminering och fattigdom.

2.6 Delaktighet reduceras till samråd

Enligt minoritetslagen ska minoriteter ges inflytande i frågor som berör dem. Planen talar om samråd men ger ingen mekanism för återkoppling eller uppföljning. Romska representanter upplever att deras synpunkter sällan leder till förändring; delaktigheten reduceras till rådgivande möten utan beslutskraft. Europarådets ramkonvention kräver däremot att minoriteter ges effektivt deltagande i offentliga angelägenheter – inte symboliska samråd. Det räcker alltså inte att genomföra möten; det måste finnas tydliga processer för att romska perspektiv ska omsättas i beslut. Vi vill understryka att riktig delaktighet och inflytande inte kan begränsas till enbart samrådsmöten. Samråd är en grundläggande form av dialog, men enligt både Europarådets ramkonvention och lagen om nationella minoriteter (2009:724) är det tydligt att romer ska ges förutsättningar att delta effektivt i beslut som berör oss. Idag sker samråden ofta på ojämlika villkor. Romska representanter förväntas delta ideellt eller mot symboliska arvoden, medan tjänstepersoner från staden regionen och myndigheter deltar som en del av sitt avlönade arbete. Detta är inte förenligt med principen om jämlikt deltagande. Samråd är ett första steg, men verklig inkludering och delaktighet för romer i Stockholm uppnås först när vi ges partnerskap, representation och jämlika villkor i arbetet med att utforma, genomföra och följa upp stadens insatser.

2.7 Behov av egna lokaler och plattformar

I handlingsplanen anges att romer ska få tillgång till stadens befintliga lokaler. Detta är dock inte tillräckligt. Att erbjuda ”tillgång” till andra aktörers lokaler innebär inte att romer ges en egen plats för delaktighet, kultur och utveckling. Det riskerar istället att permanenta beroendeförhållanden där romer alltid är gäster i någon annans struktur. Med stöd av regeringsformen 1 kap. 2 § – som ålägger det allmänna att verka för delaktighet och jämlikhet, motverka diskriminering och främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv – kräver vi därför att det inrättas egna lokaler för romer i Stockholm, inspirerat av exempel som Romano Kher i Norge.

Dessa centra fungerar som fristäder för romer – platser där kultur, utbildning, arbetsmarknadsinsatser, sociala aktiviteter och möten kan utvecklas på romers egna villkor. De skapar dessutom arbetsmöjligheter för romer, då lokalerna kan bemannas och drivas av romska medarbetare inom kultur, pedagogik, administration och socialt arbete. Internationella exempel visar att sådana lokaler fyller flera funktioner:

- Egenmakt och inflytande: Romer får en plats där deras språk, kultur och traditioner är norm.
- Jobbskapande: Centrumet skapar direkta arbetstillfällen för romer, inte minst för unga och kvinnor.
- Tillgång till service: Myndigheter och kommunala aktörer kan samarbeta med lokalerna som nav för information, utbildning och rådgivning.
- Förtroendeskapande: När romer möter det allmänna på en plats som är deras egen, minskar misstro och känslan av exkludering.

EU:s strategiska ram för romers inkludering (2020–2030) betonar att kommuner ska säkerställa delaktighet på jämlika villkor och främja kulturella uttrycksformer. Att nöja sig med att ”låna ut” befintliga lokaler uppfyller inte dessa krav. Det som krävs är egna plattformar, där romer inte längre placeras i en underordnad position utan får reella resurser och strukturer för inkludering.

Att bygga ett Romano Kher i Stockholm skulle därmed vara ett konkret steg för att leva upp till såväl Europarådets ramkonvention (artiklarna om kulturell identitet och deltagande), som till Agenda 2030:s mål 10 (minskad ojämlikhet).

2.8 Nutida exempel på diskriminering inom socialtjänsten

Det är viktigt att tydliggöra att diskrimineringen inte bara är en fråga om historiska händelser eller enskilda individers upplevelser, utan pågår i nutid och bekräftas även av stadens egen personal.

- Erfarenheter från socialsekreterare. Under utbildningsinsatser inom projektet Utveckla ömsesidiga broar mellan romer och socialtjänsten berättade flera socialsekreterare själva om hur de har bevittnat eller hört kollegor uttrycka sig diskriminerande och i vissa fall medvetet söka skäl för att neka romer stöd. Dessa vittnesmål från personalen visar att antiziganism inte enbart är ett ”romskt perspektiv” utan också uppmärksammas inom kåren – men utan att åtgärdas systematiskt.
- Fabricerade avslagsgrunder. En brobyggare bevittnade hur en romsk klient, som blivit vräkt och sökte stöd, fick avslag med motiveringen att efterfrågade handlingar inte hade inkommit. I själva verket hade klienten lämnat in samtliga handlingar i receptionen tillsammans med brobyggaren. Handlingarna hade sedan ”försvunnit” i administrationen och avslogs på denna grund.
- Avslag trots barn och akut fattigdom. En annan romsk familj, där kvinnan ansökte om ekonomiskt bistånd, fick avslag med hänvisning till att mannen hade ett arbete och ett kreditkort, trots att kortet var uttömt och samtliga bankkonton visade minus.

Handläggaren uppmanade familjen att låta skulderna gå till Kronofogden innan de kunde söka stöd på nytt. Detta trots att familjen hade barn i hushållet och trots att stadsdelen samtidigt utpekades som ett fokusområde i projektet, med särskild prioritering för kvinnor och barn.

Dessa fall illustrerar att diskriminering av romer inom socialtjänsten sker här och nu, även i projekt som formellt syftar till inkludering. Det handlar inte bara om brist på rutiner, utan om aktivt diskriminerande praktiker som leder till att romska familjer blir hemlösa, skuldsatta eller nekas nödvändiga stödinsatser.

Sådana förfaranden strider dessutom mot regeringsformen 1 kap. 9 §, som kräver att förvaltningsmyndigheter beaktar allas likhet inför lagen samt iakttar saklighet och opartiskhet. Att låta fördomar, osakliga bedömningar eller fabricerade avslagsgrunder styra handläggning står i strid med grundlagen.

Det kan inte vara förenligt med Sveriges folkrättsliga åtaganden att romska familjer fortsatt hålls kvar i socioekonomiskt underläge. Europarådets ramkonvention, EU:s strategiska ram 2020–2030 och FN:s konvention mot rasdiskriminering (ICERD) förpliktar staten och kommunerna att aktivt bryta den onda cirkeln av fattigdom, bostadsbrist och diskriminering. När socialsekreterare i praktiken uppmanar romska familjer att låta skulder gå till Kronofogden i stället för att ge stöd, är detta ett direkt brott mot de internationella målen. Det visar att problemet inte är juridiska hinder, utan brist på politisk vilja och ett djupt rotat systemfel i kommunens förhållningssätt till romer.

3. Alternativ: en effektiv handlingsplan

För att planen ska vara ett verktyg snarare än symbolik krävs djupgående reformer:

- Tydlig implementering i socialtjänst och förvaltningar. Obligatorisk utbildning om romers rättigheter och antiziganism för alla handläggare; rutiner för att hänvisa till strategin i biståndsbeslut och barnavårdsärenden; checklistor för att säkerställa likvärdig och icke-diskriminerande bedömning enligt SoL; intern uppföljning och extern redovisning.
- Kontaktpunkter med romsk kompetens. En permanent kontaktpunkt för romsk inkludering vid Stadsledningskontoret, där romer arbetar tillsammans med icke-romer och har huvudansvar för samordning, uppföljning och rapportering. Motsvarande kontaktpunkter ska finnas i varje förvaltning, stadsdel, nämnd och bolag. Dessa ska vara nya tjänster bemannade av romer med språk- och kulturkompetens – inte extra uppgifter för befintliga medarbetare.
- Starka mandat och karriärvägar för romer. Brobygggarrollen ska utvecklas, men inte vara den enda möjligheten. Skapa ordinarie tjänster som romska rådgivare, strateger, samordnare, utredare och utvecklingsledare etc, samt karriärstegar till sektionschef, områdeschef och avdelningschef etc. Romer ska finnas i ledande och beslutsfattande

positioner i de organisationer som arbetar med romsk inkludering (i linje med EU:s indikatorer).

- Åtgärder för kvinnor och barn. Inför särskilda riktlinjer för bedömning av ekonomiskt bistånd och sociala insatser med hänsyn till romska kvinnors och barns situation; säkerställ att barns rättigheter inte undermineras när föräldrar nekas stöd; motverka barnfattigdom enligt EU:s rekommendationer.
- Förebygg vräkningar och diskriminering. Inrätta rutin där alla vräkningar av romska familjer rapporteras och analyseras; samarbeta med bostadsbolag för att hitta alternativ till vräkning; överväg förtur i bostadskön för romska familjer vid trångboddhet och av kulturella skäl; inför procedurer för att utreda och jämföra beslut om bistånd/bostad för att upptäcka diskriminerande mönster.

- Reell delaktighet och finansiering. Skapa strukturer där romska företrädare har mandat, budget och beslutsinflytande; dokumentera alla samråd och återkoppla skriftligt hur synpunkter påverkat beslut; avsätt öronmärkta medel och redovisa resultat årligen.

- Socioekonomiska åtgärder och entreprenörskap. Inför riktade jobbprogram, lärlingsplatser, entry-level-anställningar och livslångt lärande; skapa inkubatorer och mikrofinansiering för att hjälpa romer att starta och driva eget företag; stöd övergång från informellt till formellt arbete; investera i kompetensutveckling för romer. Dessa insatser är centrala för EU:s mål att minska sysselsättnings- och utbildningsgapet samt minska fattigdomen fram till 2030.

- Egna lokaler och plattformar. I stället för att endast erbjuda tillgång till stadens befintliga lokaler ska Stockholm inrätta egna lokaler för romer, efter modell från Romano Kher i Norge. Ett sådant centrum kan fungera som romernas fristad, med plats för kultur, utbildning, arbetsmarknadsinsatser, sociala aktiviteter och möten på romers egna villkor. Lokalerna skapar också direkta arbetstillfällen för romer och stärker förtroendet mellan romska invånare och staden.

- Jämlika villkor för delaktighet och inflytande. Samrådsmöten ska inte bygga på ideellt arbete. Arvoden ska stå i proportion till den tid och expertis som krävs. Romska representanter ska också ges plats i stadens arbets- och styrgrupper kopplade till romsk inkludering, med reellt inflytande över beslut och resurser. Uppföljning ska ske genom tydliga indikatorer som visar om romers situation faktiskt förbättras i praktiken.

4. Konsekvenser om planen antas oförändrad

Om Stockholms stad antar handlingsplanen i dess nuvarande form sker ingen verklig förändring. Romer kommer att förbli underordnade; det blir fortsatt svårt för romer att få inflytande och representation; brobyggare blir kvar i en exploaterande roll; diskriminering i biståndsärenden kommer inte att utredas. Stadens hänvisningar till lagstiftning döljer endast viljan att inte följa EU:s och Europarådets krav. RRSR aviserar därför att vi kommer att agera:

- Om staden inte vill omarbete planen för att inkludera krav enligt ovan, anser vi att staden ska avstå från att kalla detta arbete för ”romsk inkludering”. Det är då en allmän minoritetspolitisk plan, inget annat.
- Vi kommer att anmäla Sveriges tillämpning av diskrimineringslagen och Rasdirektivet 2000/43/EG till EU-kommissionen med begäran om överträdelseförfarande, om svensk praxis i praktiken blockerar tillåtna positiva åtgärder.
- Vi avser även att uppmärksamma Europarådets rådgivande kommitté (ramkonventionen) och FN-organ (bl.a. CERD-kommittén) om att Stockholms stad inte lever upp till kraven på effektivt deltagande och särskilda åtgärder.
- Handlingsplanen strider dessutom mot Agenda 2030, särskilt mål 10 (Minska ojämlikhet), vilket ytterligare understryker behovet av reell förändring.

Avslutning

Romerna i Sverige, Stockholms Stad, har länge varit utsatta för diskriminering och exkludering. Stockholms stad har nu en möjlighet att bryta denna struktur. I stället för att försvara status quo med felaktiga tolkningar av lagar bör staden ta vara på EU:s och Europarådets ramverk och skapa en verklig handlingsplan med bindande mål, resurser och indikatorer. Om så inte sker har staden förlorat rätten att påstå att man arbetar med romsk inkludering.

Källhänvisningar (urval, i klarspråk)

1. Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (1995), särskilt artikel 4.2–4.3 (åtgärder för faktisk jämlikhet är inte diskriminering) och artikel 15 (effektivt deltagande).
2. Europarådets strategiska handlingsplan för romer och resande (2020–2025) – mål om representation, tillgång till chefs- och ledarpositioner och motverkande av strukturell diskriminering.
3. Rådets direktiv 2000/43/EG (Rasdirektivet), särskilt artikel 5 (positiva åtgärder får beslutas eller behållas).
4. EU-kommissionen: EU:s strategiska ram för romers jämlikhet, inkludering och delaktighet 2020–2030 (Kommissionens meddelande 2020).
5. Rådets rekommendation 2021/C 93/01 om jämlikhet, inkludering och delaktighet för romer (12 mars 2021) – bl.a. processindikatorer om lokala tjänstemän och romsk representation i beslutsfattande.
6. Diskrimineringslagen (2008:567) – 2 kap. 2 § (särskilda yrkeskrav), 3 kap. 5 § (aktiva åtgärder).
7. Arbetsmiljölagen (1977:1160) – reglerar arbetsmiljö för anställda; styr inte minoritetspolitiska strukturer eller representation.

8. Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk – bl.a. 5 § (inflytande) och 5 b § (mål och riktlinjer).
9. ICERD (FN-konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering), artikel 1.4 – särskilda åtgärder är inte diskriminering.
10. Agenda 2030, särskilt mål 10 (Minska ojämlikhet inom och mellan länder).

Romskt stöd och pensionär förening

Romskt stöd och pensionär förenings yttrande daterat den 11 augusti 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Det här dokumentet innehåller förslag på förändringar i "Handlingsplan för romsk inkludering 2030". Syftet är att göra planen mer konkret, rättssäker och förankrad i svensk och europeisk lag. Förslagen utgår också från behov som lyfts av romska företrädare och bygger på kommunens ansvar för att säkerställa mänskliga rättigheter.

Datainsamling – för att veta vad som fungerar

I dag saknas tydliga metoder för att samla in information om hur romer har det i vardagen. Det handlar om tillgång till utbildning, arbete, bostad, socialt stöd och trygghet. För att kunna följa upp om kommunens åtgärder har effekt krävs information som visar hur situationen ser ut före och efter insatser. Samtidigt måste detta göras utan att kränka människors rätt till integritet.

EU:s ramverk (2020–2030) ställer krav på att medlemsstater och lokala myndigheter följer upp arbetet med inkludering genom tillförlitlig statistik och annan kunskap. Det är också viktigt att datainsamlingen sker med respekt för GDPR och principen om frivillig självidentifikation. Idag saknas detta i planen.

Förslag: Ta fram en modell som möjliggör att romer frivilligt kan identifiera sig i exempelvis brukarundersökningar, intervjuer eller verksamhetsstatistik, utan att personuppgifter samlas in på ett otillbörligt sätt. Arbeta i nära dialog med det romska civilsamhället för att metoden ska kännas trygg, legitim och träffsäker.

Lagstöd: EU:s strategiska ramverk för romers inkludering (artikel 5), dataskyddsförordningen (GDPR).

Om möjlighet att klaga på diskriminering

Det är viktigt att en person som upplever sig diskriminerad vet vart den ska vända sig. Detta är särskilt angeläget för romer, som har en historisk erfarenhet av att inte bli trodda eller tagna på allvar. Idag framgår det inte i planen hur romer kan få sin sak prövad om de bemöts fel av en kommunal verksamhet.

Alla kommuner har enligt lag ett ansvar att arbeta aktivt mot diskriminering och att underlätta för invånare att utöva sina rättigheter. Detta gäller både i rollen som myndighetsutövare och som arbetsgivare.

Förslag: Inför en synlig kontaktväg för klagomål – det kan vara ett diskrimineringsombud, en visselblåsarfunktion eller en särskild e-postadress och telefonlinje. Information om detta ska finnas på hemsidan, i tryckt material och i mötet med kommunen. Komplettera med utbildning till personalen om hur man bemöter och hanterar sådana ärenden.

Lagstöd: Diskrimineringslagen (2008:567), särskilt 2 kap. 1 §. EU:s rasdirektiv 2000/43/EG, artikel 7.

Nya socialtjänstlagen – risk att romer hamnar utanför igen

Regeringen föreslår en ny socialtjänstlag där rätten till individanpassade och kunskapsbaserade insatser betonas. I romska sammanhang finns ett utbrett misstroende mot socialtjänsten, bland annat utifrån en historik av omhändertaganden av barn och bristande förståelse för romska livsvillkor.

Handlingsplanen bör visa att kommunen är medveten om dessa förhållanden och proaktivt arbetar för att socialtjänsten ska bli mer tillgänglig, rättssäker och förtroendeingivande för romer.

Förslag: Utveckla utbildningsmaterial för socialsekreterare om romers levnadsvillkor, diskriminering och minoritetsstress. Lyft särskilt fram rättigheter för romska kvinnor, barn och unga samt personer i socialt utsatta situationer. Följ upp hur förändringarna inom socialtjänsten påverkar förtroendet hos romer.

Lagstöd: Socialtjänstlagen (2001:453) och förslag till ny socialtjänstlag (SOU 2024:5).

Språk och kultur – rättigheter som inte får glömmas bort

Språket är en central del av identitet och kultur. Romani chib är ett av Sveriges nationella minoritetsspråk. Kommunen är skyldig att främja språket, informera om rättigheter och skapa förutsättningar för att språket ska kunna användas i kontakt med myndigheter. Även kulturarvet ska synliggöras och stödjas.

I planen finns vissa insatser kopplade till kultur, till exempel brobyggare och mötesplatser. Men det saknas tydliga mål om hur kommunen säkerställer att romani chib syns, används och värnas i praktiken.

Förslag: Erbjud möjlighet att använda romani chib i kontakt med kommunala verksamheter där så är praktiskt möjligt. Ge stöd till modersmålsundervisning. Låt bibliotek och kulturverksamheter inkludera romers historia, språk och kultur i sina program. Inrätta särskilda kulturevenemang i samverkan med romska aktörer.

Lagstöd: Språklagen (2009:600), 8–9 §§. Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724), 4–5 §§.

Hatbrott och otrygghet – måste tas på allvar

Romer är enligt flera rapporter särskilt utsatta för hatbrott och trakasserier. Många vittnar om rädsla för att röra sig i det offentliga rummet, särskilt kvinnor. Det är kommunens ansvar att arbeta förebyggande för att alla invånare ska känna trygghet i

sina miljöer. Det saknas idag insatser i planen som specifikt handlar om trygghet, hatbrott och samverkan med polis.

Förslag: Kommunen bör upprätta rutiner för hur hatbrott mot romer upptäcks, anmäls och följs upp. Trygghetsarbetet bör inkludera romers upplevelser, och särskilda utbildningar om antiziganism bör ges till ordningsvakter, trygghetssamordnare och andra nyckelpersoner. Samverkan med Polismyndigheten och brottsofferjourer är avgörande.

Lagstöd: EU:s brottsofferdirektiv (2012/29/EU), diskrimineringslagen, brottsbalken 29 kap. 2 § 7 om hatbrott.

Barns rättigheter – från ord till handling

Barnkonventionen är svensk lag sedan 2020. Det innebär att barns bästa ska beaktas i alla beslut som rör dem, och att barn ska få komma till tals utifrån ålder och mognad. Romers barnrättsperspektiv är särskilt viktigt att uppmärksamma eftersom många romska barn växer upp i otrygghet, fattigdom eller diskriminering. Handlingsplanen nämner barns rättigheter men saknar strukturer för hur det ska genomföras i praktiken.

Förslag: Inför krav på barnkonsekvensanalyser (BKA) i alla verksamheter som påverkar barn. Skapa forum där romska barn och unga kan göra sina röster hörda, till exempel genom ungdomsråd eller workshops. Samverka med föreningar som arbetar med barns rättigheter.

Lagstöd: FN:s konvention om barnets rättigheter (artikel 3, 12), Lag (2018:1197) om inkorporering av barnkonventionen.

Romska medarbetare – behöver trygghet och stöd

Romer som arbetar i stadens verksamheter kan själva vara utsatta för diskriminering. Det gäller inte minst brobyggare, som ofta bär dubbla roller – både som kollegor och som representanter för sin grupp. Det är kommunens skyldighet att säkerställa en trygg och inkluderande arbetsmiljö för alla, inklusive romska medarbetare. Planen nämner inte denna fråga alls, vilket är en brist.

Förslag: Ta fram stödstrukturer för romska medarbetare. Det kan vara mentorprogram, regelbunden uppföljning om arbetsmiljö och tillgång till trygg anmälningsfunktion. Chefer bör få utbildning i att hantera diskrimineringsrisker och stärka mångfaldskompetens.

Lagstöd: Arbetsmiljölagen (1977:1160), diskrimineringslagen, särskilt 2 kap. 1 §.

Handlingsplanen är ett viktigt verktyg för att öka romers rättigheter och delaktighet i Stockholms stad. Men för att planen ska ge verklig effekt krävs att den förstärks inom ett antal områden. Dessa rör både lagstadgade skyldigheter och förtroendefrågor. Genom att införa de förbättringar som föreslås här ökar sannolikheten för att arbetet blir långsiktigt hållbart och tillitsfullt. Kommunstyrelsen bör säkerställa att kompletteringarna görs innan planen antas.

Reservationer m.m.

Arbetsmarknadsnämnden

Reservation av Per Rosencrantz m.fl. (M) och Lovisa Lanryd (L)

1. Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut.
2. Att handlingsplanen revideras och inkluderas direkt i stadens program för mänskliga rättigheter.
3. Att därutöver anföra.

Stockholms stad ska vara frihetens stad, där varje individ fritt kan forma sitt liv utan att begränsas av diskriminering. Det är därför viktigt att staden tar sitt ansvar för att säkerställa romsk inkludering.

Vi vill dock peka på en mer övergripande problematik. Stadens program för mänskliga rättigheter är i grunden alltför allmänt hållet och saknar tydliga styrmål. För att kompensera för detta tas det nu fram en rad olika handlingsplaner, vilket leder till en fragmenterad styrning där flera planer överlappar varandra.

Vi menar att det vore klokare att samla arbetet i ett gemensamt och mer konkret program för mänskliga rättigheter, där även arbetet med nationella minoriteter och samer ingår. I ett sådant program skulle särskilda mål och uppdrag för respektive minoritet kunna formuleras, men inom en gemensam struktur och med tydlig ansvarsfördelning. På så sätt skulle staden få ett styrdokument som både är överskådligt och möjligt att följa upp på ett systematiskt sätt.

Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer.

Reservation av Ann-Christine Carlberg (SD)

1. Att avslå förvaltningens förslag till beslut.
2. Att därutöver anföra.

Romer ska likt alla andra folkgrupper och minoriteter behandlas med respekt och vara lika inför lagen. I de fall de är svenska medborgare eller lagligt vistas i Sverige ska de åtnjuta samma förmåner och rättigheter som övriga. Dock ska de inte särbehandlas utöver det lagstiftning föreskriver för nationella minoriteter.

Den föreslagna strategin är alldeles för långtgående, fördyrande och bred sett till sitt syfte att motverka antiziganism och inkludering av romer. Redan i dagsläget pågår många insatser som hjälper romer och andra folkgrupper. Den nya socialtjänstlagen förväntas leda till ett lyft för samtliga medborgare, inkluderat romer. Likaledes har idag alla barn inklusive romska möjlighet att delta i välfärdsinsatser som öppen förskola mm. En start för romsk inkludering måste vara att inte utforma särpräglade

eller isolerade insatser som riktas mot en folkgrupp och därmed skapar såväl segregation som allmänpolitiskt missnöje mot att enskilda grupper gynnas.

Exploateringsnämnden

Reservation av Gabriel Kroon (SD)

Att besluta att besvara remissen med Sverigedemokraternas utlåtande samt att därutöver anföra följande:

Romer ska likt alla andra folkgrupper och minoriteter behandlas med respekt och vara lika inför lagen. I de fall de är svenska medborgare eller lagligt vistas i Sverige ska de åtnjuta samma förmåner och rättigheter som övriga. Dock ska de inte särbehandlas utöver det lagstiftning föreskriver för nationella minoriteter.

Den föreslagna strategin är alldeles för långtgående, fördyrande och bred sett till sitt syfte att motverka antiziganism och inkludering av romer. Redan i dagsläget pågår många insatser som hjälper romer och andra folkgrupper. Den nya socialtjänstlagen förväntas leda till ett lyft för samtliga medborgare, inkluderat romer. Likaledes har idag alla barn inklusive romska möjlighet att delta i välfärdsinsatser som öppen förskola mm. En start för romsk inkludering måste vara att inte utforma särpräglade eller isolerade insatser som riktas mot en folkgrupp och därmed skapar såväl segregation som allmänpolitiskt missnöje mot att enskilda grupper gynnas.

Handlingsplanen ska därför i sin helhet avslås.

Reservation av Peter Öberg (L)

- a. Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut.
- b. Att handlingsplanen revideras och inkluderas direkt i stadens program för mänskliga rättigheter.
- c. Att därutöver anföra följande:

Stockholms stad ska vara frihetens stad, där varje individ fritt kan forma sitt liv utan att begränsas av diskriminering. Det är därför viktigt att staden tar sitt ansvar för att säkerställa romsk inkludering.

Vi vill dock peka på en mer övergripande problematik. Stadens program för mänskliga rättigheter är i grunden alltför allmänt hållet och saknar tydliga styrmål. För att kompensera för detta tas det nu fram en rad olika handlingsplaner, vilket leder till en fragmenterad styrning där flera planer överlappar varandra.

Vi menar att det vore klokare att samla arbetet i ett gemensamt och mer konkret program för mänskliga rättigheter, där även arbetet med nationella minoriteter och samer ingår. I ett sådant program skulle särskilda mål och uppdrag för respektive minoritet kunna formuleras, men inom en gemensam struktur och med tydlig

ansvarsfördelning. På så sätt skulle staden få ett styrdokument som både är överskådligt och möjligt att följa upp på ett systematiskt sätt.

Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer.

Fastighetsnämnden

Reservation av Sergej Salkinov (SD)

Att i huvudsak avslå kontorets förslag till beslut samt att därutöver anföra följande:

Romer ska liksom alla andra folkgrupper och minoriteter behandlas med respekt och vara lika inför lagen. I de fall de är svenska medborgare eller lagligt vistas i Sverige ska de åtnjuta samma förmåner och rättigheter som övriga. Dock ska de inte särbehandlas utöver det lagstiftning föreskriver för nationella minoriteter.

Den föreslagna strategin är alldeles för långtgående, fördyrande och bred sett till sitt syfte att motverka antiziganism och inkludering av romer. Redan i dagsläget pågår många insatser som hjälper romer och andra folkgrupper. Den nya socialtjänstlagen förväntas leda till ett lyft för samtliga medborgare, inkluderat romer. Likaledes har idag alla barn inklusive romska möjlighet att delta i välfärdsinsatser som öppen förskola mm. En start för romsk inkludering måste vara att inte utforma särpräglade eller isolerade insatser som riktas mot en folkgrupp och därmed skapar såväl segregation som allmänpolitiskt missnöje mot att enskilda grupper gynnas.

Reservation av Hansi Karppinen (L)

1. Att delvis bifalla kontorets förslag till beslut.
2. Att handlingsplanen revideras och inkluderas direkt i stadens program för mänskliga rättigheter.
3. Att därutöver anföra följande:

Stockholms stad ska vara frihetens stad, där varje individ fritt kan forma sitt liv utan att begränsas av diskriminering. Det är därför viktigt att staden tar sitt ansvar för att säkerställa romsk inkludering.

Vi vill dock peka på en mer övergripande problematik. Stadens program för mänskliga rättigheter är i grunden alltför allmänt hållet och saknar tydliga styrmål. För att kompensera för detta tas det nu fram en rad olika handlingsplaner, vilket leder till en fragmenterad styrning där flera planer överlappar varandra.

Vi menar att det vore klokare att samla arbetet i ett gemensamt och mer konkret program för mänskliga rättigheter, där även arbetet med nationella minoriteter och samer ingår. I ett sådant program skulle särskilda mål och uppdrag för respektive minoritet kunna formuleras, men inom en gemensam struktur och med tydlig

ansvarsfördelning. På så sätt skulle staden få ett styrdokument som både är överskådligt och möjligt att följa upp på ett systematiskt sätt.

Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer.

Förskolenämnden

Reservation av Åsa Nilsson Söderström (L) och Sophia Granswed Baat (M)

1. Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut.
2. Att handlingsplanen revideras och inkluderas direkt i stadens program för mänskliga rättigheter.
3. Att därutöver anföra.

Den liberala demokratin är hotad på många håll i världen. Målet för Stockholm bör vara att staden ska vara den mest liberala och mest toleranta staden. Det betyder att det inte finns något slutmål för Stockholms utveckling, utan målet är ständig utveckling och skydd för samt stöd till jämlikt samhälle för alla. Det innebär också att särskilda insatser behöver inriktas på och genomföras för att utveckla staden så att alla känner sig inkluderade.

Stockholms stad ska vara frihetens stad, där varje individ fritt kan forma sitt liv utan att begränsas av diskriminering. Det är därför viktigt att staden tar sitt ansvar för att säkerställa romsk inkludering.

Vi vill dock peka på en mer övergripande problematik. Stadens program för mänskliga rättigheter är i grunden alltför allmänt hållet och saknar tydliga styrmål. För att kompensera för detta tas det nu fram en rad olika handlingsplaner, vilket leder till en fragmenterad styrning där flera planer överlappar varandra.

Vi menar att det vore klokare att samla arbetet i ett gemensamt och mer konkret program för mänskliga rättigheter, där även arbetet med nationella minoriteter och samer ingår. I ett sådant program skulle särskilda mål och uppdrag för respektive minoritet kunna formuleras, men inom en gemensam struktur och med tydlig ansvarsfördelning. På så sätt skulle staden få ett styrdokument som både är överskådligt och möjligt att följa upp på ett systematiskt sätt.

Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer.

Reservation av Linnéa Vinge (SD)

1. Att avslå svaret på remissen.
2. Därutöver anföra följande:

Romer ska liksom alla andra folkgrupper och minoriteter behandlas med respekt och vara lika inför lagen. I de fall de är svenska medborgare eller lagligt vistas i Sverige ska de åtnjuta samma förmåner och rättigheter som övriga. Dock ska de inte särbehandlas utöver det lagstiftning föreskriver för nationella minoriteter.

Den föreslagna strategin är alldeles för långtgående, fördyrande och bred sett till sitt syfte att motverka antiziganism och inkludering av romer. Redan i dagsläget pågår många insatser som hjälper romer och andra folkgrupper. Den nya socialtjänstlagen förväntas leda till ett lyft för samtliga medborgare, inkluderat romer. Likaledes har idag alla barn inklusive romska möjlighet att delta i välfärdsinsatser som öppen förskola m.m.

En start för romsk inkludering måste vara att inte utforma särpräglade eller isolerade insatser som riktas mot en folkgrupp och därmed skapar såväl segregation som allmänpolitiskt missnöje mot att enskilda grupper gynnas

Idrottsnämnden

Reservation av Hanna Wistrand (L)

1. Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut.
2. Att handlingsplanen revideras och inkluderas direkt i stadens program för mänskliga rättigheter.
3. Att därutöver anföra:

Stockholms stad ska vara frihetens stad, där varje individ fritt kan forma sitt liv utan att begränsas av diskriminering. Det är därför viktigt att staden tar sitt ansvar för att säkerställa romsk inkludering.

Vi vill dock peka på en mer övergripande problematik. Stadens program för mänskliga rättigheter är i grunden alltför allmänt hållet och saknar tydliga styrmål. För att kompensera för detta tas det nu fram en rad olika handlingsplaner, vilket leder till en fragmenterad styrning där flera planer överlappar varandra.

Vi menar att det vore klokare att samla arbetet i ett gemensamt och mer konkret program för mänskliga rättigheter, där även arbetet med nationella minoriteter och samer ingår. I ett sådant program skulle särskilda mål och uppdrag för respektive minoritet kunna formuleras, men inom en gemensam struktur och med tydlig ansvarsfördelning. På så sätt skulle staden få ett styrdokument som både är överskådligt och möjligt att följa upp på ett systematiskt sätt.

Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer.

Reservation av Leif Söderström (SD)

1. Att avslå förvaltningens förslag till beslut
2. Att därutöver anföra:

Romer ska liksom alla andra folkgrupper och minoriteter behandlas med respekt och vara lika inför lagen. I de fall de är svenska medborgare eller lagligt vistas i Sverige ska de åtnjuta samma förmåner och rättigheter som övriga. Dock ska de inte särbehandlas utöver det lagstiftning föreskriver för nationella minoriteter.

Den föreslagna strategin är alldeles för långtgående, fördyrande och bred sett till sitt syfte att motverka antiziganism och inkludering av romer. Redan i dagsläget pågår många insatser som hjälper romer och andra folkgrupper. Den nya socialtjänstlagen förväntas leda till ett lyft för samtliga medborgare, inkluderat romer. Likaledes har idag alla barn inklusive romska möjlighet att delta i välfärdsinsatser som öppen förskola mm. En start för romsk inkludering måste vara att inte utforma särpräglade eller isolerade insatser som riktas mot en folkgrupp och därmed skapar såväl segregation som allmänpolitiskt missnöje mot att enskilda grupper gynnas.

Kulturnämnden

Reservation av Isabel Smedberg-Palmqvist (L) och Jonas Naddebo (C)

1. Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut.
2. Att handlingsplanen revideras och inkluderas direkt i stadens program för mänskliga rättigheter.
3. Att därutöver anföra.

Stockholms stad ska vara frihetens stad, där varje individ fritt kan forma sitt liv utan att begränsas av diskriminering. Det är därför viktigt att staden tar sitt ansvar för att säkerställa romsk inkludering. Vi vill dock peka på en mer övergripande problematik. Stadens program för mänskliga rättigheter är i grunden alltför allmänt hållet och saknar tydliga styrmål. För att kompensera för detta tas det nu fram en rad olika handlingsplaner, vilket leder till en fragmenterad styrning där flera planer överlappar varandra.

Vi menar att det vore klokare att samla arbetet i ett gemensamt och mer konkret program för mänskliga rättigheter, där även arbetet med nationella minoriteter och samer ingår. I ett sådant program skulle särskilda mål och uppdrag för respektive minoritet kunna formuleras, men inom en gemensam struktur och med tydlig ansvarsfördelning. På så sätt skulle staden få ett styrdokument som både är överskådligt och möjligt att följa upp på ett systematiskt sätt.

Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer.

Reservation av Emelie Wassermann (SD)

1. Att avslå förvaltningens förslag till beslut.
2. Därutöver anföra följande:

Romer ska liksom alla andra folkgrupper och minoriteter behandlas med respekt och vara lika inför lagen. I de fall de är svenska medborgare eller lagligt vistas i Sverige ska de åtnjuta samma förmåner och rättigheter som övriga. Dock ska de inte särbehandlas utöver det lagstiftningen föreskriver för nationella minoriteter.

Den föreslagna strategin är alldeles för långtgående, fördyrande och bred sett till sitt syfte att inkludera romer och motverka antiziganism. Redan i dagsläget pågår många insatser som hjälper romer och andra folkgrupper. Den nya socialtjänstlagen förväntas leda till ett lyft för samtliga medborgare, inkluderat romer. Likaledes har idag alla barn inklusive romska möjlighet att delta i välfärdsinsatser som öppna förskolor mm. En start för romsk inkludering måste vara att inte utforma särpräglade eller isolerade insatser som riktas mot en enskild folkgrupp och därmed skapar såväl segregation som allmänpolitiskt missnöje mot att enskilda grupper gynnas.

Miljö- och hälsoskyddsämnden

Reservation av Elin Hjelmestam (L)

- a. Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut.
- b. Att handlingsplanen revideras och inkluderas direkt i stadens program för mänskliga rättigheter.
- c. Att därutöver anföra följande:

Stockholms stad ska vara frihetens stad, där varje individ fritt kan forma sitt liv utan att begränsas av diskriminering. Det är därför viktigt att staden tar sitt ansvar för att säkerställa romsk inkludering.

Vi vill dock peka på en mer övergripande problematik. Stadens program för mänskliga rättigheter är i grunden alltför allmänt hållet och saknar tydliga styrmål. För att kompensera för detta tas det nu fram en rad olika handlingsplaner, vilket leder till en fragmenterad styrning där flera planer överlappar varandra.

Vi menar att det vore klokare att samla arbetet i ett gemensamt och mer konkret program för mänskliga rättigheter, där även arbetet med nationella minoriteter och samer ingår. I ett sådant program skulle särskilda mål och uppdrag för respektive minoritet kunna formuleras, men inom en gemensam struktur och med tydlig ansvarsfördelning. På så sätt skulle staden få ett styrdokument som både är överskådligt och möjligt att följa upp på ett systematiskt sätt.

Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer

Reservation av Anders Edin (SD)

Att nämnden beslutar avslå förvaltningens förslag samt därutöver anföra följande:

Romer ska likt alla andra folkgrupper och minoriteter behandlas med respekt och vara lika inför lagen. I de fall de är svenska medborgare eller lagligt vistas i Sverige ska de åtnjuta samma förmåner och rättigheter som övriga. Dock ska de inte särbehandlas utöver det lagstiftning föreskriver för nationella minoriteter.

Den föreslagna strategin är alldeles för långtgående, fördyrande och bred sett till sitt syfte att motverka antiziganism och inkludering av romer. Redan i dagsläget pågår många insatser som hjälper romer och andra folkgrupper. Den nya socialtjänstlagen förväntas leda till ett lyft för samtliga medborgare, inkluderat romer. Likaledes har idag alla barn inklusive romska möjlighet att delta i välfärdsinsatser som öppen förskola mm. En start för romsk inkludering måste vara att inte utforma särpräglade eller isolerade insatser som riktas mot en folkgrupp och därmed skapar såväl segregation som allmänpolitiskt missnöje mot att enskilda grupper gynnas

Socialnämnden

Reservation av Anne-Lie Elvén (L) och Andrea Hedin m.fl. (M)

1. Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut,
2. Att handlingsplanen revideras och inkluderas direkt i stadens program för mänskliga rättigheter, samt
3. Att därutöver anföra.

Stockholms stad ska vara frihetens stad, där varje individ fritt kan forma sitt liv utan att begränsas av diskriminering. Det är därför viktigt att staden tar sitt ansvar för att säkerställa romsk inkludering.

Vi vill dock peka på en mer övergripande problematik. Stadens program för mänskliga rättigheter är i grunden alltför allmänt hållet och saknar tydliga styrmål. För att kompensera för detta tas det nu fram en rad olika handlingsplaner, vilket leder till en fragmenterad styrning där flera planer överlappar varandra.

Vi menar att det vore klokare att samla arbetet i ett gemensamt och mer konkret program för mänskliga rättigheter, där även arbetet med nationella minoriteter och samer ingår. I ett sådant program skulle särskilda mål och uppdrag för respektive minoritet kunna formuleras, men inom en gemensam struktur och med tydlig ansvarsfördelning. På så sätt skulle staden få ett styrdokument som både är överskådligt och möjligt att följa upp på ett systematiskt sätt.

Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer.

Reservation av Tapani Juntunen (SD)

1. Att socialnämnden avslår förvaltningens svar på remissen och istället anför följande:

Romer ska likt alla andra folkgrupper och minoriteter behandlas med respekt och vara lika inför lagen. I de fall de är svenska medborgare eller lagligt vistas i Sverige ska de åtnjuta samma förmåner och rättigheter som övriga. Dock ska de inte särbehandlas utöver det lagstiftning föreskriver för nationella minoriteter.

Den föreslagna strategin är alldeles för långtgående, fördyrande och bred sett till sitt syfte att motverka antiziganism och inkludering av romer. Redan i dagsläget pågår många insatser som hjälper romer och andra folkgrupper. Den nya socialtjänstlagen förväntas leda till ett lyft för samtliga medborgare, inkluderat romer. Likaledes har idag alla barn inklusive romska möjlighet att delta i välfärdsinsatser som öppen förskola mm. En start för romsk inkludering måste vara att inte utforma särpräglade eller isolerade insatser som riktas mot en folkgrupp och därmed skapar såväl segregation som allmänpolitiskt missnöje mot att enskilda grupper gynnas.

Stadsbyggnadsnämnden

Reservation av Johan Nilsson m.fl. (M), Björn Ljung (L) och Mikael Blomstrand (C)

1. Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut.
2. Att handlingsplanen revideras och inkluderas direkt i stadens program för mänskliga rättigheter.
3. Att därutöver anför följande:

Den liberala demokratin är hotad på många håll i världen. Målet för Stockholm bör vara att staden ska vara den mest liberala och mest toleranta staden. Det betyder att det inte finns något slutmål för Stockholms utveckling, utan målet är ständig utveckling och skydd för samt stöd till jämlikt samhälle för alla. Det innebär också att särskilda insatser behöver inriktas på och genomföras för att utveckla staden så att alla känner sig inkluderade.

Stockholms stad ska vara frihetens stad, där varje individ fritt kan forma sitt liv utan att begränsas av diskriminering. Det är därför viktigt att staden tar sitt ansvar för att säkerställa HBTQI-personers rättigheter och möjligheter.

Vi vill dock peka på en mer övergripande problematik. Stadens program för mänskliga rättigheter är i grunden alltför allmänt hållet och saknar tydliga styrmål. För att kompensera för detta tas det nu fram en rad olika handlingsplaner, vilket leder till en fragmenterad styrning där flera planer överlappar varandra.

Vi menar att det vore klokare att samla arbetet i ett gemensamt och mer konkret program för mänskliga rättigheter, där även arbetet med nationella minoriteter och

samer ingår. I ett sådant program skulle särskilda mål och uppdrag för respektive minoritet kunna formuleras, men inom en gemensam struktur och med tydlig ansvarsfördelning. På så sätt skulle staden få ett styrdokument som både är överskådligt och möjligt att följa upp på ett systematiskt sätt.

Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer.

Särskilt uttalande av Jan Valeskog m.fl. (S), Maria Mustonen m.fl. (V) och Cecilia Obermüller (MP)

Stadens arbete för att säkerställa de mänskliga rättigheterna ska intensifieras. I detta innefattas ett systematiskt arbete för att i enlighet med stadens program och handlingsplaner motverka alla former av rasism, stärka barnets rättigheter, nationella minoriteters rättigheter, romsk inkludering och jämställdhet samt lika rättigheter och möjligheter för hbtqi-personer, äldre och för personer med funktionsnedsättningar.

Ambitionerna i handlingsplanen för romsk inkludering blir relevanta enbart när de kan göra skillnad i stockholmarnas vardag. Därför är det viktigt att lyfta vikten av en kontinuerlig och medveten implementering av handlingsplanens ambitioner i stadsbyggnadsnämndens olika verksamhetsområden däribland kompetensbaserad rekrytering och bemötandet vid myndighetsutövning. Frågan är också relevant vid planering av bostäder för olika familjekonstellationer och möjlighet till behov såsom generationsboende.

Ersätтарыttrande av Mikael Valier Furtenbach (KD)

Instämmer i reservationen från Johan Nilsson m.fl. (M), Björn Ljung (L) och Mikael Blomstrand (C)

Trafiknämnden

Reservation av Anders Lindman (SD)

1. Att nämnden beslutar att avslå kontorets svar på remiss Handlingsplan för romsk inkludering och istället besvarar remissen med Sverigedemokraternas utlåtande, samt
2. Att därutöver anföra följande:

Enligt Sverigedemokraterna ska romer likt alla andra folkgrupper och minoriteter behandlas med respekt och vara lika inför lagen. Om de är svenska medborgare eller lagligt vistas i Sverige ska de åtnjuta samma förmåner och rättigheter som övriga. Dock ska de inte särbehandlas utöver det lagstiftningen föreskriver för nationella minoriteter.

Den föreslagna strategin är alldeles för långtgående, fördyrande och bred sett till sitt syfte att motverka antiziganism och inkludering av romer. Redan i dagsläget pågår många insatser som hjälper romer och andra folkgrupper. Den nya socialtjänstlagen förväntas leda till ett lyft för samtliga medborgare, inkluderat romer. Likaledes har idag alla barn inklusive romska möjlighet att delta i välfärdsinsatser som öppen förskolan m.m. En start för romsk inkludering måste vara att inte utforma särpräglade eller isolerade insatser som riktas mot en folkgrupp och därmed skapar såväl segregation som allmänpolitiskt missnöje mot att enskilda grupper gynnas.

Reservation av Sara Svanström (L)

- a) Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut.
- b) Att handlingsplanen revideras och inkluderas direkt i stadens program för mänskliga rättigheter.
- c) Att därutöver anföra följande:

Stockholms stad ska vara frihetens stad, där varje individ fritt kan forma sitt liv utan att begränsas av diskriminering. Det är därför viktigt att staden tar sitt ansvar för att säkerställa romsk inkludering.

Vi vill dock peka på en mer övergripande problematik. Stadens program för mänskliga rättigheter är i grunden alltför allmänt hållet och saknar tydliga styrmål. För att kompensera för detta tas det nu fram en rad olika handlingsplaner, vilket leder till en fragmenterad styrning där flera planer överlappar varandra.

Vi menar att det vore klokare att samla arbetet i ett gemensamt och mer konkret program för mänskliga rättigheter, där även arbetet med nationella minoriteter och samer ingår. I ett sådant program skulle särskilda mål och uppdrag för respektive minoritet kunna formuleras, men inom en gemensam struktur och med tydlig ansvarsfördelning. På så sätt skulle staden få ett styrdokument som både är överskådligt och möjligt att följa upp på ett systematiskt sätt.

Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer.

Utbildningsnämnden

Reservation av Jan Jönsson (L)

1. Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut.
2. Att handlingsplanen revideras och inkluderas direkt i stadens program för mänskliga rättigheter.
3. Att därutöver anföra.

Stockholms stad ska vara frihetens stad, där varje individ fritt kan forma sitt liv utan att begränsas av diskriminering. Det är därför viktigt att staden tar sitt ansvar för att säkerställa romsk inkludering.

Vi vill dock peka på en mer övergripande problematik. Stadens program för mänskliga rättigheter är i grunden alltför allmänt hållet och saknar tydliga styrmål. För att kompensera för detta tas det nu fram en rad olika handlingsplaner, vilket leder till en fragmenterad styrning där flera planer överlappar varandra.

Vi menar att det vore klokare att samla arbetet i ett gemensamt och mer konkret program för mänskliga rättigheter, där även arbetet med nationella minoriteter och samer ingår. I ett sådant program skulle särskilda mål och uppdrag för respektive minoritet kunna formuleras, men inom en gemensam struktur och med tydlig ansvarsfördelning. På så sätt skulle staden få ett styrdokument som både är överskådligt och möjligt att följa upp på ett systematiskt sätt.

Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer.

Reservation av Mats Johnsson (SD)

1. Att avslå svaret på remissen.
2. Därutöver anföra följande:

Romer ska likt alla andra folkgrupper och minoriteter behandlas med respekt och vara lika inför lagen. I de fall de är svenska medborgare eller lagligt vistas i Sverige ska de åtnjuta samma förmåner och rättigheter som övriga. Dock ska de inte särbehandlas utöver det lagstiftning föreskriver för nationella minoriteter.

Den föreslagna strategin är alldeles för långtgående, fördyrande och bred sett till sitt syfte att motverka antiziganism och inkludering av romer. Redan i dagsläget pågår många insatser som hjälper romer och andra folkgrupper. Den nya socialtjänstlagen förväntas leda till ett lyft för samtliga medborgare, inkluderat romer. Likaledes har idag alla barn inklusive romska möjlighet att delta i välfärdsinsatser som öppen förskola m.m.

En start för romsk inkludering måste vara att inte utforma särpräglade eller isolerade insatser som riktas mot en folkgrupp och därmed skapar såväl segregation som allmänpolitiskt missnöje mot att enskilda grupper gynnas.

Äldrenämnden

Reservation av Margita Jacobsson (L)

1. Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut.

2. Att handlingsplanen revideras och inkluderas direkt i stadens program för mänskliga rättigheter.
3. Att därutöver anföra.

Den liberala demokratin är hotad på många håll i världen. Målet för Stockholm bör vara att staden ska vara den mest liberala och mest toleranta staden. Det betyder att det inte finns något slutmål för Stockholms utveckling, utan målet är ständig utveckling och skydd för samt stöd till jämlikt samhälle för alla. Det innebär också att särskilda insatser behöver inriktas på och genomföras för att utveckla staden så att alla känner sig inkluderade.

Stockholms stad ska vara frihetens stad, där varje individ fritt kan forma sitt liv utan att begränsas av diskriminering. Det är därför viktigt att staden tar sitt ansvar för att säkerställa romsk inkludering.

Vi vill dock peka på en mer övergripande problematik. Stadens program för mänskliga rättigheter är i grunden alltför allmänt hållet och saknar tydliga styrmål. För att kompensera för detta tas det nu fram en rad olika handlingsplaner, vilket leder till en fragmenterad styrning där flera planer överlappar varandra.

Vi menar att det vore klokare att samla arbetet i ett gemensamt och mer konkret program för mänskliga rättigheter, där även arbetet med nationella minoriteter och samer ingår. I ett sådant program skulle särskilda mål och uppdrag för respektive minoritet kunna formuleras, men inom en gemensam struktur och med tydlig ansvarsfördelning. På så sätt skulle staden få ett styrdokument som både är överskådligt och möjligt att följa upp på ett systematiskt sätt.

Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer.

Bromma stadsdelsnämnd

Reservation av Findel Madison (SD)

- a) Att avslå förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
- b) Att därutöver anföra följande:

Romer ska likt alla andra folkgrupper och minoriteter behandlas med respekt och vara lika inför lagen. I de fall de är svenska medborgare eller lagligt vistas i Sverige ska de åtnjuta samma förmåner och rättigheter som övriga. Dock ska de inte särbehandlas utöver det lagstiftning föreskriver för nationella minoriteter.

Den föreslagna strategin är alldeles för långtgående, fördyrande och bred sett till sitt syfte att motverka antiziganism och inkludering av romer. Redan i dagsläget pågår många insatser som hjälper romer och andra folkgrupper. Den nya socialtjänstlagen förväntas leda till ett lyft för samtliga medborgare, inkluderat romer. Likaledes har i

dag alla barn inklusive romska möjlighet att delta i välfärdsinsatser som öppen förskola med mer. En start för romsk inkludering måste vara att inte utforma särpräglade eller isolerade insatser som riktas mot en folkgrupp och därmed skapar såväl segregation som allmänpolitiskt missnöje mot att enskilda grupper. 3) Hanna Wistrand (L) och Johan Duvdahl (C) föreslår

Reservation av Hanna Wistrand (L) och Johan Duvdal (C)

1. Att handlingsplanen revideras och inkluderas direkt i stadens program för mänskliga rättigheter.
2. Att därutöver anföras.

Stockholms stad ska vara frihetens stad, där varje individ fritt kan forma sitt liv utan att begränsas av diskriminering. Det är därför viktigt att staden tar sitt ansvar för att säkerställa romsk inkludering.

Vi vill dock peka på en mer övergripande problematik. Stadens program för mänskliga rättigheter är i grunden alltför allmänt hållet och saknar tydliga styrmål. För att kompensera för detta tas det nu fram en rad olika handlingsplaner, vilket leder till en fragmenterad styrning där flera planer överlappar varandra.

Vi menar att det vore klokare att samla arbetet i ett gemensamt och mer konkret program för mänskliga rättigheter, där även arbetet med nationella minoriteter och samer ingår. I ett sådant program skulle särskilda mål och uppdrag för respektive minoritet kunna formuleras, men inom en gemensam struktur och med tydlig ansvarsfördelning. På så sätt skulle staden få ett styrdokument som både är överskådligt och möjligt att följa upp på ett systematiskt sätt.

Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation av Emelie Wassermann (SD)

1. Att nämnden antar Sverigedemokraternas skrivning som svar på remissen
2. Därutöver anföras följande:

Romer ska likt alla andra folkgrupper och minoriteter behandlas med respekt och vara lika inför lagen. I de fall de är svenska medborgare eller lagligt vistas i Sverige ska de åtnjuta samma förmåner och rättigheter som övriga. Dock ska de inte särbehandlas utöver det lagstiftningen föreskriver för nationella minoriteter.

Den föreslagna strategin är alldeles för långtgående, fördyrande och bred sett till sitt syfte att inkludera romer och motverka antiziganism. Redan i dagsläget pågår många insatser som hjälper romer och andra folkgrupper. Den nya socialtjänstlagen förväntas leda till ett lyft för samtliga medborgare, inkluderat romer. Likaledes har idag alla barn inklusive romska möjlighet att delta i välfärdsinsatser som öppen förskola mm. En start för romsk inkludering måste vara att inte utforma särpräglade eller isolerade insatser som riktas mot en enskild folkgrupp och därmed skapar såväl segregation som allmänpolitiskt missnöje mot att enskilda grupper gynnas.

Reservation av Peter Backlund (L)

1. Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut.
2. Att handlingsplanen revideras och inkluderas direkt i stadens program för mänskliga rättigheter.
3. Att därutöver anföra.

Stockholms stad ska vara frihetens stad, där varje individ fritt kan forma sitt liv utan att begränsas av diskriminering. Det är därför viktigt att staden tar sitt ansvar för att säkerställa romsk inkludering.

Vi vill dock peka på en mer övergripande problematik. Stadens program för mänskliga rättigheter är i grunden alltför allmänt hållet och saknar tydliga styrmål. För att kompensera för detta tas det nu fram en rad olika handlingsplaner, vilket leder till en fragmenterad styrning där flera planer överlappar varandra.

Vi menar att det vore klokare att samla arbetet i ett gemensamt och mer konkret program för mänskliga rättigheter, där även arbetet med nationella minoriteter och samer ingår. I ett sådant program skulle särskilda mål och uppdrag för respektive minoritet kunna formuleras, men inom en gemensam struktur och med tydlig ansvarsfördelning. På så sätt skulle staden få ett styrdokument som både är överskådligt och möjligt att följa upp på ett systematiskt sätt.

Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer.

Farsta stadsdelsnämnd

Reservation av Leif Söderström (SD)

1. Att avslå förvaltningens förslag till beslut.
2. Att därutöver anföra.

Romer ska liksom alla andra folkgrupper och minoriteter behandlas med respekt och vara lika inför lagen. I de fall de är svenska medborgare eller vistas lagligt i Sverige ska de åtnjuta samma förmåner och rättigheter som övriga. Dock ska de inte särbehandlas utöver det lagstiftning föreskriver för nationella minoriteter.

Den föreslagna strategin är alldeles för långtgående, fördyrande och bred sett till sitt syfte att motverka antiziganism och inkludering av romer. Redan i dagsläget pågår många insatser som hjälper romer och andra folkgrupper. Den nya socialtjänstlagen förväntas leda till ett lyft för samtliga medborgare, inkluderat romer. Likaledes har idag alla barn inklusive romska möjlighet att delta i välfärdsinsatser som öppen förskola mm. En start för romsk inkludering måste vara att inte utforma särpräglade eller isolerade insatser som riktas mot en folkgrupp och därmed skapar såväl segregation som allmänpolitiskt missnöje mot att enskilda grupper gynnas

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Reservation av Runar Finnman (SD)

1. Sverigedemokraterna yrkar på att avslå förvaltningens förslag till beslut.
2. Därutöver vill vi anföra följande:

Romer ska liksom alla andra folkgrupper och minoriteter behandlas med respekt och vara lika inför lagen. I de fall de är svenska medborgare eller lagligt vistas i Sverige ska de åtnjuta samma förmåner och rättigheter som övriga. De ska dock inte särbehandlas utöver det lagstiftning föreskriver för nationella minoriteter.

Den föreslagna strategin är alldeles för långtgående, fördyrande och bred sett till sitt syfte att motverka antiziganism och inkludering av romer. I dagsläget pågår redan många insatser som hjälper romer och andra folkgrupper. Den nya socialtjänstlagen förväntas leda till ett lyft för samtliga medborgare, inkluderat romer. Likaledes har idag alla barn inklusive romska möjlighet att delta i välfärdsinsatser som öppen förskola mm. En start för romsk inkludering måste vara att inte utforma särpräglade eller isolerade insatser som riktas mot en folkgrupp och därmed skapar såväl segregation som allmänpolitiskt missnöje mot att enskilda grupper gynnas."

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Reservation av Fatima Nur (L)

1. Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut.
2. Att handlingsplanen revideras och inkluderas direkt i stadens program för mänskliga rättigheter.
3. Att därutöver anföra.

Stockholms stad ska vara frihetens stad, där varje individ fritt kan forma sitt liv utan att begränsas av diskriminering. Det är därför viktigt att staden tar sitt ansvar för att säkerställa romsk inkludering.

Vi vill dock peka på en mer övergripande problematik. Stadens program för mänskliga rättigheter är i grunden alltför allmänt hållet och saknar tydliga styrmål. För att kompensera för detta tas det nu fram en rad olika handlingsplaner, vilket leder

till en fragmenterad styrning där flera planer överlappar varandra.

Vi menar att det vore klokare att samla arbetet i ett gemensamt och mer konkret program för mänskliga rättigheter, där även arbetet med nationella minoriteter och samer ingår. I ett sådant program skulle särskilda mål och uppdrag för respektive minoritet kunna formuleras, men inom en gemensam struktur och med tydlig ansvarsfördelning. På så sätt skulle staden få ett styrdokument som både är överskådligt och möjligt att följa upp på ett systematiskt sätt.

Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer.

Järva stadsdelsnämnd

Reservation av Ghazal Saberian (SD)

1. Att avslå förvaltningens förslag till beslut
2. Att därutöver anföra följande:

Romer ska liksom alla andra folkgrupper och minoriteter behandlas med respekt och vara lika inför lagen. I de fall de är svenska medborgare eller lagligt vistas i Sverige ska de åtnjuta samma förmåner och rättigheter som övriga. Romer uppbär redan nationellminoritetsstatus och ska därför inte särbehandlas utöver det lagstiftning föreskriver för övriga nationella minoriteter som uppbär samma lagstadgade status.

Den föreslagna strategin är alldeles för långtgående, fördyrande och bred sett till sitt syfte att motverka antiziganism och inkludering av romer. Redan i dagsläget pågår många insatser som hjälper romer och andra folkgrupper. Den nya socialtjänstlagen förväntas leda till ett lyft för samtliga medborgare, inkluderat romer. Likaledes har idag alla barn inklusive romska möjlighet att delta i välfärdsinsatser som öppen förskola mm. En start för romsk inkludering måste vara att inte utforma särpräglade eller isolerade insatser som riktas mot en folkgrupp och därmed skapar såväl segregation som allmänpolitiskt missnöje mot att enskilda grupper gynnas

Reservation av Åsa Nilsson Söderström (L) och Patrick Amofah (C)

1. Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut
2. Att handlingsplanen revideras och inkluderas direkt i stadens program för mänskliga rättigheter.
3. Att därutöver anföra.

Den liberala demokratin är hotad på många håll i världen. Målet för Stockholm bör vara att staden ska vara den mest liberala och mest toleranta staden. Det betyder att det inte finns något slutmål för Stockholms utveckling, utan målet är ständig utveckling och skydd för samt stöd till jämlikt samhälle för alla. Det innebär också att

särskilda insatser behöver inriktas på och genomföras för att utveckla staden så att alla känner sig inkluderade.

Stockholms stad ska vara frihetens stad, där varje individ fritt kan forma sitt liv utan att begränsas av diskriminering. Det är därför viktigt att staden tar sitt ansvar för att säkerställa romsk inkludering.

Vi vill dock peka på en mer övergripande problematik. Stadens program för mänskliga rättigheter är i grunden alltför allmänt hållet och saknar tydliga styrmål. För att kompensera för detta tas det nu fram en rad olika handlingsplaner, vilket leder till en fragmenterad styrning där flera planer överlappar varandra.

Vi menar att det vore klokare att samla arbetet i ett gemensamt och mer konkret program för mänskliga rättigheter, där även arbetet med nationella minoriteter och samer ingår. I ett sådant program skulle särskilda mål och uppdrag för respektive minoritet kunna formuleras, men inom en gemensam struktur och med tydlig ansvarsfördelning. På så sätt skulle staden få ett styrdokument som både är överskådligt och möjligt att följa upp på ett systematiskt sätt.

Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Reservation av Charlotta Schenholm (L)

1. Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut.
2. Att handlingsplanen revideras och inkluderas direkt i stadens program för mänskliga rättigheter.
3. Att därutöver anföra.

Stockholms stad ska vara frihetens stad, där varje individ fritt kan forma sitt liv utan att begränsas av diskriminering. Det är därför viktigt att staden tar sitt ansvar för att säkerställa romsk inkludering.

Vi vill dock peka på en mer övergripande problematik. Stadens program för mänskliga rättigheter är i grunden alltför allmänt hållet och saknar tydliga styrmål. För att kompensera för detta tas det nu fram en rad olika handlingsplaner, vilket leder till en fragmenterad styrning där flera planer överlappar varandra.

Vi menar att det vore klokare att samla arbetet i ett gemensamt och mer konkret program för mänskliga rättigheter, där även arbetet med nationella minoriteter och samer ingår. I ett sådant program skulle särskilda mål och uppdrag för respektive minoritet kunna formuleras, men inom en gemensam struktur och med tydlig ansvarsfördelning. På så sätt skulle staden få ett styrdokument som både är överskådligt och möjligt att följa upp på ett systematiskt sätt.

Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer.

Norra innerstadens stadsdelsnämnd

Reservation av Anders Lindman (SD)

1. Att stadsdelsnämnden avslår förvaltningens svar på remis av Handlingsplan för romsk inkludering och istället besvarar remissen med Sverigedemokraternas utlåtande.
2. Därutöver anför följande:

Enligt Sverigedemokraterna ska romer likt alla andra folkgrupper och minoriteter behandlas med respekt och vara lika inför lagen. Om de är svenska medborgare eller lagligt vistas i Sverige ska de åtnjuta samma förmåner och rättigheter som övriga. Dock ska de inte särbehandlas utöver det lagstiftningen föreskriver för nationella minoriteter.

Den föreslagna strategin är alldeles för långtgående, fördyrande och bred sett till sitt syfte att motverka antiziganism och inkludering av romer. Redan i dagsläget pågår många insatser som hjälper romer och andra folkgrupper. Den nya socialtjänstlagen förväntas leda till ett lyft för samtliga medborgare, inkluderat romer. Likaledes har idag alla barn inklusive romska möjlighet att delta i välfärdsinsatser som öppen förskolan m.m. En start för romsk inkludering måste vara att inte utforma särpräglade eller isolerade insatser som riktas mot en folkgrupp och därmed skapar såväl segregation som allmänpolitiskt missnöje mot att enskilda grupper gynnas.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Reservation av Lena Kling (L)

1. Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut.
2. Att handlingsplanen revideras och inkluderas direkt i stadens program för mänskliga rättigheter.
3. Att därutöver anför:

Stockholms stad ska vara frihetens stad, där varje individ fritt kan forma sitt liv utan att begränsas av diskriminering. Det är därför viktigt att staden tar sitt ansvar för att säkerställa romsk inkludering.

Vi vill dock peka på en mer övergripande problematik. Stadens program för mänskliga rättigheter är i grunden alltför allmänt hållet och saknar tydliga styrmål. För att kompensera för detta tas det nu fram en rad olika handlingsplaner, vilket leder till en fragmenterad styrning där flera planer överlappar varandra.

Vi menar att det vore klokare att samla arbetet i ett gemensamt och mer konkret program för mänskliga rättigheter, där även arbetet med nationella minoriteter och HBTQI-personer ingår. I ett sådant program skulle särskilda mål och uppdrag för respektive minoritet kunna formuleras, men inom en gemensam struktur och med tydlig ansvarsfördelning. På så sätt skulle staden få ett styrdokument som både är överskådligt och möjligt att följa upp på ett systematiskt sätt.

Reservation av Sergej Salnikov

1. Att i huvudsak avslå förvaltningens förslag till beslut.
2. Därutöver anföra följande:

Romer ska likt alla andra folkgrupper och minoriteter behandlas med respekt och vara lika inför lagen. I de fall de är svenska medborgare eller lagligt vistas i Sverige ska de åtnjuta samma förmåner och rättigheter som övriga. Dock ska de inte särbehandlas utöver det lagstiftning föreskriver för nationella minoriteter.

Den föreslagna strategin är alldeles för långtgående, fördyrande och bred sett till sitt syfte att motverka antiziganism och inkludering av romer. Redan i dagsläget pågår många insatser som hjälper romer och andra folkgrupper. Den nya socialtjänstlagen förväntas leda till ett lyft för samtliga medborgare, inkluderat romer. Likaledes har idag alla barn inklusive romska möjlighet att delta i välfärdsinsatser som öppen förskola mm. En start för romsk inkludering måste vara att inte utforma särpräglade eller isolerade insatser som riktas mot en folkgrupp och därmed skapar såväl segregation som allmänpolitiskt missnöje mot att enskilda grupper gynnas.

Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Reservation av Mikael Sundin m.fl. (M) och Alice Vestlin (C)

1. Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut.
2. Att handlingsplanen revideras och inkluderas direkt i stadens program för mänskliga rättigheter.
3. Att därutöver anföra.

Den liberala demokratin är hotad på många håll i världen. Målet för Stockholm bör vara att staden ska vara den mest liberala och mest toleranta staden. Det betyder att det inte finns något slutmål för Stockholms utveckling, utan målet är ständig utveckling och skydd för samt stöd till jämlikt samhälle för alla. Det innebär också att särskilda insatser behöver inriktas på och genomföras för att utveckla staden så att alla känner sig inkluderade. Stockholms stad ska vara frihetens stad, där varje individ

fritt kan forma sitt liv utan att begränsas av diskriminering. Det är därför viktigt att staden tar sitt ansvar för att säkerställa romsk inkludering. Vi vill dock peka på en mer övergripande problematik. Stadens program för mänskliga rättigheter är i grunden alltför allmänt hållet och saknar tydliga styrmål. För att kompensera för detta tas det nu fram en rad olika handlingsplaner, vilket leder till en fragmenterad styrning där flera planer överlappar varandra. Vi menar att det vore klokare att samla arbetet i ett gemensamt och mer konkret program för mänskliga rättigheter, där även arbetet med nationella minoriteter och samer ingår. I ett sådant program skulle särskilda mål och uppdrag för respektive minoritet kunna formuleras, men inom en gemensam struktur och med tydlig ansvarsfördelning. På så sätt skulle staden få ett styrdokument som både är överskådligt och möjligt att följa upp på ett systematiskt sätt.

Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer.

Reservation av Tapani Juntunen (SD)

1. Att stadsdelsnämnden avslår förvaltningens svar på remissen och istället anför följande:

Romer ska liksom alla andra folkgrupper och minoriteter behandlas med respekt och vara lika inför lagen. I de fall de är svenska medborgare eller lagligt vistas i Sverige ska de åtnjuta samma förmåner och rättigheter som övriga. Dock ska de inte särbehandlas utöver det lagstiftning föreskriver för nationella minoriteter. Den föreslagna strategin är alldeles för långtgående, fördyrande och bred sett till sitt syfte att motverka antiziganism och inkludering av romer. Redan i dagsläget pågår många insatser som hjälper romer och andra folkgrupper. Den nya socialtjänstlagen förväntas leda till ett lyft för samtliga medborgare, inkluderat romer. Likaledes har idag alla barn inklusive romska möjlighet att delta i välfärdsinsatser som öppen förskola mm. En start för romsk inkludering måste vara att inte utforma särpräglade eller isolerade insatser som riktas mot en folkgrupp och därmed skapar såväl segregation som allmänpolitiskt missnöje mot att enskilda grupper gynnas.

Särskilt uttalande av Stephan Guiance m.fl. (S), Shamsu Ali Hassan m.fl. (V) och Karmapriya Muschott (MP)

Den rödgröna majoriteten tackar förvaltningen för ett välskrivet och genomarbetat remissvar om Handlingsplanen för romsk inkludering 2030. Vi delar förvaltningens positiva syn på att handlingsplanen tydligt konkretiserar stadens ansvar för att motverka diskriminering och stärka romers rättigheter.

Skärholmens stadsdelsförvaltning lyfter särskilt behovet av ökad kunskap hos stadens medarbetare om romers levnadsvillkor, minoritetsstress och antiromanism. Vi instämmer i att dessa kunskapshöjande insatser är avgörande för att säkerställa ett

likvärdigt bemötande och ökad tillit mellan romska invånare och stadens verksamheter.

Förvaltningen betonar även vikten av att romska kvinnor och flickor uppmärksammas särskilt, då de ofta är mer utsatta för våld, social isolering och ohälsa. Den rödgröna majoriteten delar uppfattningen att detta perspektiv måste stärkas i det fortsatta arbetet. Vi välkomnar att handlingsplanen lyfter delaktighet och inflytande som en central del av inkluderingen och att staden ska utveckla mötesplatser och samarbeten med det romska civilsamhället. Det är så verklig inkludering byggs, genom dialog, delaktighet och gemensamt ansvar.

Den rödgröna majoriteten vill samtidigt framföra en synpunkt gällande remissvaret: Begreppet ”antiziganism” bör ersättas med ”antiromanism”, som är det ord flera romska organisationer och forskare idag använder för att bättre spegla romers egen terminologi och självbild.

Skärholmen är en stadsdel med stark mångfald och rika erfarenheter som en naturlig plats för att fortsätta fördjupa arbetet för romsk inkludering, respekt och jämlika rättigheter i hela staden

Södermalms stadsdelsnämnd

Reservation av Johan Lisspers (L)

1. Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut.
2. Att handlingsplanen revideras och inkluderas direkt i stadens program för mänskliga rättigheter.
3. Att därutöver anföra.

Stockholms stad ska vara frihetens stad, där varje individ fritt kan forma sitt liv utan att begränsas av diskriminering. Det är därför viktigt att staden tar sitt ansvar för att säkerställa romsk inkludering.

Vi vill dock peka på en mer övergripande problematik. Stadens program för mänskliga rättigheter är i grunden alltför allmänt hållet och saknar tydliga styrmål. För att kompensera för detta tas det nu fram en rad olika handlingsplaner, vilket leder till en fragmenterad styrning där flera planer överlappar varandra.

Vi menar att det vore klokare att samla arbetet i ett gemensamt och mer konkret program för mänskliga rättigheter, där även arbetet med nationella minoriteter och samer ingår. I ett sådant program skulle särskilda mål och uppdrag för respektive minoritet kunna formuleras, men inom en gemensam struktur och med tydlig ansvarsfördelning. På så sätt skulle staden få ett styrdokument som både är överskådligt och möjligt att följa upp på ett systematiskt sätt.

Sammanfattningsvis är det positivt att frågorna lyfts, men vi anser att styrningen blir mer effektiv och tydlig om arbetet koncentreras i ett samlat program i stället för i ett stort antal separata planer

Reservation av Ulf Wester (SD)

1. Att avslå förvaltningens förslag på tjänsteutlåtande.
2. Därutöver anföra följande:

Romer ska likt alla andra folkgrupper och minoriteter behandlas med respekt och vara lika inför lagen. I de fall de är svenska medborgare eller lagligt vistas i Sverige ska de åtnjuta samma förmåner och rättigheter som övriga. Dock ska de inte särbehandlas utöver det lagstiftning föreskriver för nationella minoriteter.

Den föreslagna strategin är alldeles för långtgående, fördyrande och bred sett till sitt syfte att motverka antiziganism och inkludering av romer. Redan i dagsläget pågår många insatser som hjälper romer och andra folkgrupper. Den nya socialtjänstlagen förväntas leda till ett lyft för samtliga medborgare, inkluderat romer. Likaledes har idag alla barn inklusive romska möjlighet att delta i välfärdsinsatser som öppen förskola m.m. En förutsättning för romsk inkludering måste vara att inte utforma särpräglade eller isolerade insatser som riktas mot en folkgrupp och därmed skapar såväl segregation som allmänpolitiskt missnöje mot att enskilda grupper gynnas.